

SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

C. K. WYŻSZEGO GIMNAZJUM

W DROHOBYCZU

Z A R O K S Z K O L N Y

1904.

T R E Ś Ć:

1. Kościół w Drohobycz. (Die Kirche in Drohobycz).
Napisał Feliks Gątkiewicz.
 2. Część urzędowa przez Dyrektora.
-

Nakładem funduszu szkolnego.

Z DRUKARNI JANA BROSIA W DROHOBYCZU.

1904.

Ry. inst.
Spr. 35

Kościół w Drohobyczu.

(Ciąg dalszy.)

II. Część historyczna.

Napisał

FELIKS GĄTKIEWICZ.

Szmat ziemi w dal ku wschodowi, gubiący się na rozległym horyzoncie bezleśnego Podola aż po rzekę Seret, to integralna część Polski już w X. w. jako Grody Czerwieńskie¹. Oderwane Mieszkowi 981 r. przez Ks. Włodzimierza W.², odzyskane przez Bolesława Chrobrego 1018 r., utracone za Mieszka II.³, odzyskane przez Bolesława Śmiałego, ale za Władysława Hermana 1086 r. oderwane i zorganizowane w księstwa Włodzimiersko-Halickie przez książąt Rościszawiczów, stanowią Ruś Czerwoną od Czerwono-Grodu czyli Czerwienia nad Seretem⁴.

Polska, wierna posłannictwu obrony cywilizacji zachodniej i szerzenia jej ku wschodowi, straciwszy nadzieję odzyskania Grodów Czerwieńskich, pragnie tam wpływ przynajmniej wywierać, często w rywalizacji z Węgrami; broni jednych książąt przed drugimi, osadza i utrzymuje na tronie zagrożonych.

W tem przedsięwzięciu straty ponosi, bo dla wschodnich zaniedbuje kresy zachodnie i Pomorze, a nie rzadko też książęta ruscy z Tatarami, Jadźwieżą i Litwą wrogo odplacają się jej niszczącym najazdem.

Z politycznym i kulturalnym wpływem łączy się od Bolesława Chrobrego zadzierżgnięte powinowactwo i snuje się jak nić wśród Piastów i Warego-Russów, aż konieczności dziejowej

¹ Kętrzyński Woj. Granice Polski w X. w.

² M. P. I. Gallus 397. Sui principatus fines ulterius quam aliquis antea dilatavit. M. P. I. Nestor 981. Szedł Włodzimierz ku Lachom i zajął ich grody Przemyśl, Czerwień . . .

³ Tamże. Zebrali mnogie wojsko, szli na Lachy, zajęli napowrót Grody Czerwieńskie, spustoszyli laską ziemię i mnóstwo jeńców wzięli.

⁴ Kętrzyński: Granice Polski w X. w.

staje się zadość — księstwo Halickie po ostatnim ks. Bolesławie Mazowieckim, synu Trojdena, otrutym przez bojarów w Haliczu 1340 r., obejmuje w spadku, choć nie bez ofiar, najbliższy krewny, król Kazimierz W.

Strasznie spustoszoną, wyludnioną ziemię hegemonią wiekową hanów tatarskich hordy kipczańskiej, pragnie Kazimierz W. podnieść kulturalnie, materialnie, moralnie i z całością państwa zjednoczyć środkami administracyjnymi, politycznymi, kulturalnymi w sposób jak najłagodniejszy.

Jednym z tych środków, bez wątpienia najskuteczniejszym w szerzeniu wiary, moralności, oświaty — to kościół; dla schizmatycznej ludności kościół wschodni, bo król szanuje obyczaj i wiarę jej; rzymski kościół dla katolików, napływających tłumnie z zachodu na bezładne obszary.

Dla przeszkód różnej natury nie powiodło się wielkiemu monarsze natychmiastowe zorganizowanie kościołów, zaledwie parafie katolickie wzięły wtedy początek w Haliczu, Włodzimierzu, Chełmie, Przemysłu¹. Pracę wielkodusznego króla prowadzi w tym kierunku ks. Władysław Opolczyk, namiestnik Rusi z ramienia króla Ludwika Węgierskiego, zakreślone biskupstwa i metropolię przez Kazimierza W. wprowadza w życie; uposaża arcybiskupstwo halickie², stwarza biskupstwo przemyskie³.

Atoli po ustąpieniu jego 1379 r. a zwłaszcza po śmierci króla Ludwika Węgierskiego 1382 r. przyszło na Rusi do reakcyi schizmatycznej.

Pracę misyjną zaczyna niejako na nowo królowa Jadwiga i król Jagiełło po odzyskaniu Rusi Czerwonej 1387 r.

Stosunki się ustalają. W 1412 r. przeniesiono arcybiskupstwo z Halicza do Lwowa i oddano mu dyecezye: chełmską, włodzimierską, przemyską, kamieniecką, kijowską, mołdawską w Serecie. Wydzielenie dyecezyi przemyskiej z halickiej nastąpiło 1398 r.⁴ Drobne części składowe dyecezyi to — parafie. Jedną z licznych takich kolonii dyecezyi przemyskiej jest Drohobycz.

¹ Reifenkugel die Gründung der r. kat. Bisthümer. Archiv für O. G. 52. Doniesienie papieżowi 1349 r. o zajęciu tak wielkiej krainy, że 7 biskupstw może założyć. Staranie o założenie metropolii w Haliczu.

² Akta Gro-iz. III. 86.

³ M. P. I. 743. 1006. — Theiner.

⁴ Reifenkugel. Arch. J. Ö. G. 469.

I. Stosunki kościelne w Drohobyczu przed założeniem naszego kościoła.

Podobno zawiązku Drohobycza szukać trzeba w XII w.¹

Ludność tej nowej osady była wtedy przeważnie, jeżeli nie wyłącznie, schyzmatycką, przeto o kościele rz. katolickim tutaj ani myśleć nie można. Po napadzie mongolskim 1241 r. książęta ruscy, wynurczywszy się z kryjówek, pomagali sobie osadnikami zwabionymi z Polski, z Niemiec w zaludnianiu i zagospodarowaniu spustoszonych obszarów.

W halickiej ziemi ks. Daniel krząta się z wawo, jarzmo tatarskie zrzucić pragnie w sojuszu z zachodem, z papieżem Innocentym IV. (1254 r.). Chociaż unia urwała się, a hegemonia tatarska jeszcze 100 lat przygniata tę część Rusi, kolonizacya dla żyzności i mnogości gleby trwa dalej. Do Drohobycza garną się koloniści także ze względu na obfite źródła ropy solnej.

O rozwoju Drohobycza świadczyłaby okoliczność, o ile prawdziwa, że w XIII w. liczył trzy cerkwie,² lecz o kościele rz. kat. nie nie słyszymy. Stąd wniosek pewny, że pierwotna ludność chrześcijańska, jakiegokolwiek była pochodzenia, szukała zaspokojenia religijnego w tych świątyniach schyzmatyckich, przyjmując z czasem obrządek wschodni i rutenizując się powoli, co zresztą w historii w ogóle stwierdzone.

Pierwszy, który na ten stan zwrócił uwagę, był ks. Bolesław Mazowiecki, Trojdenowicz, (1321—1340), ale nie mamy podstawy twierdzić, że dla drohobyckich katolików już coś zrobił, jak w ogóle, przesadne są wieści o jego propagandzie katolickiej na Rusi.

Dopiero następca, dziedzic prawny Rusi Czerwonej, król polski Kazimierz W. troskliwy o religijną stronę ludów, nie pominął zapomnianych, opuszczonych dotąd katolików w Drohobyczu.

¹ Promiński — Niedrukowana Monografia Drohobycza z r. 1872. Mieszkańcy Hubicz, założyli koło źródeł solnych Druhoj Hubicz, w skróceniu Drohobycz.

² Tamże.

W nawie prawej kościoła na ścianie pod sklepieniem tuż przy chórze jest fresk, przedstawiający króla Kazimierza W. na wyniosłym tronie, otoczonego liczną deputacją duchowieństwa, szlachty, mieszczan. Pod spodem napis:¹ „nadaje prawa, herb tołpie solne, wyznacza na kościół parafialny dla osiedlających się w Drohobyczu katolików obrz. łać. cerkiew Panny Maryi“. Fresk i napis pomysłu ks. Ignacego Jarockiego z r. 1791.; nadto ksiądz ten w swej kronice dodaje „cerkiew była czerńców schizmatyckich jako tradycya miasta głosi“.²

Czy król Kazimierz W. nadał herb i prawa Drohobyczowi, (jeżeli nadał, to tylko prawo polskie, bo teutońskie tj. magdeburskie datuje się od Kazimierza Jagiellończyka)³ twierdzić lub przeczyć stanowczo na razie nie wolno, dla braku dowodów. Zważywszy jednak, że żupy tutejsze dały początek Drohobyczowi, że rozwój ich datuje się od dawna, że według tutejszych dokumentów oryginalnych słynęły za króla Władysława Jagiełły, to przecież przypuszczać należy, że Kazimierz W., choć to kilkanaście lat wstecz przed królem Jagiełłą, o takim źródle dochodu musiał wiedzieć, w posiadanie je objąć i bliżej niemi zainteresować się.

Zato część dalszą napisu śmieiej można atakować. Tradycya myli się, w źródłach bowiem o podobnym akcie niema wzmianki, niema też analogicznych, jak poprzednio, wypadków, aby choć domyślać się można było — owszem, według dokumentów w samem mieście,⁴ nie było cerkwi,⁵ zatem Kazimierz W. kazał tymczasem wystawić kościółek drewniany, nim murowana stanie świątynia.

¹ Patrz stron. 22,

² Inwen. 1797 r.

³ Dok. Kazimierza Jagiell. 1460 r. Nadanie prawa Magd. . . de iure polonico, ruthenico et quo vis alio in ius teutonicum, quod magdeburgense dicitur, transferimus.

⁴ Miejsce omawianej cerkwi jest w XV. w. śródmieściem, najstarszą częścią Drohobycza dzisiejszego, nazywało się Zwarzycka dzielnica; nazwa ta zachowuje się dotąd.

⁵ Dok. króla Zygmunta I. 1540. i potwierdzenie króla Stefana 1578 r. Jana Kazim. 1650 . . . allegantes, nunquam ante hac . . . in ipso oppido sinagogam (schizmatycka) fuisse.

Za tem przemawiają pewne dane. Kazimierza nazywają wielkim budowniczym świątyń, założył ich bowiem przeszło dwadzieścia.¹

A drugie: w 1360 r. prosi król papieża o pozwolenie na ufundowanie i urządzenie 8 kościołów i klasztorów Franciszkańskich w różnych stronach kraju Rusi; 6 z tych kościołów będzie pod wezwaniem dwunastu apostołów,² a ponieważ tutejszy kościół jest pod wezwaniem św. Bartłomieja apostoła, przeto przypuścić wolno, że król Kazimierz życzył sobie mieć taki kościół i to życzenie spełnić następcom polecił.

Kościółek drewniany, jak podają inwentarze, kilka razy gorzał, odbudowywany, poświęcany³ przetrwał do 1788 r. W tym roku rozebrano go i przewieziono na cerkiewkę do Nowoszyce⁴

Skwer z cmentarza, zwany placem Maryackim przy ulicy Bednarskiej u wylotu ulicy Szewczenki i wysoka murowana kolumna z obrazami świętych we framugach i figurą Matki Boskiej na szczycie pod daszkiem, to pamiątki po tym kościółku.

Król Kazimierz W. jest założycielem i organizatorem kościoła rz. kat. w Drohobyczu lecz nie jest budowniczym tej świątyni murowanej z przyczyn już nie od niego zależnych.

II. Budowa Kościoła.

Dotąd nie wiedzą kto, kiedy, za czyjem staraniem budował i wykończył świątynię. Gdybyśmy się dostali do kamienia węgielnego, znaleźlibyśmy niewątpliwie puszkę z dowodami zadawalniającymi. Ale to tylko marzenie. Rozglądnijmy się więc za innymi źródłami historycznymi. Niestety i te zaginęły przypadkiem, czy wskutek najazdów nieprzyjacielskich i poza-

¹ Zimorowicz. Kronika Lwowa wydanie K. Hecka str. 51. Casimirus viginti aedium sacrarum conditor et vere magnus templifex.

² Abraham. Powstanie organizacyi kościoła na Rusi. — str. 235. i uwaga 1. archiwum watykańskie.

³ Inw. z 1743. r.

⁴ Patrz str. 17. tablica.

rów,¹ czy kryją się² gdzieś dyskretnie przed okiem badacza. Przecież nie ze wszystkiego obrał nas czas i przypadek. Zostało nam coś, co posłuży do osłabienia wątpliwości i usunie mylne, dotąd o budowie kościoła krążące, wersje.

Z inwentarza wizyty biskupa przemyskiego Wacława Hieronima Ogończyk de Bogusławice Sierakowskiego 1743 r. 4 września, uważałby czytelnik królowę Bonę za założycielkę kościoła.³

Fama ta i dzisiaj krąży w ustach miejscowego ludu, który postać na sarkofagu Ramułtowej nazywa Boną. Ale fama ani iskiерki prawdopodobieństwa nie ma. W tym samym inwentarzu znajdujemy powtórzenie z inwentarza wizyty ks. Michała Piechowskiego, sufragana przemyskiego, za biskupa Krzysztofa ze Słupów Szembeka (1719—1724). . . . „Bernard Wilczek, arcybiskup lwowski, na prośbę biskupa przemyskiego, Macieja Ciótek Drzewickiego, konsekrował kościół 1511 r. 25 maja“⁴

Na podstawie tej enuncyacji ks. Jarocki skomponował fresk 1791 r. z powyższym napisem na ścianie zachodniej nawy prawej nad chórem.⁵

Jeżeli naprawdę wtedy kościół konsekrowano, to zbyteczne udowadniać, że założycielką nie jest królowa Bona, która wtedy zaledwie z historii znała Polskę, która do Polski jako żona króka Zygmunta I. przybyła pierwszy raz na wiosnę 1518 r. Więc Bona napewne nie jest fundatorką. Czy jest dobrodziejką? Na twierdzenie nie mam podstawy, przeczyć obawiam się. Czy więc kościół dopiero 1511 r. wykończono? Stanowczo nie. Po pierwsze, już przed rokiem 1500 był przy kościele przytułek dla babek kościelnych i szpitalik;⁶ po wtóre, czas w latach od r. 1498—1511 tak niespokojny, Pokucie, Ruś raz wraz narażający na najazdy, zniszczenie,⁷ nie nadawał się na fabrykę; po trzecie, król Kazimierz Jagiellończyk 1456 r. zatwierdził fun-

¹ Spór kapituły chełmskiej z magistratem drohobyckim w Lustracji komisarskiej 1663 i 1681.

² Skarga ks. Komendarza Kocielskiego 1783 r. na magistrat z powodu zabranych dokumentów.

³ Inwent. 1743 r. Ecclesiam, fama fert, habuisse initium a regina Bona.

⁴ Tamże.

⁵ Patrz str. 22.

⁶ Patrz Szpital Ubogich.

⁷ Patrz. str. 15.

dacyę ołtarza „Bożego Ciała“ pierwszemu ołtarzyscie czyli prebendarzowi¹, a fundacya ta powstała jeszcze 1446 r.²

Te daty są ważnem w dowodzeniu kryterium. Jeżeli król wypowiada 1456 r. . . . „pragnąc przyczynić się do pomnożenia chwały Bożej w kościele drohobyckim, za naszym poparciem wzniesionym“³, jeżeli w latach 1446 — 1456 powstaje prebenda a z nią urządzenie ołtarza, (dzisiaj stoi ołtarz po lewej stronie przy arkadzie prezbiteryalnej, główny w nim obraz „Wieczera Pańska“ do słów Chrystusa Pana „Oto Ciało Moje,“) to wątpliwości nie ulega, że był taki ołtarz, że był potrzebny proboszczowi pomocnik ksiądz, tem samym był kościół nasz w połowie XV w. ukończony i oddany do użytku wiernych.

Przypuśćmy 50 — 60 lat budowy — to wstecz postępując, domyślać się musimy początku fabryki kościoła w ostatnim dziesiątku XIV w. I mamy na to dowód w dokumencie króla Wł. Jagiełły z 1392 r.⁴

Wtedyto z rozporządzenia królewskiego zaczęto budowę.

Na pokrycie, przynajmniej częściowe, kosztów fabryki⁵ wyznacza król wieczyście placę z dochodów publicznych Drohobycza tj. 6 kóp groszy polskich po 60 groszy w kopie,⁶ wypłacanych w czterech ratach rektorom kościoła.⁷

Ten zapis wynosi 360 groszy rocznie. Godne to monarszej wspaniałości? Stoi ten dochód w możliwej proporcji do wydatków na budowę kościoła, na potrzeby proboszcza?

¹ Kopia dok. Kazimierza Jagiełł. 1456. . . . altarisae Martino . . . nostrum regium consensum damus.

² Tamże. . . . Martinus altarisae in ibidem . . . comparavit.

³ Tamże cupientes . . . cultum divinum. . . in ecclesia parochiali . . . collationis nostrae ampliare. . .

⁴ Kopia dok. Wład. Jagiełł. . . Actum in Drohobicz f. s. post. diem Sanctae Luciae Virginis. 1392.

⁵ Tamże . . . praedictam ecclesiam seu fabricam St. Mariae Virginis . . . dotamus.

⁶ Tamże . . . damus . . . perpetuis temporibus affuturis ecclesiae sex sexaginas numeri consueti polonialis, sexaginta latos grossos in sexagina in usus ipsius ecclesiae.

⁷ Tamże . . . computando per rectorem ipsius ecclesiae . . . de theloneo Drohobicensi . . . quatuor temporibus anni . . . recipiendas . . . sublevandas.

Według wartości dzisiejszej pieniądza i cen pólódów zapis królewski zakrawa na żart. ¹ Zważywszy jednak, że w XV w. za 1 grosz pracuje dziennie 6 robotników, za 8 groszy kupi krowę i t. d., jeszcze w XVI w. za 25 groszy kupi pszenicy korzec o 48 garneach — to przyznamy, że zapis, chociaż nie wystarczał na forsowną budowę kościoła, czego nie miano na myśli, był godny królewskiej dłoni i był podstawą funduszu budowlanego przy innych, nieznanych nam na razie źródłach. Kronikarz z 1797 r. ks. Jarocki twierdzi, jakoby Drohobycanie prowadzili już fabrykę, dawniej zaczęłą, jakoby im król tylko wsparcia użyzył. ²

Zaszczyt ten bezpodstawny, ponieważ wtedy, jak i teraz, nie łatwo im było wziąć się do dzieła trudnego i kosztownego. Wiemy też pewnie, że mimo zobowiązań, później do restauracji kościoła miastu trudno było się zabrać.

Zresztą takie dzieła budownictwa fundowali wtedy królowie, magnaci. Godzi się jednak przypuścić, że i miasto budowę datkami popierało.

Zatem budowę kościoła zaczęło najpóźniej 1392 r. a fundatorem jest król Władysław Jagiełło.

Lokalna tradycja, utrwalona w inwentarzach kościelnych, stawia kościół na miejscu dawnego zamku, w którym księżęta, królowie nawet mieli rezydować!

Czy to prawda?

Drohobycz w czasie budowy kościoła liczył 200 lat mniej więcej.

Gdyby tu zamek równocześnie z osadą lub nieco później wzniesiono, to czy możliwe, aby tak wcześniej usuwano go w wiekach niespokojnych, wiekach stawiania nie burzenia twierdz?

Czy opłaciliby się gruz, rumowisko wywozić, aby zyskać parcelę pod kościół? A czy praktycznymby było cmentarz zakładać na miejscu, pod którego powierzchnią krzyżują się fundamenta, piwnice, lochy nieusunięte? Oczywiście byłoby to rzeczą niepraktyczną, kosztowną, niedorzeczną. Tegoby pewnie nie uczy-

¹ Przyjmując w XIV w. wartość grosza = 20 halerzy, to otrzymamy 72 koron.

² Invent 1797 r. „domyslać się można, że kościoła tego fabrykę miasto rozpoczęło, zaś Wł. Jagiełło przez wzglądł na zaczęłą fabrykę dochodami opatrzył.“

niono, bo też nie miano potrzeby czynić Zamku bowiem nie było w Drohobyczu w znaczeniu warowni, cytadeli, basztami, murem obwiedzioną, choćby zresztą i z tego powodu, że na Rusi w XIII. wieku twierdz nie murowano.

A jednak głosi to tradycya, jest zapisane w kronice, jest i w dokumencie oryginalnym króla Zygmunta I. z 1543 r.¹

Kruszyć kopii nie ma o. co, bo sprawa jasna; „*arx*“ — zamek, wzięto tutaj w znaczeniu, „*curia*“ — dom obrad, siedziba władzy politycznej, administracyjnej; zatem usunięto tylko jakiś stary budynek rządowy, drewniany dworek najwyżej, wyrosły z czasem na zamek w dzisiejszem znaczeniu; jak zwykle *fama eundo crescit*.

Na pytanie, kto kierował budową, jakie było pierwotne urządzenie wewnętrzne, odpowiedź zadowalniającą dla braku źródeł dać trudno.

Może dojeżdżali architekci, pracujący przy katedrze lwowskiej; tę przecież współcześnie (1370—1480) budowano z naszym kościołem; ten sam fundator i uderzające podobieństwo planu wskazywałoby na jedną rękę, kierującą dziełem tam i tu; komunikacya między Lwowem a Drohobyczem była ułatwiona, ponieważ mieszkańcy prowadzili wymianę towarów, zwłaszcza sól Lwów sprowadzał z żup tutejszych.² Byłby zatem pierwszy architekt, Piotr Stecher,³ po nim bezpośrednio drugi, Scheller Jerzy,⁴ obaj Niemcy.

¹ Dok. Zyg. I. 1543 r. *ecclesiam parochialem seu locum ubi antea arx erat muro . . . cingere.*

² Akta Grodzkie t. II. str. 92. Wł. Jagiełło daruje kapitule lwowskiej corocznie cztery wozy soli z warzelnii w Drohobyczu r. 1432.

³ Zimorowicz Kronika Lwowa wydanie K. Hecka str. 77. i 294 — pod datą 1414 r. *Ecclesiae cathedralis concameratio . . . Opere et studio Petri Stecher, aeditimi (nadzorca) . . . antica pars hac aetate concamerata.*

⁴ Tamże str. 294.

III. Ufortyfikowanie i konserwacja kościoła.

Imponująca budowa na zewnątrz daje kościołowi, zwłaszcza ze wzgórz okolicznych, wygląd warowni. Takie i dzisiaj odbiera widz wrażenie mimo braku istotnych warowni cech.

To też pierwsze gromy burzy żywiołowej z Beskidu Lesistego i pociski surmy bojowej jemu się dostają, szczerbią go, kruszą. Stąd już po latach kilkudziesięciu domaga się wzmocnienia.

Po restauracji, niewątpliwie sumptem¹ króla Zygmunta I dokonanej, i po drugim z rzędu poświęceniu 1511 r.² kościół znów silny postawą, budową, świętością daje rękojmię bezpieczeństwa. Dlatego król Zygmunt I. w 1523 r., występując surowo przeciw niezdrowym stosunkom i nieporządkom w Drohobyczu, wyszłym na jaw z okazji skargi mieszczan, wniesionej do tronu³, obok wielu rozporządzeń, mających przywrócić normalny stan⁴ tutaj, nakazuje w skarbcu kościelnym przechowywać dokumenty, cenne przedmioty miejskie, prywatne; kościelny skarbiec bowiem daje większą rękojmię bezpieczeństwa przed pożarem i napadami nieprzyjaciół.⁵ Odtąd u-

¹ Dok. Zygmunta I 1507 r. nadaje prawo myta za sól i towary. Dok. Zygim. I. 1511 r. *Tres denarios pro sale venientibus . . . percipiendi.* Dok. 1542 r. *quamvis annis superioribus civibus nostris Drohobiciensibus ad reficiendos et instaurandos pontes . . . utque munire possint . . . theloneum dederamus.*

² Inwent. 1743.

³ Dok. Zygmunta I. 1523 r. *Quia quum communitas oppidanorum oppidi nostri Drohobiez, coram nobis constituta, quæstia esset contra Stanislaum Małdrzik . . . capitaneum Drohobicensem ac proconsulem et consules oppidi illius pro iniuriis et gravaminibus.*

⁴ Tamże . . . *commiseramus nonnullis commissariis et officialibus . . . super his debitam cognitionem facere ac de omnibus diligenter perquirere ad quorum relationem in præsentia partium ordinationem . . . inter eos facimus.*

⁵ Tamże . . . *Volumus, quod litterae et munimenta civilia, quae ad praesens in praetorio servantur, propter meliorem securitatem ab hostium incursu et ignis voragine in thesauro ecclesiae in sacristia observari debent, non in praetorio.*

plywa lat kilkanaście, a sto od wykończenia pierwotnej budowy. Przybyło dużo doświadczenia. Wojny, napady, rabunki, pożary, każą na przyszłość zabezpieczyć lepiej kościół. I oto myśl, projekt ufortyfikowania go. Myśl szczytna środków monarchicznych wymaga. Za pośrednictwem starosty Drohobyckiego Wojciecha Starzechowskiego¹ wnieśli mieszczanie prośbę do króla o zatwierdzenie projektu i o poparcie w urzeczywistnieniu go.² Król Zygmunt I., uznawszy słuszność prośby, wydał przywilej w Krakowie 1542 r., mocą którego powiększa miastu dochody z myta i cały daje dochód z propinacyi,³ za co ma miasto utrzymać drogi, mosty w dobrym stanie⁴ a kościół zamienić na warownię tj otoczyć murem i basztami i reparować je.⁵ Do pracy zabrano się ochoczo.⁶ zaraz,⁷ lecz zaraz stwierdzono niemożność wykonania kosztownego dzieła przy tych dochodach⁸, więc znów w prośby do króla przez tegoż starostę Starzechowskiego o przyznanie im większych dochodów.⁹ Król, pragnąc mieć świątynię, dzieło dziadka, wspaniałą, warowną, bezpieczną, przyjmuje prośbę łaskawie, nie żąda grosza, do da-

¹ Dok. Zygmunta I. 1542 r. *Quia intelleximus ex generoso Alberto Starzechowski loci illius capitaneo.*

² Tamże. *Quare praenominati cives de hac re humillimis praecibus postularent, ad munendam ipsam ecclesiam, quae isthic vice castrum habetur, alacriores efficiantur cives Drohobicenses hac nostra gratia perspecta operam ad id navare contendant. in hoc benignam rationem habere eosque liberalitate nostra et munificentia regia prosequi dignemur.*

³ Tamże, *theloneum pontale et quoscunque ex ipsa taberna proventus ac census vini distillati haberi poterint.*

⁴ Tamże *pontium et aggerum aquis inundatorum restaurationem ita, ut omnibus illuc transeuntibus commodus ac securus semper pateat transitus . . . convertendi.*

⁵ Tamże *In munitionem ipsius ecclesiae potissimum, quae am isthic vice castrum munire, coctoque latere moenia et turres successive erigere ac extruere et sumptu suo providere erunt obligati.*

⁶ Dok. Zygmunta I. 1543 r. *Quia quum Albertus Starzechowski capitaneus declarasset, quod nostri cives Drohobicenses omni studio atque diligentia conantur ecclesiam parochialem muro atque propugnaculis cingere et ornare, ut isthic ingruente aliqua subita hostium incursione et quapiam alia necessitate homines velut aliquod tutius profugium habere queant.*

⁷ Tamże, *munitionis iam per eos coepit.*

⁸ Tamże *Quum adeo tenuis fortunae essent, quod sine praesidio et gratia nostra . . . reparare neuntquam possent.*

⁹ Tamże *humillimis praecibus nobis supplicarunt.*

wnej darowizny, drugim przywilejem w Krakowie 1543 r., dorzuca nową, sutą tj. dochód z opłaty soli i zboża,¹ Kościół, przypisuje przywilej ten, ma być, jak poprzednio umówiono, murem i basztami otoczony, lecz jeszcze zaopatrzony w armaty, proch strzelniczy i wszelkie inne, obronne przedmioty,² aby mieszkańcy bezpieczne mieli schronienie, a nieprzyjaciela łatwiej mogli odeprzeć.³

Pracę fortyfikacyjną kontynuowano niewątpliwie; czy w ciągu lat pięciu ją ukończono, tj. do śmierci króla dobroczyńcy 1548 r., stwierdzić nie ma czem. Prawdopodobnie nie — bo dzieło niemałe, bo jednego nie spełniono warunku według przywileju, na co król nie pozwoliłby. Jednak stanowczo w połowie drugiej XVI w. nasz kościół był ufortyfikowany (ecclesia incastellata).

Już wtedy nie dopełniło miasto ściśle warunku przywileju⁴ zamiast murem, otoczono kościół wałem, fosą i parkanem,⁵ zamiast kilku baszt murowanych, wystawiono jedną (dzisiaj dzwonnica),⁶ a inne drewniane. Tem sprzeniewierzeniem się ściągnęło pomstę na siebie w sto lat t. j. 1648 r.

Jak robactwo przepędzili przez fosę i wał Tatarzy i kozacy na cmentarz kościelny. Mur forteczny z kilku basztami murowanymi ułatwiłby wtedy obronę. Niedopełnienie obowiązku teraz zachęciło do sprzeniewierzenia się w przyszłości,⁷ a to szkodliwie odbiło się jeszcze później. Wały zaniedbane, opuszczone, w XVIII. w. popsuły się, więc w XIX. w. usunięto je:⁸ mur nie uległby tak rychło temu losowi, a my dzisiaj bodaj

¹ Dok. 1543 r. mediantem ab omnibus et singulis curribus salis quartalis tum etiam a singulis lunnis . . . frumentorum . . . pro sale venientium . . . damus.

² Tamże, quas quidem munitiones pixidibus, pulvere pixidario aliisque defenculis provisuri sunt . . .

³ Tamże, quod necessitate interveniente se illic homines tutari et hostes inde tanto commodius reprimere valeant et possint.

⁴ Tamże, munitionem ecclesiae debite perficere.

⁵ Patrz str. 4.

⁶ Patrz str. 27. Mniemanie jakoby dzwonnica, była basztą z XII. w. jest bezpodstawne.

⁷ Dok. Zygmunta I. 1542 r. successive erigere ac extruere sumptu suo; dokum. Zyg. I. 1543 r. in sempiternum.

⁸ Patrz. str. 5.

szczałki oglądać mielibyśmy szczęście. Za to potomność winić będzie magistrat, miasto. Większą atoli winę przypisze starostom współczesnym, którzy, czy z niewiadomości treści dokumentu króla Zygmunta I.¹ czy opieszałości, na takie zaniedbanie pozwolili.

Od wykończenia, zwłaszcza od ufortyfikowania swego wiele ciężkich chwil przebywa nasz kościół; jest świadkiem licznych wypadków ogólnie państwowego i lokalnego znaczenia, wytrzymuje niejedną burzę wojenną; jako warownia daje schronienie w swych murach ludności, najeźdcom się opiera, zwalcza ich lub pod przemocą pada, w gruz i perzynę pożogą wojenną zmieniony, dźwiga się zwolna ale pewnie, profanowany, krwią mordowanych ofiar zbryzgany, oczyszcza się z planu, nowej siły, splendoru nabiera.

Bo i kogo tu spytajmy nie było? Niemal wszyscy nieprzyjaciele ojczyzny w pochodzie i rabunku ogólnym o jego zawadzali mury, skarbów w jego szukali wnętrzu, resztki mienia, nie rzadko i życie ze sług jego wytrząsali. Ile razy był tu zdradny Wołoszyn, chytry Węgier, chciwy i dziki Tatarzyn czy Turek z południa, Moskal czy kozak ze wschodu, Szwed z północy?

I tak już 1498 gospodar multański Stefan, rozochocony udanym napadem w lasach bukowińskich na króla Jana Olbrachta, najeżdża w 40 000 Wołochów i Tatarów ziemię południowo wschodnie Rzeczypospolitej. Niektóre drobne czambuły tatarskie, oddziały wołoskie w rozsypanie po kraju za grabieżą, oparły się na Podkarpaciu. Nie uszedł ich oku Drohobycz,

W następnych latach 1499 i 1502 Mendli Girej łupi, pali, w jasyr² bierze.

W tych to latach młoda nasza świątynia pierwszy chrzest krwi przyjęła. Nie lepiej było w początkach panowania Zygmunta I.³ A dalsze, w różnych latach XVI. i XVII. wieku, krwawe najazdy na Drohobycz dadzą się uprzytomnić. Lecz ze wszystkich

¹ Dok. Zygm. I. 1530 r. Capitaneus tenet et inviolabiliter observet
Dok. 1542 r. 1543. r. cum scientia et consilio ipsius capitanei praesentis et pro tempore existentis facere teneantur.

² Dok. kr. Alexandra 1501 dla Drohobyczan... ruptura sigili tempore incursus hostium Crucis Christi Turcorum in regnum nostrum.

³ Dok. kr. Zyg. I. 1507 r. prawo poboru myta . . . quomodo attentis gravibus damnis oppidanorum nostrum de Drohobicz, qui per impetum hostium Crucis Christi graviter perpepsi — również dok. Zygm. I. 1511 r. Quia compatiētes calamitosae conditioni incolarum civitatis Drohobicensis.

najkrwawiej, najstraszniej, w następstwach dla kościoła i miasta najsmutniej zaznaczył się tu 1648 r.

Na ścianie zachodniej lewej nawy nad chórem spostrzeżać widz fresk: wyrżnięcie ludności w kościele przez kozaków i Tatarów.¹

Obraz przypomina prawdziwe zdarzenie. Chmielnicki oparł się o Lwów i Zamość na północy a o Karpaty na południu. Głuche echo, jak wichur przed burzą, i luny nocne płonących wsi zwiastują Drohobyczowi nadciągającego nieprzyjaciela. W przeobrażeniu jedni unoszą, co można i w góry zbiegają, inni w mury kościoła się kryją, by wymodlić ratunek, obronić swe życie i świątynię pańską.

Na kształt lawiny w górach spadają 7 grudnia² 1648 r. Tatarzy, kozacy do Drohobycza, palą, rabują, mordują.

Splonęły już przysiółki, przedmieścia, miasto.³ Wśród morza pożaru stoi wyniosła kościół — twierdza, przepelniona strwożonym ludem.

Gorące jego modły, śpiewy płyną pod sklepienie: „Święty Boże, Święty Mocny . . . zmiłuj się nad nami.

Zdrowi, silni, odważni z baszt, ze strzelnic, poddasza kościelnego, z okien rażą nieprzyjaciela. Im wytrwalsza obrona, tem srozsza zaciekłość wroga, który przecie nie świętej wiary, „djabelskich szuka pieniędzy“.

Już splonęły domki na wale,⁴ runęły drewniane baszty, a w kościele w płaczu i trwodze pieśń . . . „Od powietrza, głodu, ognia i wojny — wybaw nas Panie“ miesza się z przekleństwem tłuszczy kozacko-tatarskiej. Nie dadzą rady tyśiąckroć silniejszemu. Już pod naporem runęły bramy; kozactwo wściekłe wpada do kościoła, morduje bezbronny lud, profanuje dom Boży, świętokradzką dłońią rozbija cyboryum, zabiera kielichy, mostrancye ozdoby, kosztowności, obdziera

¹ Dok. Jana Kazimierza 1649 r. Darowizna Dwornikiewiczowi, proconsuli Drohobicensi . . . cum per incursionem Tartarorum simul Cosacorum oblatae in nihilum redactae essent.

² Patrz. str. 12. tablica 1.

³ Dok. Jana Kazim. z 1653 r. Quia nos compatiētes calamitati oppidi nostri Drohobycz, quam per conflagrationem ignis per incursionem Tartarorum et Cosacorum perpressi.

Lustracya z r. 1663. . . budynki przez kozaki funditus zniesione. . .

obrazy, niszczy szaty kapłańskie, tłucze organy,¹ wyrębuje sarkofag Ramułtovej² w poszukiwaniu za pieniędzmi. Wtedy zaginęło wiele dokumentów miejskich, kościelnych, cechowych.³ Na ostatek, zabrawszy okup przez reprezentację miejską złożony,⁴ opuszcza nieprzyjaciel zgłiszcza.

Po krwawej burzy cisza zapanowała i zniszczenie iście wandalskie zostało.

Kościół ciężką przeżywa dobę. Z gruzów szkielet tylko sterczy.⁵

Księża, o ile są, bez mieszkań, bez dochodów; miasto spalone, zniszczone,⁶ wyludnione, zobowiązań kościelnych nie spełni zaraz, świątyni nie naprawi; więc nabożeństwa niema, bo i pierwotny kościółek drewniany spłonął. Księża komendarze czekają niecierpliwie, a nie mogąc się niczego doprosić, wnoszą zażalenie do konsystorza przemyskiego. Wtedyto spadła klątwa na uporne miasto. To w części tylko skutkowało. Rząd wydelegował komisję lustracyjną r. 1663. Ta, po zbadaniu stosunków, na restaurację kościoła 4290 zł ze zamku wyznacza, daniny należne kościołowi składać każe na św. Marcina lub najpóźniej w wielkim poście, zniesienie ekskomuniki wyprasza.⁷

Naturalnie i teraz nie poszło gładko i szybko, zwłaszcza że lata były niespokojne. Od tej lustracyi mamy wojnę moskiewską, rokosz Lubomirskiego, najazdy tatarskie, wojnę turecką za Michała (1669—1673) i w pierwszych latach panowania Jana Sobieskiego. Więc miasto zobowiązań nie spełniło w tym czasie, kościoła nie odrestaurowało, gdy się nadto dopuściło według mniemania komendarza nowych przewinień, tj. zabrało

¹ Lustracya z r. 1663 i z r. 1681. Organy wielkie funditidus zdewastowane od kozaków.

² Patrz str. 18.

³ Dok. Jana Kazim. 1653 r. privilegia, quae doliatores habebant, combusta ab hostibus.

⁴ Lustracya z r. 1663. Skarga Jana Piszczymuchy o 2511 zł. i Kozłowskiiego o 315 zł. Arona Josephowicza, arendarza propinacyi o 1200 zł. ... Sumy te magistrat, przed kilkunastu laty pożyczycwszy, nie oddaje.

⁵ Lustracya z r. 1681. miasto wydało na restaurację kościoła, domków, parkanów, dzwonnicy, gdyż post devastationem hostilem Kozaków kamień na kamieniu nie został.

⁶ Dok. Jana Kaz. 1653. compatientes calamitati oppidi nostri Droh. ... ab omnibus oneribus libertatem habeant.

⁷ Lustracya 1663 r.

przywileje kościelne, zwłaszcza erekcyjny,¹ pieniądze (4290 zł.) dane na kościół z zamku 1663 r. roztrwoniło,² srebro kościelne, przeznaczone na restaurację,³ dochody z propinacwi,⁴ 500 beczek soli, ofiarowanych przez ówczesnego starostę drohobyckiego,⁵ i pieniądze złożone przez komendarza, do celów prywatnych użyło,⁶ a tem świątynię do ostatniej doprowadziło ruiny,⁷ probostwo wezwało nową komisję lu-tracyjną 1681 r. I ta, zbadawszy sprawę, oskarzonych uniewinniła, i tylko restaurację kościoła z dochodów propinacwi⁸ przyspieszyć nakazała.

Skarga probostwa była w tym wypadku przesadna.

Otóż 1648 r. zniszczony kościół za dwukrotną interwencją komisji lustracyjnej tj. 1663 r. i 1681 r. odrestaurowano.

Śledząc dalej stan kościoła i duchowieństwa przy nim, spostrzegamy krytyczny moment w połowie XVIII w. za osłabionego panowania Augusta III. (1735 — 1763).

Dlatego biskup przemyski Sierakowski, przewidując wydatki na kościół, a chcąc mieć pokrycie wcześniej przygotowane, w braku innych środków na wizycie kanonicznej 1743 r. spieniężył niepotrzebne srebro kościelne za 3332 zł.⁹ i złożył w kahale, a procent zawarował wyłącznie na restaurację.¹⁰

Równocześnie komendarz z polecenia biskupa wniósł prośbę do kapituły chełmskiej o subwencję na fabrykę — ale, jak dawniej, bezskutecznie.¹¹ Magistrat z wydatkami nie spieszył się; a tu parkany powywracane, wały pousuwane o rychły wolały ratunek. Nareszcie 1754 r. według umowy, dostarczonym

¹ Sąd komisarski 1681 r. . . . privilegia violare.

² Tamże . . . dissipare.

³ Tamże, . . . argentum ecclesiasticum recipere.

⁴ Tamże . . . proventus cremati seu sublimati vini defraudabant.

⁵ Tamże, . . . sal pro restauratione ecclesiae per capitaneum Drohobicensis adiudicatum in usum proprium convertere.

⁶ Tamże.

⁷ Tamże . . . ecclesiam . . . ob suppressos proventus in ultimam ruinam deducere.

⁸ Tamże.

⁹ Inwent, 1743 r.

¹⁰ Kopia wierzyt. z 1743 r. r. census annuum a synagoga provenientem pro conservatione ecclesiae pendi disposuimus.

¹¹ Inwent. 1743.

materyałem przez miasto, gromadę plebańską, łan żydowski, przedmieścia: Zadworne, Leśniańskie, i zagrody: miejską, plebańską, zankową,¹ drobniejsze porobiono naprawy, nie myśląc o gruntownej restauracyi.

Pod panowaniem austriackiem od 1772 r. stwierdza się rozpaczliwy stan już nie tyle wałów, parkanów, ile raczej samego kościoła. A tu nie pomoże biskupstwo przemyskie: kapituła chełmska nie o kościoły, lecz o dochodach myśli, które jej zreszlą rząd odbiera. Procent z kahału zbyt mały, magistrat w zmienionych stosunkach czuje się zwolnionym od obowiązków, nałożonych przywilejami królów polskich.

Przecież dzięki usilnym zabiegom proboszcza Jarockiego, ofiarności ludzi dobrej woli, rządu i magistratu, obdarzonego prawem patronatu przez ces. Leopolda II.² wspólnemi siłami restauracyę i odmalowanie freskami uskutecznilo w ostatnim dziesiątku XVIII. w.

Jak organizatorem parafii katolickiej Kazimierza W. (1333 — 1370), a założycielem kościoła Władysława Jagiełłę (1376 — 1434), tak konserwatorem słusznie nazwiemy króla Zygmunta I. (1507 — 1548).

Krół Zygmunt I. licznymi przywilejami w latach 1507, 1511, 1520, 1530, 1542, 1543, zapewnia miastu wieczyście dochody z myta, za zboże, towary, sól, drzewo, dochody z propinacyi, uwalnia r. 1520 mieszczan drohobyckich, od udziału w obwarowaniu twierdzy Przemyśla, do czego byli dotąd obowiązani.³

Za te przywileje ma reprezentacya miasta utrzymać w dobrym stanie kościół, fortyfikacye koło niego, zaopatrywać w środki wojenne, broń, amunicyę. Zatem przywileje Zygmunta I. dla Drohobyczan są zarazem źródłem dochodu na konserwacyę kościoła i fortów — po wszystkie czasy.

Krół Zygmunt August (1548 — 1572) potwierdził Drohobyczanom w 1566 r. wszystkie przywileje ojca, kładąc nacisk na konserwacyę kościoła.⁴ Wszyscy następcy królowie konfirmacyę

¹ Kopia umowy.

² Patrz tablica str. 16.

³ Dok. Zygmunta I. 1520 r.

⁴ Dok. Zygmunta Aug. 1566 r. . . . in munitionem ecclesiae, quae ibi loco castrī habetur, erectionem . . . moenium ac turium ex cocto latere.

powtarzai z dodatkami odpowiednimi czasowi, nigdy z ujmą dla kościoła z wyjątkiem, gdy Zygmunt August kapitule chełmskiej dochody parafii drohodyckiej dał jako prebendę.

Szczególnie nakazuje utrzymywać kościół i warownie w dobrym stanie¹ Stefan Batory (1576 — 1586) a król Jan Sobieski (1674 — 1696) w czasie sporu komendarzy z magistratem w latach 1663 r. 1681 powtarza w confirmacji przywilejów, żeby dochód ze szynku (propinacyi) jednego teraz lub więcej w przyszłości na restauracyę kościoła używano.²

I austriacy monarchowie nie skąpili względów kościołowi, skoro wiele z dawnych przywilejów potwierdzili.³

Tak zatem restauracyi kościoła dokonano za Zygmunta I. 1511 r., po licznych najazdach za Jana Olbrachta (1492 — 1501), i Alexandra (1501 — 1506), drugi raz wspólnie z zakładaniem fortyfikacyi tj. w II. połowie XVI w.; trzeci raz u schyłku XVII w.; czwarty raz w ostatnim dziesiątku XVIII w.⁴ W XIX w. były naprawy, przeróbki.

Teraz w porównaniu z terminami restauracyi poprzednich wieków upłynął najwyższy, ostatni czas,⁵ naglący do gruntownej pracy nad odnowieniem kościoła po raz piąty.

IV. Administracya.

Granice parafii drohobyckiej, w czasach dawniejszych niewątpliwie rozleglejsze niż dzisiaj, nie dadzą się dokładnie określić, bo nie spisywano ludności katolickiej systematycznie, nie kontrolowano, więc widać ściślejsz administracyi nie wykony-

¹ Dok. Stefana Batorego 1578 r. . . . templum etiam, quod ad instar arcis seu propugnaculi ibi est, procurant.

² Kopia wierzyt. 1690 r. Szynk gorzałczany . . . powinien należeć częściowo na potrzeby kościelne . . . restauracyę . . . Oblata dekretu komisarzkiego 1691. Proventus ex eadem taberna pro reparatione ecclesiae . . . quot annis pendi solitos.

³ Patrz. str. 15. tablica str. 23 freski.

⁴ Patrz. str. 13. 16.

⁵ Patrz str. 27, Zakończenie.

wano. Jeszcze w połowie XVIII w. nie wiedzieli katolicy niektórych wiosek, czy należą wogóle do jakiej parafii.¹

Stąd nierzadkie wypadki przyjmowania obrządku wschodniego, co też dosadnie ilustruje skarga, wniesiona do biskupa ruskiego, Hieronima Przestrzał Ustrzyckiego (1715—1746) w Przemyślu na parocha Dubrowlańskiego za chrzest i pogrzeb Łacinników.²

Wioski rz. kat. parafii drohobyckiej, podane w inwentarzach XVIII w. z liczbą ludności katolickiej, wykaże poniżej tablica. Dla porównania znajdzie przy tem czytelnik statystykę parafian z 1743 r. i 1901 r.

Nazwa miejsca :	R. 1743.		R. 1901.
Drohobycz	2356	—	6002
Bolechowce ,	197	—	45
Borysław	18	—	3100
Dobrohostów	22	—	56
Dobrowlany	316	—	43
Dołhe	14	—	17
Glinne	16	—	6
Jasienica Solna	20	—	10
Kołpiec	28	—	20
Kotowska Bania	14	—	310
Kropiwnik	25	—	52
Leśnia (Lisznia)	30	—	15
Modrycz	23	—	14
Niedźwiedzia	60	—	6
Opaka	2	—	21
Orowe	10	—	2
Popiele	53	—	51
Raniowice	4	—	25
Schodnica	5	—	3600
Solec	50	—	155
Stanila	7	—	11
Stara wieś	90	—	130

¹ Wizytacya sufragana Piechowskiego 1723 r. . . . villae, quae se ad nullam parochiam putant nec cuiquam decimam aut messalia solvunt.

² Inwentarz 1743 r. . . . intentata actio in officio spirituali ritus graeci a. 1740, 30 martii facta contra parochum Dobrowlański . . . ratione baptismi et sepulturae,

Stebnik	105	—	280
Truskawiec	16	—	170
Tustanowice	41	—	205
Uliczno	79	—	5
Uniatycze	50	—	5
Wacowice ¹	—	—	—
	<hr/>		
Razem	3651		8156

Znaczny przyrost ludności rz. kat. wykazuje tablica tylko w miejscowościach górniczych, kąpielowych lub z warzelniami soli; więc tę nadwyżkę z przed 150 laty stanowi ludność napływowa, robotnicza. Natomiast w tym czasie wszędzie w miejscowościach obojętnych, tj. gdzie niema dotąd ani ropy, ani wosku ziemnego, ani soli, ani przemysłu, cyfra ludności rz. kat. zmalała gwałtownie w Dobrowlanach, w Bolechowcach, Niedźwiedzi, Ulicznie, Uniatyczach.

Obecnie nie należą do parafii Drohobyckiej: Dobrowlany Dołhe, Kropiwnik, Wacowice, zało przybyły: Dereżyce. Dereżycki, Monastyr Hubicze, Liszniański³ Monaster, Mraźnica, Neudorf, Wolanka.

VI. Księża

PROBOSZCZOWIE, KOMENDARZOWIE, PREBENDARZOWIE,
OŁTARZYSCI, WIKARYUSZOWIE, BRACHTWA, CECHY,
SŁUŻBA KOŚCIELNA.

W okresie pięciuset lat z górą przy tym kościele kapłani żyją, pracują, zapał religijny, miłość Bożą i bliźniego wśród wiernych niecą; upadłych podnoszą, prostaczków nauczają, chorych pielęgnują; jedni duszpasterstwo dzierżą, pomocną dłoń drudzy im podają; jedni do śmierci tu zostają, drudzy w naukach

¹ Inwent. z r. 1743.

² Schematyzm diecezji przemyskiej z 1901 r.

³ Według dokumentów „Icśniński”.

⁴ Schematyzm parafii drohobyckiej z r. 1901.

biegli, cnotami jaśniejący, do wyższych zdążają dostojenstw duchownych.

Jeśli przyjmujemy, że Kazimierz W. zorganizował tu parafię katolicką to najprawdopodobniej pierwszy proboszcz był dominikanin lub franciszkanin; te zakony bowiem najliczniejsze w kraju t. j. w Gródku, we Lwowie, Haliczu, Kołomyi, Śniatynie, w Łaskach u króla¹ w obec wielkiego braku duchowieństwa świeckiego dostawały i chętnie przyjmowały ofiarowane probostwa.

Najdawniejsi proboszczowie z tytułem rektorów, dokumentami stwierdzeni, są: Jakób 1392 r., Maciej 1456 r., Zygmunt z Targowisk 1494 r., Seweryn Herbut z Fulsztynu² 1542 r., Jan Podlodoski 1558 r.

Z tym rokiem urywają się ich rzędy, albowiem kapituła chełmska, otrzymawszy dochody parafii Drohobyckiej przywilejem króla Zygmunta Augusta w Krasnymstawie³ 15. sierpnia 1558 r.,⁴ desygnuje do zarządu kościołem wikaryuszów — administratorów, zwanych tutaj komendarzami, z uposażeniem skromnem kilkuset zł. gotówką,⁵ uzupełnianem chwiejnymi dochodami z dzierżawy zagonów, ogrodów — z wyderkałów⁶ (legaty po wieczne czasy na odprawianie mszy św. i utrzymanie ołtarzy) i praw stuy (iura stolae).

Poczet ich spory do 1788 r. lecz niezupełny, zwłaszcza w II. połowie XVI. w. Jakób Pistorius 1602 r., Piotr Bucszy 1605 r., Wawrzyniec Znijowicz 1615 r., Jan Giza 1626 r., Wojciech Olewicki 1630 r., Sebastyan Sadowski 1636 r., Zacharyasz Piasecki 1639 r., Marcin Jarocki 1641 r., Jan Wysokiński 1661 r., Marcin Milocki 1679 r., Ignacy Raysz 1683 r., Samuel Orzechowski, scholastyk chełmski 1692 r., Wawrzyniec Twardowski 1706 r., Andrzej Wnuczowski 1707 r., Jan Konstanty Sierwiński 1712 r., Józef Graliński 1716 r., Józef Jerzy Królikowski

¹ Abraham. Powstanie Organizacyi Kościoła łacińskiego na Rusi. str. 234 - 235.

² Fulsztyn, Felsztyn w powiecie Staromiejskim.

³ Krasnystaw w guber. lubelskiej.

⁴ Dok. Zym. Aug. 1558 r. . . . sub approbatione. Nuntii Bernardi Bon Joannis 1561 r.

⁵ Z Dobrowlan 10 dukatów, z propinacyi od połowy XVIII w. 400 zł.

⁶ W interesach finansowych jest to d. chód dla wierzyciela z gruntu za pożyczoną sumę.

kowski 1719 r., Kazimierz Osencki fil. doktor, kanonik chełmski, notaryusz apostolski 1723 r., Jakób Jazłocki 1724 r., Stanisław Markuszewski 1731 r., Kazimierz de Romanów ex Świerz¹ Świerski, kanonik lwowski, scholastyk chełmski 1744 r., Antoni Żółkiewski zarazem proboszcz w Medenicach² 1753 r., Kasper Wiszowaty 1787 r., Antoni Ignacy Kocielski 1789 r.³

Po zajęciu Galicyi w I. rozbiornie Polski, rząd austriacki odbiera kapitule chełmskiej prebendę drohobycką w 1783 r., a kościołowi przywraca samoistnych prepozytów, którzy teraz mają tytuł honorowych kanoników.

Ci są: 1) Ignacy Jarocki, (1788 — 1802)⁴ były jezuita, profesor humanistyki, retoryki, poetyki,⁵ wiele zasłużony około odnowienia kościoła, zapewnienia przyszłym proboszczom dochodów, zaszczycony grobowcem w kościele w lewej nawie nad drzwiami kaplicy Matki B. Różańcowej.⁶

2. Ignacy Faygel do 1809 r.,⁷ skompromitowany w obec rządu powitaniem ułanów, przeciągających przez Drohobycz, krył się po dworach wiejskich: biskup Gołaszewski powołał go na kanonikę do kapituły przemyskiej.⁸

3. Stanisław Krasicki (1815 — 1821).⁹

4. Leon Słubicz Załęski do 1870 r.¹⁰ Zmarł w 84 r. życia, 60 roku kapłaństwa, powszechnym otaczany szacunkiem. W 50-tą rocznicę kapłaństwa, miasto urządziło mu wspaniałą¹¹ manifestacyę.

5) Ignacy Sas Terlecki (1870 — 1889)¹²

6) Roman Hanczakowski (1890 — 1896).

¹ Świerz, Świr na Litwie.

² Medenice w pow. drohobyckim.

³ Liber Memorabilium.

⁴ Tamże . . . introduxit regimen ecclesiae parochialis 1788 r. 3 decemb. † 1802.

⁵ Tamże.

⁶ Patrz str.

⁷ Liber Memorab.

⁸ Tyg. kat. 1864 r. t. V. 1865 r. t. VI.

⁹ Liber Memor.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tyg. Illustr. r. 1870. t. XI.

¹² Lib. Memor.

7) Michał Serwacki, zastępca Marszałka Rady powiatowej i t. d., troskliwy o dobro duchowe swych owieczek, o zgodę z braćmi Rusinami, stara się usilnie podnieść z upadku kościoła i przywrócić mu blask zamierzonych lat.

W stopniowym rozwoju parafii stopniowo przybywają proboszczowi lub jego zastępcy nowi księża do pomocy. Utrzymanie ich zapewniają donacye królewskie i fundacye, utworzone z drobnych składek prywatnych z biegiem lat. Zebrać takie fundusze we wiekach średnich przy wielkiej dewocyi i ofiarności na cele pobożne, gdy tylko wyszła inicjatywa, gdy dano początek, nie było rzeczą trudną. Dla duchowieństwa w ten sposób społeczeństwo danej miejscowości tworzy źródła dochodów, zwane prebendami.

W Drohobyczu prebenda odnosiła się do ołtarza. Była zatem u nas prebenda ołtarza „Bożego Ciała“, „Sw. Anny“, „Najśw. Maryi Panny“, „Świętej Trójcy“ i prebenda dla kaznodziei. (Altaria Sacratissimi Corporis Christi, Stae Annae, Beatissimae Virginis M. Litterarum, Stae Trinitatis, Concionatoris). Pierwsza prebenda jest „Ołtarza Bożego Ciała“. Powstaje 1445 r.¹ Założycielami są: ks. Marcin z krewnymi, współczesny rektor Maciej² i mieszczanin drohobycki, tkacz Maciej.³ W następnym roku zatwierdził tę prebendę biskup przemyski Piotr Strzegonia Chrzastowski (1435—1452)⁴, a w 10 lat potem 1456 r. dano ją do aprobaty królowi Kazimierzowi Jagiellończykowi.⁵

Początkowo oparła się prebenda na sołtystwie kupionem w Dobrowlanach 1446 r.⁶ Z latami dochody wzmagają się. I tak ofiarują :

¹ Inwentarz z 1743 r. wspomina o dokumencie w archiwum kapituły chełmskiej, sprzełaży sołtystwa przez Jakóba rektora 1423 r. a wykupna dla ołtarzysty Bożego Ciała 1446 r.

² Dok. Kopia. Kazim. Jagiell, 1456 r. Martinus altaris cum suis consanguineis propriis pecuniis comparavit de voluntate Mathiae Plebani pro tunc in Drohobycz.

³ Inwentarz z 1743 . . . fundata est per Mathiam rectorem ecclesiae Drohobicensis et Mathiam lanionem civem Drohobycensem

⁴ Dok. Kazimierza Jagiell. 1456 r. . . episcopus Petrus . . . aplicavit.

⁵ Tamże . . . regium consensum . . . damus perpetuis temporibus.

⁶ Tamże . . . scultetiam . . . approbamus.

1581 r. Bernard Najdakowski ogród ¹	
1587 r. Magistrat zebraną składkę	500 zł. ²
1631 r.	20 zł.
1651 r.	20 zł.
1651 r. Błażej Koronkowski	12 zł. 30 g.
1677 z.	127 zł. 30 g.
1690 r. Jan Osenkowski (in contubernio la-	
nionum	25 zł.
1703 r.	67 zł.
1710 r.	50 zł.
1753 r.	37 zł. 15 g.
1766 r. wyderkał	3 zł. 15 g.
„ Wej. Wysockiego rocz.	2 zł. ³
Od 1716 r. płaci magistrat z propinacyi po	100 zł. ⁴
Ze soltystwa w Dobrowlanach płaci proboszcz,	
względnie kapituła	10 duk. rocz.
W kahale zabezpieczona na procent suma	50 zł. ⁵

Oto prebenda ołtarzysty »Bożego Ciała«.

Prebendarz służy swemu ołtarzowi, bractwu tej nazwy, katechizuje dzieci.⁶

Poczet ołtarzystów :

Marcin założyciel 1445 r., Szymon Calderinus 1639 r., Szymon Janicius 1641 r., Szymon Trupkiewicz 1651 r., Jakób Kozłowski 1652 r., Marcin Małachowski 1654 r., Jan Makowski 1664 r., Jan Guszlafowicz 1671 r., Andrzej Trzeciecki 1675 r., Franciszek Sanicki 1681 r., Kazimierz Parol 1684 r., Bartłomiej Gołuszewski 1688 r., Jakób Pesnarski 1703 r., Walenty Świerzymski 1710 r., Sebastyan Szandziński 1720 r., Piotr Nadechowicz 1779 r., Andrzej Żmiejewski 1786 r.⁷

¹ Kopie lub oryginały zapisów.

² Fasya ks. Chudzikiewicza 1783 beneficja . . . sub tit. Corporis Christi z r. 1587.

³ Kopie zapisów.

⁴ Inwentarz 1743 r.

⁵ Fasya ks. Chudzikiewicza z r. 1786.

⁶ Inwentarz z r. 1797.

⁷ Liber Memorabilium.

Brak w wykazie prebendarzy z II. połowy XV. w. i z całego XVI. w. Zdaje się, wtedy miał prebendę inny ksiądz, najpewniej kaznodzieja.

Druga prebenda powstaje w 1554 r. dla kaznodziei. Funduje ją król Zygmunt August na prośby Stanisława Orlika, przełożonego tutejszych żup.

Przywilejem królewskim mają prawo kaznodzieje wydobywać surowicę ze szybu, zwanego Jakubowskim, w dostatecznej ilości i warzyć na dwóch panwiach.²

Ten przywilej potwierdzili królowie: Stefan 1578 r., Zygmunt III 1605 r., Władysław IV. 1634 r., Jan Kazimierz 1650 r.,³ nadto Zygmunt III. sól kaznodziejską od cła uwolnił,⁴ co miało rocznie wynosić około 300 zł.⁵

Z czasem fundusze przybywają. Oto w 1566 r. obywatel drohobycki Gracialis funduje dla kaznodziei prebendę kaplicy św. Anny.⁶

Darowizna obejmuje ogród ze sadem i dwoma winnicami, dwie wierze z dwoma czerynami (panwiami) do warzenia soli.⁷ Konsystorz przemyski ratyfikował fundację 1567 r. 20 czerwca.⁸

Odąd urzędowy tytuł kaznodziei brzmi: „Concionator ordinarius ecclesiae et capellae Stae Annae,“ w potocznej mowie »Capellanus Civitatis«. ⁹

¹ Dok. Zyg. Aug. 1554 r. w przywileju Zyg. III. . . . Paulum Bohacium concionatorem et alios posthac, qui in eius locum erunt . . . concionatores Drohobicenses, qui verbo Dei populos in ecclesia instruent . . . et erudiant.

² Tamże . . . Quod quum retulisset nobis St. Orlik zupparum nostrarum Russiae praefectus, quod Paulus Bohacius concionator . . . sit muneratus . . . supplicassetque nobis . . . quatenus . . . liberalitate nostra . . . ex sumptu nostro . . . impendere dignaremur . . . permittimus, ut ipsi moderne quam . . . subsequentibus concionatoribus liberum sit salsuginem extrahere.

³ Dokumenty. Nos . . . privilegium Divi Sigismundi Augusti . . . super liberam extractionem salsuginis eiusque duabus patellis cocturam in commodum concionatorum Drohobicensium ecclesiae . . . approbamus.

⁴ Tamże . . . cum ea declaratione, ut nullum penitus theloneum ab ipsa coctura salis duarum patellarum concionatoribus ecclesiae Droh. concessarum a zuppariis nostris Russiae exigatur.

⁵ Inwent. 1743 r.

⁶ Tamże . . . Fundata per famatum Jacobum Graciale civem drohobicensem . . . in erectionem ambonae.

⁷ Inwent. 1743 r. . . . inscripsit . . . duas gasas, in quibus sal coquitur, cum duabus patellis, hortum cum duabus viniariis.

⁸ Tamże.

⁹ Tamże.

Wykaz datków na prebendę tak się przedstawia :

1642 r. Andrzej Borysławski	100 zł.
1648 r. Józef Błendowski pół łanu zwanego Hryndzińskim, przy drodze do Solca.	
1652 r. i 1660 r. Marcyan Świechowski 676 zł. na 4 msze w roku co kwartał.	
1663 r. Sebastian Dwornikowicz pole i sumę	150 zł.
1666 r. Lenartowiczowa ogrodniczka	500 zł.
1668 r. Jerzy Michalewski	100 zł.
„ Stanisław Rataj	150 zł.
1710 r. Daniel Rytarski, rotmistrz wojsk Rzeczypospolitej	300 zł.
1718 r. Jerzy Wilhelm Rippe, generał wojsk Rzeczypospolitej	1000 zł.
1729 r. Katarzyna Gliška, Stanisław Popiel, Stanisław Kobierzycki, drobne sumy. ¹	
1733 r. Andrzej i Maciej Diczka ogród i pole.	
1748 r. ks. Sebastian Sadowski, protonotaryusz apostolski, prepozyt stryjski pole za	1500 zł.
1773 r. Turkullowa	700 zł.

W kahale suma na proc. 1800 zł.³

Prebendę kościoła drewnianego⁴ N. M. P. posiada kaznodzieja.

W ogóle czynsz z wydzierżawionych pól, ogrodów, łąk i odsetki z kapitałów, wynosiły w XVIII. w. 2690 zł.⁵ To byłby w przybliżeniu dochód kaznodziei, kapelana kaplicy św. Anny.

Prebenda chudą nie była; zważywszy jednak, że to stanowisko wymagało męża w różnych wiedzy gałęziach biegłego — prebenda nie była przesadnie tłustą.

Kaznodzieje są :

Paweł Bohacius 1545 r., Stanisław z Radymna 1598 r., Jan Personius 1626 r., Tomasz Kalderinus 1630 r., Wojciech Jemirłowicz 1633 r., Walenty Łuszczynski 1637 r., Dyonizy Augustus 1645 r., Maciej Jurkiewicz 1659 r., Wawrzyniec Zawrzykrajewicz 1665 r., Piotr Czaszczewicz 1667 r., Maciej Piecie-

¹ Kopie zapisów lub oryginały i inwent. 1743 r.

² Legaty.

³ Fasya z r. 1786.

⁴ Inwent. 1743 r.

⁵ Fasya z 1786 r.

wiecz 1681 r., Chaszczewicz 1683 r., Michał Purowicki 1703 r., Jan Jurowicki 1737 r., Józef Bohdan 1740 r., Wojciech Małyszewski 1754 r., Wojciech Dziezek 1764 r., Szymon Chudzikiewicz 1789 r., Feliks Biliński 1798 r., Tadeusz Jędrzejowski 1798 r., Ignacy Czarkowski 1803 r., Franciszek Grzegorzewicz 1823 r., Feliks Skibiński 1838 r.¹ Odtąd niema już księdza z tytułem „kaznodzieja“.

Niecał wspólnie z poprzednią powstaje trzecia prebenda dla ołtarza Najświętszej Panny 1563 r. Fundatorem jest Wojciech Lissowski.

Darowizną pół grosza opłaty mostowej w Gruszowie, zapewnia wieczyste dochód prebendarzowi za przyzwoleniem Zygmunta Augusta.² Ofiary na powiększenie tej fundacyi złożyli; 1582 r. Bernard Najlakowski ogród przy cegielni na ulicy Truskawieckiej³, 1610 r. ks. Stanisław z Radymna ogród naprzeciw kościoła drewnianego N. M. P., dzisiaj naprzeciw figury pamiątkowej. 1649 r. Józef Błędowski ówieré pola z domkiem i sadem.⁴ 1690 r. Jan i Katarzyna Osenkowscy ówieré łanu na przedmieściu Leśniańskiem. Z drobnych składek urosła sumka 500 zł.⁵

Patronat nad prebendą przyjął magistrat.⁶

W 1700 r. złączono ją z prebendą „Bożego Ciała.“

Księża tego ołtarza:

Maciej Janowicz 1626 r., Jan Przesiecki 1629 r., Marcin Cebulski 1632 r., Bartłomiej Łagniewski 1634 r., Tomasz Duszkowicz 1635 r., Wojciech Śląbowicz 1637 r., Jan Oleatoris 1638 r., Andrzej z Gródka Ligiński 1639 r., Wojciech Mojkowski 1630 r., Bartłomiej Lubęński 1639 r., Kasper Dutkiewicz 1640 r., Wojciech Wesołowski 1643 r., Wojciech Krowicki 1644 r., Jakób Górski 1644 r., Krzysztof Liponiusz 1649 r., Wawrzyniec Kotkowski 1651, Błażej Korunkiewicz 1651 r., Paweł Wróblewski 1654 r. Wojciech Dy-

¹ Liber Memorabili um.

² Dok Zygmunta Aug. 1563 Cum Albertus Lissowski . . . de theloneo pontali in Gruszowa in ecclesia parochiali et Capella Nova, altare fundavisset . . . approbamus.

³ Kopia zapisu,

⁴ Legaty.

⁵ Inwent. 1743 r.

⁶ Dok 1563 r. . . patronatus et collatio eiusdem altaris ad consules oppidi Drohobicz devolvatur.

nysiewicz 1661 r., Wojciech Tobiszewicz 1661 r., Rożyński Franciszek 1669 r., Maciej Łobocki 1670 r., Maciej Zyrkowiec 1670 r., Jan Putiatycki 1675 r., Adam Ciesieniewicz 1680 r., Wojciech Leszkiewicz 1684 r., Andrzej Słupecki 1693 r., Walenty Tomaszewski 1698 r.¹

Najpóźniej powstaje prebenda ołtarza św. Trójcy. Zakładają Nahojowski Franciszek, chorąży czerwiński r. 1710., zapisując sumę 5000 fl. na procenta w kahale. Biskup Bokum 1711 prebendę zatwierdził.² Dary dla niej: 1720 r. ogród Kosmalewiczów zwany, 1737 r., ogród ks. Teodora Klosowicza. Z drobnych datków złożyli 500 złp. mieszczanin Walenty Witkowiec, ks. kaznodzieja Jan Jurowiecki, ks. komendarz Kocielski³ Prebendarzem jest Wejrowski Antoni 1726, Nowakowicz Stan. Kostka 1754, Antoni Kocielski, później komendarz, Dekkański Franciszek 1760, Dzikowiec Sebastyan 1780 r.,⁴

W powyższem zestawieniu stwierdzamy obok komendarza księży prebendarzy Bożego Ciała, Najśw. Panny św. Anny, św. Trójcy i kaznodzieję. W obec tego mieli byśmy przy kościele sześciu księży, ponieważ jednak prebendy łączono, np. Bożego Ciała z prebendą Najśw. Pannp. prebendę św. Anny miał kaznodzieja, przeto najczęściej bywało trzech, niekiedy czterech księży. Typ księży prebendarzy znika na przejściu z XVIII w. na XIX w., natomiast występują księża wikaryuszowie Feliks Mayerhofer 1790 r., Franciszek Kamolski 1792 r., Serapion Dembowski, Michał Kucharski, Drohobyczanin 1810 r., Kazimierz Zaleski 1817 r., Andrzej Cilewicz 1811 r., Franciszek Staszkievicz 1821 r., Karol Krzanowicz 1823 r., Maciej Poller 1824 r., Jan Jaworski 1827 r., Ignacy Biliński 1828 r., Tomasz Wojnarowski 1831 r., Karol Biber 1832, Jan Styka 1835, Józef Sulikowski 1837, Jan Zelinger 1839 r., Antoni Dutkiewicz 1841 r., Antoni Zimmerman 1845, Alexander Ciesielski 1846 r., Józef Goral 1846 r., Jan Polak 1846, Michał Rapalski 1849, Ludwik Kisielewski 1850, Antoni Flaszer 1850, Marcelli Żabicki 1852, Wincenty Poznalski 1852, Marcin Uzarski 1854, Wojciech Michna 1855, Ludwik Jastrzębski 1855, Marcelli Chmielewski

¹ Liber Memorabilium.

² Inw. 1743.

³ Z Fasyi 1786 r. w kahale umieszczona suma 3700.

⁴ Lib. Memor.

1862, Michał Rosicki 1862, Karol Garbaczewski 1864, Ludwik Łachecki 1868, Antoni Koliński 1870, obecnie proboszcz w Rymanowie, Karol Fiszer 1871, były poseł do parlamentu we Wiedniu, teraz biskup-sufragan w Przemyślu. Alfred Wolfram 1871, Julian Turzański 1871, Jan Samocki 1874, Antoni Blyskal 1875, Józef Gawiński 1875, Zygmunt Kwieciński 1876, Michał Serwacki 1883, obecny proboszcz. Jan Mikiewicz 1882, Józef Wojnar 1882, Antoni Sos 1883, Franciszek Mach 1886, Tomasz Błahuta 1885, Andrzej Kurek 1886, Józef Tomek 1886, Adam Piękoś 1887, Franciszek Zygłowiec 1890¹. W ostatnim dziesiątka przesunęło się wielu wikarych — o ile wiadomo: Jan Szałajko, kanonik honorowy, dyrektor szkoły przemysłowej, katecheta szkoły wydziałowej żeńskiej w miejscu, Józef Dobrowolski, Józef Szpila, Józef Strzelbicki, obecnie proboszcz w Starym Samborze, Jakób Fuk, Feliks Pawłowski, Szczepan Fus.

Przy kościele, z nazwami istniejących prebend, powstają z czasem bractwa (confraternitates). Bractwo Bożego Ciała jest najwcześniejsze bo z 1589 r. Przywilej na jego utworzenie wyjednał w Rzymie ks. Laterna, jezuita, nadworny kaznodzieja króla Stefana i Zygmunta III, utopiony przez Szwedów 1598². Bractwo św. Anny, Najświętszej Panny Maryi, św. Trójcy niemal współcześnie zawiązano z prebendami.³ Najpóźniejsze bractwo św. Antoniego z odpustem, nadanym przez Piusa VI. 1784 r 18 kwietnia.⁴ Bractwa mają na potrzeby kościelne fundusze, dochody z pól, ogrodów, wkładek.

Obok bractw spełniały pewne powinności kościelne cechy; a było ich dość w Drohobyczu; cech bednarzy, garniarzy, kowali, krawców, kuszniczy, tkaczy, rzeźników, szewców, czapników, a z przywileju Stefana Batorego 1578 r, domyślać się można więcej⁵ Świątynię, jako zresztą warownię miej-

¹ Liber Memor.

² List ks. Laterny z Rzymu do Ramuła, starosty żup drohobyckich, patrz str. 14. tablica.

³ Inwentarz 1743.

⁴ Kronika 1797.

⁵ Dok. Stefana Batorego 1578. pozwalający na osiedlenie się rzemieślnikom . . . libertatem damus . . . artifices, aurifabros, gladiatores, sartores, pellifices, feri fabros, pileatores . . . balneatores . . . medicos, tonsores, chirurgos . . . in civitate Drohobicensi locandos, conducendos, statuendos . . . concedimus.

scową, bronić na wyznaczonych stanowiskach w czasie napadu, w uroczystościach występują z cechmistrzami, dostarczają światła do wyznaczonych ołtarzy np. cech rzeźniczy do ołtarza św. Antoniego, do ołtarza św. Trójcy cech tkacki, do ołtarza Bóże go Ciała cech bednarski, do ołtarza św. Anny cech kowalski, do ołtarza M. B. dawniej sw. Mikołaja cech garncarski, ¹ i t. d. Mistrzowie młodzi pilnują po kolei zapalania, gaszenia świec, i czuwają nad utrzymaniem straży nocnej.³

Każdy cech z osobna zamawia za zmarłych członków raz w rok mszę św. Zaniechanie tych obowiązków, opuszczanie nabożeństw w niedzielę i święta naraża na różne kary, np. cechmistrz złożył funt wosku za opuszczenie mszy św.⁴

Jak widzimy, mają cechy i bractwa dużą dla kościoła wartość; obsługują go częściowo, występują wspólnie w nabożeństwach lub w obronie. Stąd i moralne wypływa znaczenie: ożywiają i podtrzymują ducha religijnego, pobożnego.

Na schyłku XVIII w. racjonalizm, wolteryanizm dotarł do naszego kościoła. Epoka józefińska, światłe wszechwładztwo, reformami zmiany wprowadza.

Fundacye, prebendy idą przeważnie do funduszu religijnego 1784 r., księży ubywa. Bractwa i cechy przy ogólnem rozprzężeniu, upadku religijnem opuściły się, ani światła nie dają, ani na nabożeństwa nie chodzą, więc ołtarze i kościół świecą pustką, brak też i straży nocnej ⁵ — zaniechanie, smutek panują tu niepodzielnie — bractwa, cechy częściowo tylko ofiarują usługi kościołowi. Do codziennych posług są ludzie stale utrzymywani za opłatą. Jest więc organista, pomocnik jego, kantor, bakałarz (rector scholae), dzwonnicy, kalikujący, zakrystyan.⁶

Nie od rzeczy będzie poznać, jaką pobiera płacę służba kościelna w XVIII w.

¹ Dok. Aug. III. 1754 r. Inw. 1743.

² Dok. Jana Kazim. 1653 r. Skarga ks. Chudzikiewicza do magistratu z powodu zaniechania straży nocnej.

³ Inw. 1743.

⁴ Dok. Jana III. 1683 r. Dekret starosty drohobyckiego r. 1702. i burmistrza miasta.

⁵ Prośba ks. Kocielskiego 1779 r. wniesiona do magistratu o wglądnięcie w zachowanie się cechów.

⁶ Inwentarz 1743 r.

Organista ma rocznie	326 złp.
a mianowicie: Z propinacyi	200 złp.
Od bractwa Bożego Ciała	8 złp.
Od bractwa św. Trójcy	8 złp.
Z fundacyi Alexandry Drogockiej za odśpiewanie w niedzielę: „Zawitaj Ranna Jutrzenko“	100 złp.
Z fundacyi szewca Czubaka	8 złp.
Z jatek	2 złp.
Kantor pobiera	222 złp.
Bakałarz	120 złp.

Innych służących pensya nieco mniejsza. Wszystkim przy-sługuje mieszkanie wolne, opał. Mają też pola, ogrody,¹ nadto dochody uboczne, połączone z ich zatrudnieniem.

Rząd austryacki służbę zmniejszył, płacę uregulował, zredukowawszy niektóre dochody, w czym, jak twierdzi ks Jarocki, zawinili księża współcześni.²

Ks. Jarocki na nowo służbę przyjął, a dla uświetnienia nabożeństw zorganizował orkiestrę ze zdolnych parafian przy pomocy kapelmistrza Jana Brzeźniakiewicza.

Proboszcz łoży na nią z własnej kieszeni, a na przyszłość szuka środków³. Orkiestrę składają kapelmistrz Brzeźniakiewicz, Marcin Serwatko i Piotr Domański, organmistrz; Kajetan Ostrowski, Józef Rybowicz, kantor; Wojciech Niemiłowicz dzwonnicy, Sebastyan Piechowicz, kościelny i bakałarz grają na skrzypcach, trąbach. Płaca ich wynosi od 300 do 150 zł., wikt mają na probostwie⁴.

VI. Dochody

PROBOSZCZÓW i KOMENDARZY.

Na trwałej podstawie oparł byt rektorów, proboszczów pierwszy twórca parafii Kazimierz W. i twórca kościoła Wła-

¹ Inwent. 1797 r.

² Tamże.

³ Tamże.

⁴ Tamże.

dysław Jagiello; nie bez zasług są inni królowie: Kazimierz Jagiellończyk, Zygmunt I, Stefan Batory, Zygmunt III, Władysław IV, Jan Kazimierz, Jan III. Sobieski. Z możnych panów i mieszczan liczy kościół spory poczet dobrodziejów.

Nieruchomy majątek proboszczów drohobyckich stanowi wieś Dobrowlany, donacya prawdopodobnie Kazimierza W.¹

Władysław Jagiello nadaje na mieszkanie proboszczom dworek, zwany Niedźwiedziowe Dworzyszcze z wszelkimi przynależnościami,² zastrzegając zwrot, gdyby tego wymagała sprawa publiczna,³ co też później nastąpiło; wyznacza rybnik 4 przy rzeczce Pobuk⁵ i 6 kóp groszy szerokich na fabrykę kościoła, które po ukończeniu jej weźmie proboszcz na swoje potrzeby.⁶ Wtedy wnosił przychód 360 groszy, a u schyłku XVIII. w. 500 fl.;⁷ w 1418 r. w Jedlni przenosi wieś kościelną Dobrowlany na prawo magdeburskie — a ks rektora drohobyckiego, współczesnego Jakóba i jego następców obdarza sołtystwem.⁸ Z tego tytułu jest proboszcz drohobycki wójtem w Dobrowlanach, za co ma najmniej 100 morgów gruntu i dochody za wykonywanie sądów.

Król Aleksander 1505 r. pozwala współczesnemu rektorowi Sewerynowi Herburtowi na pobór mostowego w Dobrowlanach po 4 denary.⁹ I to hojna darowizna z powodu silnej frekwencyi fur po sól do Drohobycza. Że się dobrze mieli nasi proboszczowie w owych czasach, za dowód niechaj służy po

¹ Kopia potwierdzenia przez Władysława Jag. w Jedlni. 1418 r.

² Kcp. dok. 1392 r. Wład. Jag. w Drohobyczu, potwierdzona przez Zygm. I. 1509 r. w Piotrkowie . . . donamus curiam nostram Niedzwiedziowe Dworzyszcze cum omnibus pertinentiis et appendiis . . . pro quieti mansione.

³ Tamże . . . ita tamen, quod dum succedente tempore pro collatione civitatis in Drohobycz laneos sive mansoŝ enumerare et dimensurare contigerit . . . curiam . . . in numerum et computum transire volumus . . . omnimodo computari.

⁴ Tamże . . . piscinam . . . situatam prope fluvium Pobuk . . . decernentes ecclesiae pertinere.

⁵ Pobuk, potoczek w południowej stronie miasta, płynie z Z. ku W.

⁶ Dok. 1392. Wł. Jagieł. sex sexagenas . . . latos grossos in usus ipsius ecclesiae nec non suos beneplacitos et voluntarios convertendos.

⁷ Fasya ks. Chudzikiewicza. 1783 r.

⁸ Dok. Wł. Jagieł. 1418 scultetiam in villa Dobrowlany damus. Kazim. Jagiell. 1456 r. potwierdza.

⁹ Kopia dokum. Aleksandra 1505 r. w Radomiu.

życzka, której ks. rektor Jakób udzielił Lwowowi, przygotowującemu dar ślubny dla króla Władysława i oblubienicy jego Zofii 1424 r.¹

Wszystkie te dochody parafii drohobyckiej przyznał Zygmunt August 1558 r.² kapitule chełmskiej, zostawiając jurysdykcję biskupom przemyskim. O ile zyskano tam, tutaj stracono materialnie i moralnie, ponieważ odtąd w miejscu samodzielnych rektorów są zastępcy proboszczów z ramienia kapituły, a w braku rzeczywistego duszpasterza obniża się stanowisko duchowieństwa, zaczem idzie zmniejszenie jego wpływu.

W następnych latach spływają fundacye na utrzymanie komendarza: Stefan Batory 1578 r., przyznając pewne dochody miastu, zabrania zmniejszania płacy kapłanom i służbie.³ Władysław IV., Jan III. nakazują utrzymywać domy mieszkalne księży w dobrym stanie.⁴ Żydzi za kupione u chrześcijan domy płacą kompensatę za „iura stolae“ po 30 groszy.⁵ Za przyzwolenie postawienia bożnicy w miejsce spalonej składają żydzi na Wielkanoc od początku XVIII w. datek w naturze duchowieństwu, t. j. komendarzowi głowę cukru, po funcie pieprzu, imbiru, rodzyneków, migdałów, ryżu, stokłosa; po łucie szafranu, cynamonu, goździków; prebendarzowi i kaznodziei po głowie cukru, po pół funta pieprzu, imbiru, rodzyneków, migdałów, ryżu, stokłosa; po pół łuta szafranu, cynamonu, goździków.⁶

Ofiary na kościół składają:

1639 r. Ks. komendarz Zacharyasz Piasecki pręt pola.

¹ Zubrzycki — Kronika Lwowa str. 87.

² Inw. 1743. dokument w kapitule chełmskiej . . . villa Dobrowlany . . . pro distributionibus refectionum est donata per regem Sigismundum Augustum capitulo chełmski in Krasnystaw. Bernardus Bonioannes Pii IV nuntius confirmat 1561 r.

³ Dok. 1578 r. sacerdotes ac ministros eiusdem ecclesiae . . . non . . . extenuare tenentur.

⁴ Dok. 1634 i 1691 r.

⁵ Inwent. 1743. r. ut iudaei in circulo civitatis domos catholicas coequant . . . statuit in compensationem deperditorum iurium stolae, ut iudaei ab illis domibus 30 grossos pendant. Zatwierdzenie bis. Bokum (1702 — 1718); bis. Fredry (1724 — 1734).

⁶ Dekret biskupi — Wizyt. 1743.

1720 r. ks. Kazimierz Osencki. komendarz ogród, kanonicznym
zwany ;¹

drobne sumy i wyderkafy :

1741 r.	2 złp.	15 gr.
1746 r.	19	kwietnia	.	.	.	2 "	15 "
1763 r.	23	czerwca	.	.	.	3 "	15 "
1764 r.	22	lutego	.	.	.	3 "	— "
1766 r.	13.	marca	.	.	.	7 "	— "
1766 r.	16.	sierp.	.	.	.	3 "	15 "
1776 r.	Sebastyan	Wróbel	.	.	.	3 "	15 "
1776 r.	20	czerwca	.	.	.	3 "	— "
1779 r.	Wojciech	Szwab	.	.	.	6 "	— "

Są legaty po kilka złotych na ogrodach, polach, domach²
zabezpieczone.

Hubicze i Bolechowce dają rocznie 100 beczek soli.³

Większe sumy :

1.	Legat hr. Doroty Tarłowej, Starościны Droho-	
	byckiej 1751 r.	10.000 fl. ⁵
2.	"	2 500 fl.
3.	"	1.845 fl.
	Ze srebra kościelnego	6.000 fl.

Odsetki z kapitałów, dochody z pól, ogrodów, łąk, domów
wydzierżawionych, szły dla kapituły chełmskiej; dla komenda-
rza zaś przy końcu XVIII. w. dochód najwyższy wynosił 1245 zł.⁶
Zestawienie powyższe nie jest wyczerpujące.

Brak ścisłej kontroli, troskliwej opieki, pozwala młodym
księżom, zwłaszcza w epoce rozbiorowej, gospodarować nieopa-
trnie, pola mieniać, sprzedawać, zastawiać, czem zmniejszają
się na przyszłość dochody.⁷ Nowy rząd austriacki jeszcze nie
miesza się w to na razie, mając ważniejsze na pierwszym pla-
nie sprawy; owszem czasem zachowuje się upornie; za tym idą

¹ Wizyt. sufr. Piechowskiego 1727 . . . Casimirus Osencki ad praesens
huius ecclesiae commendarius donat praedium cum aedificiis, pomario, p scina
in perpetum. Tabl. str. 25.

² Kopie legatów i Inwentarz 1743 — 1797.

³ Liber Memor.

⁴ Fasya ks. Chudzikiewicza.

⁵ Oblata in castro Buscensi 1754

⁶ Fasya ks. Chudzikiewicza.

⁷ Inwent. 1797. r.

czynniki miejscowe, usuwając się od obowiązków. Dziwnie ude-
rza obojętność magistratu, patrona kościoła.¹

Narzeka ks. Chudzikiewicz, że magistrat zapomina o po-
winnościach, nałożonych prawem patronatu i przywilejami kró-
lewskimi — nadto zaprzepaszcza grunta kościelne, dochody,²
zaprzecza przywilejów kościołowi,³ gmatwa sprawy, aby łatwiej
odebrać niejedno⁴, a przeszkodzić kościołowi w odzyskaniu.
Skarga ta przypomina spór probostwa z magistratem w latach
1663, 1681.

Cze n ten objaw nieprzychylny wytłómaczyć? Z żalem i na-
ciskiem mówią źródła współczesne — nienawiścią wyznaniową.

Większość radnych wtedy z Rusi złożona, zazdrośnie
patrzy na stan dobry kościoła, rada widzieć go w upadku.⁵

Ludność przestaje płacić meszne, dziesięciny, żydzi — ze-
słych domów. Słowem rozprężenie wielkie — i probostwo na
lodzie. Część winy trzeba przypisać administracji kościelnej.

Chwila bardzo poważna.

Zręcznie i energicznie wziąć się trzeba do dzieła, by wy-
walczyć kościołowi opiekę, ochronę, a proboszczom prawne
dochody. A tu staruszek, chory do tego, ks. Komendarz, Antoni
Kocielski.

Więc z jego polecenia ks. kaznodzieja Szymon Chudzikie-
wicz wnosi skargę przeciw magistratowi 1781. r. 21. lutego.⁶
Nie otrzymawszy odpowiedzi ponawia ją 1783 r. 8. paźdz.⁷

„Jako magistrat kalumnuje kapłanów, mieszkających księżom
nie repara, kościoła od 70 lat nie restauruje, owszem do reszty
z municyi obdziera, dawszy Samborowi 2 armaty, zobowiązań
pieniężnych nie spłaca.“ Ks. Kaznodzieja wnosi prośbę o po-
twierdzenie przywileju na dochód z propinacyi,⁸ na zapisy pól,

¹ Skarga ks. Chudzikiewicza . . . ecclesia tutelae magistratus tradita
oppressa ab eo.

² Kopia zeznania wójtów 1783 r. 6 sierpnia.

³ Skarga ks. Chudzikiewicza . . . ecclesia oppressa a magistratu in suis
documentis.

⁴ Tamże. haec est causa, quare agri, horti, disvenditi. Rezolucya na
skargę 1783 r. 12 paźdz.

⁵ Inwent. 1797. r.

⁶ Kopia Skargi.

⁷ Kopia drugiej Skargi.

⁸ Tamże.

ogrodów,¹ wyderkałów, mesznego, dziesięcin; prośbę o potwierdzenie przywilejów królewskich, o przyznanie opłat z żydowskich domów, o przyznanie 100 beczek soli z Hubicz i Bolechowiec. Wnosi skargę na mieszczan, Kazimierza Flisowicza i Jakóba Sobolskiego, którzy wbrew przepisom blisko kościoła wystawili domy mieszkalne. Wynik tych skarg i prośb zawisł od usposobienia rządu. Szczęściem gubernium zajęło się przychylnie uregulowaniem tych stosunków.

Na skargę przeciw Flisowiczowi i Sobolskiemu odpowiedziało gubernium rozporządzeniem do magistratu 1782 r. 28 września, aby usunął rzeczony domy, grożące niebezpieczeństwem pożaru.² Zatwierdza gubernium niektóre przywileje królów polskich, szczególnie prawo restaurowania kościoła z dochodów propinacyi,³ nakazuje płacić 2000 fl. z propinacyi⁴ i oddaje prawo patronatu kościoła magistratowi.⁵ Nakazuje żydom nadal płacić rocznie po 2 fl. z domów;⁶ dlatego spis właścicieli żydów ma być utrzymany.⁷ Żydzi wnieśli przeciw temu rekurs, ale bezskutecznie, zapłacili zaległości i kosztu sporu.⁸ Meszne jednak tj. ofiary na meze św. rząd zakwestyonował 1783 r. 12 września, zapytując, czy je posiadał kościół i od jak dawna?

Na to odpowiedziano dowodami.

1. W dekrecie dzierżawnym starostwa drohobyckiego r. 1568, zawarowane miał kościół prawo poboru zboża od mieszczan i chłopów.

2. Lustracja królewska r. 1681 wyraźnie stwierdza prawa kościoła do mesznego.

3. Kapituła chełmska wydzierzawiała meszne w różnych latach za różne ceny — zależnie od wypadków politycznych.

¹ Kopia skargi 1783 r. De agris fundationalibus.

² Rezolucya gub. 1782 r.

³ Patrz. tablica str. 15.

⁴ Rozporządzenie administracyi ekonomicznej w Samborze.

⁵ Patrz. tabl. str. 15.

⁶ Dekret gub. 1783 r. 8. sierp.

⁷ Spis domów żydowskich w archiwum miejskiem.

⁸ Dekret gub. 1786 r. 29 lipca.

urodzaju — np. 1758 r. za sumę 2.500 zł. — a w r. 1768 za 1600 zł.

4. Rozporządzenie starosty drohobyckiego Rzewuskiego 1760 r., aby zamek jak dawniej płacił meszne.

5. Wreszcie liczne umowy prawne z ludnością o meszne zamykają szereg dowodów.¹

Na podstawie takich wyjaśnień gubernium wprowadzie zniósł dziesięcinę i meszne w naturze, ale przyznało za to opłatę z magistratu 800 fl.² rocznie. Przeciw tej opłacie remonstrowali przedmieszczanie wyznania wschodniego,³ apelując do trybunału we Wiedniu, do cesarza. Zażalenia ich odrzucono.⁴

Nie zatwierdziło gubernium wyderkałów i dziesięciny 100 beczek soli z Hubicz i Bolechowicz,⁵ mimo dowodu w metrykach koronnych. Tyle zrobił ks. kaznodzieja Chudzikiewicz; w dalszym ciągu czyni starania w tym kierunku pierwszy proboszcz ks. Ignacy Jarocki.

Jedno jeszcze było wprowadzie do zrobienia, lecz najtrudniejsze -- prawie niemożliwe — odzyskanie wsi Dobrowlan, którą rząd 1783 r. odebrał chełmskiej kapitule, jako zakordonowej⁶, przyłączywszy do dóbr królewskich pod dyrekcją ekonomiczną w Drohobyczu.⁷ — Kapituła ani reklamowała, ani o zwrot proboszczom drohobyckim prebendy nie starała się.

Ks. Jarocki, w myśl ustawy o kościołach parafialnych — według której fundacye dawne mają im być przywrócone, rozpoczął o Dobrowlany proces. I dekretem ces. Leopolda II. z 1790 r. 21. września — przyznano znów kościołowi najstarszą donacyę po 232 latach.⁸ Wiśń o tem wywołała zazdrość i złość. Wprowadzie kosztuje wiele proces i zagospodarowanie, wprowadzie zaniedbana wieś strasznie, bo las wycięty, staw bez grobli, bez ryb, budynki gospodarskie poburzone, chałup 280, z tych tylko 150 gospodar-

¹ Kopie dok. umieszczone w odpowiedzi ks. Chudzikiewicza.

² Kopia vidim. 1788.

³ Inwent. 1797, suburbani Drohobicenses rutheni — post quatuor annos ecclesiam inquietarunt.

⁴ Dekret 1789 r. 28 wrześ.

⁵ Kopia dekretu 1797 r. 24. listop. (decretum aulicum).

⁶ Rezolucya 6 sierp. 1783 r.

⁷ Inw. 1797.

⁸ Tamże.

skich — służebność wykonują za zagon 4 dni w roku a czynszu za zagon płać 30 gr., dochód najwyższy wyniesie 1522 zł., przecież Dobrowlany są najznamienitszą prebendą proboszczów drohobyckich, odzyskaną przez ks. Ignacego Jarockiego, o czym „niech następni proboszczowie pamiętają.“

W ogóle tedy na mienie proboszcza pierwszego w XVIII. w. składają się pozycye:

1. Dobrowlany,
2. Jurydyka na stawisku przy żupie (dzisiaj ta przestrzeń zabudowana),
3. Jurydyka ku Raniowcom, zwana Zadworniańska.
4. Jurydyka lub gromada plebańska na Leśniańskim.
5. Dwie łąki i kawał pola, kąły zwanego ku Raniowcom.
6. Łąka, kątem węgrzynowym zwana, przy drodze do Solca.
7. Ogród kanoniczny.

Dochody ks. Jarocki przedstawił we fasyi.

1. Dobrowlany	6000 fl. (brutto)
2. Płać za propinację z magistr.	2000 „ ²
3. „ za meszne „	800 „
4. Procent z kapitałów (17.000)	598 „
5. Z łąnów drohobyckich i z pola Leśnik ,	150 „
6. Czyny od jurydyczan na stawisku, Zadwornem i gromady plebańskiej	260 „
7. Dzierżawa łąk i pól	193 „
8. Meszne od jurydyczan plebańskich	30 „
9. Wyderkafy niektóre nowsze	70 „
10. Czyny z domów	100 „
11. Z praw parafii (iura stolae)	200 „
12. Dochód z domów żydowskich	54 „ ³
13. Ze skarby kościelnej	90 „
Razem	10545 zł.

Z czego podatek wynosi: z Dobrowlan 600 zł., z plebanii: 269 zł. W czasie wojny francuskiej od 1793 r. podatek w obu

¹ Inwen. 1797 r.

² Obecnie 500 fl. płaci magistrat.

³ Żydzi w II. połowie XIX. w. wykupili się od tej opłaty ryczałtową sumą.

⁴ Inw. 1797 r.

pozycjach zdwojony. Nadto utrzymuje proboszcz swym kosztem orkiestrę kościelną.¹

Tak w przybliżeniu skreślony stan finansowy uległ przeobrażeniu z biegiem czasu, zwłaszcza przy zmianie ustroju wewnętrznego państwa. Badanie źródeł dochodu obecnego przechodzi zakres niniejszej rozprawki.

Mniemanie w XVIII w. i dzisiaj, że proboszczowie z dochodów swych są obowiązani przyczynić się do konserwacyi kościoła, jest bezpodstawne. Mocą przywilejów królów polskich, a w ostatniej dobie cesarzów austriackich, dochody proboszczów są wyłączną ich własnością, nieobciążoną zobowiązaniami.

VII. Księgozbiór.

Była tu jak wiadomo prebenda Najśw. P. M. Literackiej (Litterarum). Z nią łączyło się bractwo tej samej nazwy. Członkowie bractwa przynajmniej powinni umieć modlić się z książki do nabożeństwa. Należec do bractwa pożyczano za chlubę. Bractwo dało początek czytelnii. Atoli twórcą zbioru dzieł poważnych, naukowych przy kościele był u schyłku XVIII. w. ks. Jakób Gadomski,² który ofiarował tysiąc kilka set dzieł wielkiej w owym czasie wartości, bo rzadkich.

Są to dzieła łacińskie, polskie, francuskie, niemieckie; treści teologicznej, historycznej i z różnych dziedzin nauki.

Oto kilku autorów dla przykładu: Łukasz Górnicki, Stanisław Orzechowski, Jan Kochanowski, Piotr Skarga, Szymon Starowolski, Wujek, Bohomolec, Marcin Kromer, Kluck, Miechowita, Paprocki, Niesiecki, Piramowicz, Jan St. Jabłonowski, Maksymilian Fredro, Siarczyński, Andrzej Załuski i t. d.

Z obcych, Erazm z Rotterdamu, Bossuet, Hugo Grociusi i t. d. Zbiór zawiera dzieła do połowy XIX w. — najwięcej dzieł jest z wieku XVIII., XVII., XVI.

Najstarsze dzieło z 1486 r. wydane w Wenecyi, F. Jacob Bergomensis: *Historia Omnimodo congesta*; bez miejsca i roku

¹ Fasya ks. Jarockiego.

² Rozporządzenie biskupa Gołaszewskiego 1797, aby proboszczowie za duszę Gadomskiego odprawiali raz w r. mszę św.

dzieło, wyciśnięte czcionkami gotyckimi najstarszej formy: De Proprietatibus Rerum — edidit Bartholomeus Anglicus. Atlas in quo totum universum illustratur — Janssani 1263¹.

Książki biskup Gołaszewski w czasie wizytacji kanonicznej 1797 r. polecił ks. proboszczom bibliotekę pomnażać i w dobrym przechowywać stanie.² Atoli niema w tym zbiorze dzieł wydawanych po r. 1873.

Książki, w szafach oszklonych starannie ułożone, zamknięte na chórze kaplicy św. Anny, zażywają spokoju niczem nienaruszonego; nawet myszka, chciwa książkowego rozumu, do nich się nie dostanie — co najwyżej mól sutą ma tam gościńce. Gdyby książki zdjęto i uprzystępniono a pomnażano rzeczywiście, stworzonoby niewątpliwie zawiązek znakomity biblioteki prowincjonalnej.

VIII. Szpital ubogich przy kościele.

W stronie płn. wsch. kościoła, za wałami, drewniany, lepiony dom o dwóch wielkich izbach, oddzielonych sienią, to szpital, raczej przytułek dla babek kościelnych, pod wezwaniem św. Ducha,³ a pod protektoratem inagistratu.⁴ Powstał z końcem XV. w. ze składek publicznych, drobnych zapisów, zabezpieczonych na polach, ogrodach, młynach, stawach.

Pierwsi niejako założyciele przytułku to bracia Jerzy i Florian Wacowscy na Wacowicach w r. 1500.⁵

Król Zygmunt I przywilejem z 1537 r. pozwolił warzyć sól w żupach tutejszych na dwóch panwiach.⁶ Dzierżawa tych

¹ Katalog w inwentarzu z 1890 r.

² Rozporządzenie biskupa Antoniego de Gołasze Dąb Gołaszewskiego (1786 — 1824).

³ Lustracya sufrag. Mich. Piechowskiego 1722 r. 15, 16, 17 czerw.

⁴ W dok. Zygm. Aug. Stef. Bat., Władysława IV.

⁵ Dok. w Lustracyi z r. 1663 . . . donatio per . . . fratres germanos Wacowskich anno 1500 . . . unum vas piscinum alias beczkę ryb . . . duos pulmiarki . . . perpetuis temporibus.

⁶ Dok. Zygmunta I 1537 r. . . hospitali liberam coctionem salsuginis, alias surowice ad duas patellas . . . in żuppis nostris Drohobicensibus . . . permittendum duximus.

panwi przynosiła rocznie 40 fl. węgierskich i 10 beczek soli.¹ Władysław IV. 1634 sól tę uwolnił od myła.² Według obliczenia na wizycie generalnej 1637 r. cały dochód wynosił 1500 fl. Do tego jeszcze trzeba doliczyć ogród na Lesniańskim przedmieściu, założony na stawisku osuszonym, i wyderkafy. Czasem dochód spadał do minimum kilkudziesięciu złotych.³ Bardzo podupadł szpital wskutek napadu kozackiego 1648,⁴ bo fundusze rozwiały się, nowe nie przybywały. Magistrat z tytułu patronatu płacił 400 zł, żupa 100 zł., zamiast dwóch panwi;⁵ lecz znów przemarsze wojsk, konfederacye zniweczyły ponownie i te dochody, bo ani magistrat ani żupy nie płaciły.⁶ To też w tym szpitalu składano chorych, aby prędzej pomarli,⁷ jak satyrycznie wyraża się ks. Jarocki.

Babki szpitalne wnoszą więc prośbę 1781 r. do ks. Chudzikiewicza o ratunek, pomoc.⁸ Zabiegi ks. kaznodziei były bezowocne. Pomyślniej poszło ks. plebanowi Ignacemu Jarockiemu. Z jego inicjatywy komisya cyrkułowa 1789 r. zebrała fundusze, na procent złożyła;⁹ gubernium uchwaliło 100 fl. z żup a uwolniło proboszcza wbrew życzeniu magistratu od wszelkich względem szpitalu zobowiązań, choćby były jakie na zasadzie dawniejszych przywilejów.¹⁰

Proboszcz starał się o przeniesienie szpitalu do budynków klasztoru pokarmelickiego i sprowadzenie sióstr miłosierdzia. Propozycya upadła, równie i projekt budowy nowego szpitalu odłożono ad feliciora tempora.¹¹

Ponieważ fundusze stały w odwrotnym stosunku do potrzeb co raz większych, przeto schronisko to wegetuje krótki czas jeszcze w pierwszych latach XIX. w. i znika bez śladu.

¹ Inwent. 1743 r.

² Dok. Władysława IV. 1634 r.

³ Lustracya ks. Mich. Piechowskiego

⁴ Więta ks. Witawskiego.

⁵ Rozporządzenie ces. Franciszka II.

⁶ Kronika 1797 r. . . . Provisores hospitali . . . consules Drohobycenses . . . id officium non curant.

⁷ Tamże.

⁸ Prośba ubogich szpitalu farnego wniesiona 1 stycz. 1781 r.

⁹ Kronika 1797 r.

¹⁰ Dekret gubernialny 1791 r. . . . pro duabus patellis aequivalens 100 fl. ab anno 1791. 1. septemb. incipiendo . . . indulsit.

¹¹ Kronika 1797 r.,

Jeżeli rzucimy okiem na całość i uprzytomnimy sobie koło kościoła probostwo, mieszkania dla księży prebendarzy, szkołę, przytułek dla opuszczonych, czytelnię, księgozbiór, to stwierdzimy, że tu tylko w pięciowiekowej dobie było centrum, około którego skupiało się drohobyckie społeczeństwo katolickie, gromadziły się bractwa, cechy — tu też było ognisko życia religijnego, naukowego, wychowawczego.

IX. Uzupełnienia DO I. CZĘŚCI.

W dawnych wiekach był chór także w presbiteryum po stronie lewej, ze wstępem z zakrystyi, po schodach w baszcie, wiodących zarazem na strych; przy restauracji ogólnej usunięty 1790 r.¹

Organy o 11 głosach, 5 pedałach, zbudował 1868 r. organmistrz lwowski, Roman Ducheński za 2300 zł. z miejskiego funduszu.²

W kaplicy M. Boskiej w lewej nawie jest na arkadzie naprzeciw ołtarza napis: *Dei Parae Virgini Magistratus Drohobyensis sacellum hoc magistratuale dictum pietatis donis honestaturus. In meliorem speciem eformatum. Anno MDCXC.*

Do zanotowania wpraszają się mszały niektóre z XVIII w.

Mszał, dar hr. Doroty Tarłowej z Tęczyńskich, wojewodziny lubelskiej, starościny drohobyckiej (1730—1740), drukowany w Augsburgu 1723 r., w oprawie karmazynowej, z liliami po rogach, z obrazkami św. Józefa i św. Doroty w środku;³ drugi mszał ze św. patronami polskimi z Antwerpii; trzeci z Wenecyi.⁴

Ornatów jest dużo, niektóre bardzo piękne. Dwa ornaty, dary hr. Tarłowej; jeden własnoręcznej roboty, drugi kupiony; bogaty ornat, dar Stanisława Chomentowskiego, wojewody i starosty drohobyckiego (1701—1728). Darowali piękne

¹ Inwent. 1797 r.

² Inwent 1890 r.

³ Inwent. 1743 r.

⁴ Inwent. 1797 r.

ornaty Wojciech Balicki, Mateusz Niżnik, obaj tkacze drohobyccy, Marya Truskawiecka, żona asesora magistratu, Jan Dziamski, mieszczanin Krakowski. W XVIII w. naliczono przeszło 26 ornatów;¹ obecnie jest ich kilkadziesiąt.²

Wśród dzwonów godny pamięci: dzwon Jezusa Nazarańskiego z 1559 r.; drugi św. Jana Chrzciciela, dzieło Jana Strzeleckiego z 1739 r.; trzeci św. Piotra też 1739 r.; czwarty najmłodszy, „Władysław Ignacy“ wagi 1600 funtów, wartości 6000 koron, z 1879 r., dzieło ludwisarza Wilhelma Göttlichera.³

Na powierzchni dzwonu wyryty obraz Zmartwychstania P. z napisem u dołu: Ofiurnością parafian, za staraniem rządcy kościoła ks. Ignacego Terleckiego 1879 r., poświęcony pontyfikalnie przez tegoż proboszcza 28 września b. r. w obecności do tego uproszonych i podpisanych chrześniych :

1.	Wiktor Błażowski
Burmistrz m. Drohobycza	Jadwiga Tarnowska
2.	Stanisław Tarnowski	Matylda Roderowa
3.	Dr Franciszek Roder	Jadwiga Biesiadzka
4.	Wojciech Biesiadzki
c. k. Dyrektor gimn.	Emilia Bauchowa
5.	Dr. Edward Bauch
c. k. Sędzia powiatowy	Filipina z Niewiadomskich
Rozwadowska
6.	Karol Rogala
komendant c. k. Zandarmeryi	Franciszka Dobrzyniecka
7.	Emil van Haeck	Emilia Oleksianka
8.	Ignacy Lachowicz
mieszczanin drohobycki	Paulina Czewińska
9.	Tomko Sahaj
ze Starej wsi	Halina Kocyk
ze Starej wsi.

Na powierzchni dzwonu czytamy piękny wiersz okolicznościowy, profesora Tadeusza Kisielewskiego ;
Z dźwiękiem dzwonu o Boże! co przed tron Twój leci,
Skargę nuć do Ciebie, Twoje biedne dzieci.
Źle nam tu i sieroco na tym łoż padole!
Trapią nas wojny, ucisk, nędza i niedole,

¹ Inw. 1743 i 1797.

² Inw. 1890 r.

³ Lib. Mamor.

I codziennie krew ludzka Twojej pomsty woła ;
Ludy zbiegły z dróg Twoich, z dróg Twego kościoła ;
A bezeeni szydery z świętej ojców wiary,
Burzą porządek świata, niepomni Twej kary.
Twój lud Panie z nad Wisły, Warty, Niemna, Buga,
Kona w ciężkiej niewoli, bo krwawa i długa,
A na domiar klęsk naszych, Twego gniewu grozy,
Stoją syny tej ziemi w dwa wrogie obozy.
Boże! z tym dźwiękiem płynie nasz jęk i prośb morze,
Zapał rychło Twym ludom wybawienia zorze!

W około wierzchołka wryte myśli profesora Sebastjana Polaka :

Jęki ludzkości,
nękanej zbrojnym pokojem, krwawymi wojnami, niedolą społeczną i zmorą socyalizmu ;

Straszny ucisk

Braci nad Wartą, Wisłą, Niemnem i Bugiem ;

Błogosławieństwo

dla Najmiłościwszego Monarchy Franciszka Józefa I.,
pod którego berłem swobodniej nam oddychać wolno ;

Prośbę gorącą

o przywrócenie dawnej zgody z Braćmi Rusinami

Zanieś

na skrzydłach głosu Twego przed tron Boga.

Sprostowania.

Str. 5, wiersz 6 z góry : Dobrą myślą kierował się założyciel, fortyfikując kościół . . . jest mylnie, ponieważ fortyfikacyi dokonano za Zygmunta I. i Zygmunta Aug.

Str. 9, wiersz 4. z dołu jest 1899 ma być 1898 r.

Str. 9, wiersz 12 z dołu . . . kula ołowiana pamiątka po Jerzym II. Rakoczym ma być : kula kamienna, pamiątka po murarzach, budujących kościół.

Str. 20, wiersz 15 z dołu. — Chór terazniejszy z organami wystawiony w r. 1790 — ma być 1780 r.

Str. 22, wiersz 16 z dołu — sklepiona przed r. 1790 — ma być 1780.

Str. 22, wiersz 15 z dołu : Proboszcz ks. Jarocki zdjął sklepienie — ma być — ks. Ignacy Kocielski zdjął sklepienie.

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

1. Skład grona nauczycielskiego przy końcu roku szkolnego 1904.

A) Dla nauki przedmiotów obowiązkowych :

L. porz.	Imię i nazwisko nauczyciela	Stopień służbowy	Których przedmiotów uczył i w której klasie	Tygodniowo godzin
1	Staromiejski Józef	kierownik	j. łac. w kl VIII.	5
2	Bieła Jan	prof. w VIII ranżce, gosp. kl. VII, członek komisji etnograficznej Akademii Umiej. w Krakowie	j. łac. VII. j. grec. IV a, VII. j. pols. IV a. VI.	19
3	Dr. Biegeleisen Henryk	nauczyciel	przydzielony do służby w c. k. gimn. Fr. Józefa we Lwowie	
4	Chrzastowski Franciszek	nauz., zawiadowca gabinetu rysun.	rysun. I.—VIII.	26
5	Czykiel Waleryan	zast. nauczyciela	j. pol. I b. gimn. I abc. II ab, III ab, IV ab, V.	23
6	Danecki Adam	zast. nauczyciela	j. niem. I b, II a, III ab, IV a.	23

L. porz.	Imię i nazwisko nauczyciela	Stopień służbowy	Których przedmiotów uczył i w której klasie?	Tygodniowo godzin
7	Dubik Piotr	zast. nauczyciela, gosp. kl. IV a.	mat. II a, III ab, IV ab, fiz. IV ab.	21
8	Eliasz Kazimierz	prof. w VIII. randze gospod. kl. VIII, kustosz gabinetu fizyk., członek Rady miejskiej.	mat. V VI, VII, VIII, fiz. VII, VIII, prop. fil. VII, VIII.	22
9	Ergetowski Franciszek	egz. zast. naucz.	w II. półr. nie pełnił obowiązków służb.	
10	Gałkiewicz Feliks	prof., zawiadowca zbioru map i obraz.	hist. i geogr. III a, IV a, V, VI, VII, VIII.	20
11	Górski Adam	zast. nauczyciela	od maja z powodu choroby nie pełnił obowiązków służb.	
12	ks. Kmit Polieukt	prof., Rada bisk. Konsystorza gr. kat. w Przemyślu, egzaminator synod.	rel. gr. kat. I—VIII, j. rus. VI.	18
13	Kostuch Tomasz	zast. naucz., gosp. kl. II a.	j. łac. I c, II a, j. pols. II a, j. niem. I c.	25
14	Łucyk Anatol	prof. gospodarz kl. II b.	j. łac. II b, j. grec. IV b, j. niem. I b.	17
15	Niemiec Wojciech	prof. gosp. kl. V., zawiadowca bibl. nauczycielskiej	j. łac. V, j. grec. V, j. niem. I a.	17

L. porz.	Imię i nazwisko nauczyciela	Stopień służbowy	Których przedmiotów uczył i w której klasie	Tygodniowo godzin
16	Nowak Witold	naucz., gosp. kl. IVb, zawiadowca bibl. niem. dla młodzieży.	j. niem. IV b, V, VI, VII, VIII,	20
17	Ogniewski Antoni	zast. naucz. gosp. kl. I c.	j. pols. II b, geogr. I bc, mat. I abc, II b.	21
18	Pado Antoni	prof. w VIII randze, gosp. kl. III a.	j. łac. III a, j. grec. III a, VIII.	16
19	Paślawski Włodzimierz	prof. w VIII randze, zawiad. bibl. ruskiej dla młodzieży	j. rus. I abc, II, III, IV, V, VII, VIII	18
20	Pytel Franciszek	zast. naucz., gosp. kl. I a.	j. pols. I a, geogr. i hist. I a, II ab, III b, IV b.	21
21	Siczyński Walery	prof., zawiadowca gabinetu przyrodniczego	hist. nat. I abc, II ab, III ab, V, VI,	18
22	Świtalski Jan	egz. zast. naucz., gosp. kl. III b.	j. łac. III b, IV b, j. grecki III b.	17
23	Ks. Toczek Walenty	zast. katech. obrz. rz. kat.	rel. I—VIII.	16
24	Wątołek Józef	zast. naucz., gosp. kl. I b.	j. łac. I b, j. pols. I bc, III ab,	20

L. porz.	Imię i nazwisko nauczyciela	Stopień służbowy	Których przedmiotów uczył i w której klasie	Tygodniowo godzin
25	Witek Jan	nauucz., zawiadowca bibl. pols. dla młodzieży i bibl. dla ubogich uczniów.	j. łac. I a, j. pols. V, VII, VIII,	17
26	Zubczewski Antoni	prof. gospodarz kl. VI.	j. łac. IV a, VI. j. grecki VI.	17

B) Nauczyciele poboczni :

1	Margulies Baruch	doktor filozofii, nauucz. poboczny	rel. mojż. I VIII.	16
2	Chrzastowski Franciszek	j. w.	geom. wykreśl. w dwóch oddziałach	4
3	Gątkiewicz Feliks	j. w.	hist. kraju rodzina. III a, IV a, VI, VII.	4
4	Nowak Witold	j. w.	śpiewu w dwóch oddziałach	4
5	Pytel Franciszek	j. w.	hist. kraju rodzinn. III b, IV b.	2
6	Zubczewski Antoni	j. w.	kaligrafii w dwóch oddziałach	2

III. Zmiany w gronie nauczycielskiem w ciągu roku szkolnego 1904.

J. E. Pan Minister W. i O. przyznał ósmą rangę służbową profesorom: *Janowi Bieli*, *Kazimierzowi Eliaszowi* i *Włodzimierzowi Pastawskiemu* (20. czerwca 1903. l. 17656); zamianował rzeczywistymi nauczycielami dla tut. zakładu zast. naucz. ck. gimnazjum w Podgórzu *Jana Witka* (23. czerwca 1903 l. 16.700) kandydata zawodu naucz. *Dra Henryka Biegeleisena* (2. sierpnia 1903. l. 28.392), przydzielił nauczyciela tut. zakładu *Dra Henryka Biegeleisena* do służby w c. k. gimnazjum Franciszka Józefa we Lwowie na czas II półr. b. r. szkolnego (5 grudnia 1903. l. 39.698); udzielił urlopu zast. naucz. *Franciszkowi Ergetowskiemu* na przeciąg II. półrocza b. r. szkolnego (17. stycznia 1904. l. 43.711) i zast. naucz. *Adamowi Górskiemu* od maja do końca r. szkolnego (4. czerwca 1904. l. 17.057).

C. k. Rada szkolna krajowa zamianowała zastępcami nauczycieli dla tut. zakładu kand. stanu naucz. *Piotra Dubika* (18 sierpnia 1903. l. 22. 157) i *Waleryana Czykła* (2. lutego 1904. l. 4.141) a ks. *Walentego Toczka* zastępcą katechety (15. lutego 1904. l. 5610); przeniosła z tut. zakładu zast. naucz. *Stanisława Majewskiego* w tym samym charakterze do c. k. gimnazjum I. w Kołomyi (10. września 1903. l. 32.361), i *Stanisława Zbijewskiego* do c. k. gimnazjum w Dębicy (10. listopada 1903 l. 42.457), a *Adama Daneckiego* z c. k. gimnazjum w Dębicy (10. listopada 1903. l. 42.457) i *Józefa Wątorka* z c. k. gimnazjum w Brodach (2. lutego 1904. l. 4.141) do tutejszego zakładu; przyznała drugi dodatek pięcioletni prof. *Kazimierzowi Eliaszowi* (5. grudnia 1903 l. 45.732) i katechecie ks. *Polieuktowi Kmitowi* (5 marca 1904. i. 8.459), piąty zaś dodatek pięcioletni prof. *Włodzimierzowi Pastawskiemu* (10. października 1903. l. 34.866).

III. Plan nauki,

Nauki poszczególnych przedmiotów udzielano według planów i instrukcyi c. k. Ministerstwa Wyznań i Oświecenia i c. k. Rady szkolnej krajowej; nauka rysunków odręcznych była w kl. I—VIII. dla wszystkich uczniów obowiązkową: nauka gimnastyki obowiązywała uczniów wszystkich z klas I—V.

Sprawozdanie niniejsze zawiera tylko wykaz lektury z języków klasycznych tudzież utworów, polskich, ruskich i niemieckich nie objętych Wypisami a czytanych w całości.

Lektura z języka łacińskiego :

- KLASA IIIab. Corn. Nep.: Aristides, Cimon, Epaminondas, Miltiades, Pelopidas, Themistocles.
- KLASA IVab C. Julii Caesaris de bello Gall. Comm. I 1 29, II VII.; Pryw. Comm. IV.; P. Ovidii Nas. Metam. I 89—312.
- KLASA V. Liv. ab urbe cond., I XXI. (w wyjątkach) Ovid. Metam. II. 1—242, 251—332, VI. 146—312, VIII. 618—720, X. 1—33, 72—77; Trist. IV. 10. Prywat.: Metam I 262—415, V. 385—437, 462—571.
- KLASA VI. Sall. B. Jugurth.; Cic. Cat. I; Verg. Ecl. I. V.; Georg. Laudes Italiae, Laudes v. rust.; Aen. I. 1—305. II. Prywat.: Cic. Cat. II, III, IV.; Verg. Ecl. VII, IX.
- KLASA VII. Cic. de imp. Cn. Pompei, pro Archia, Cato Maior; Verg. Aen. II, VI. Prywat.: Cic. pro Milone, Phil I, de amicitia, Verg. Aen. IV.
- KLASA VIII. Hor. Cam. I. 1, 14, 21, 22, 31, 34, 37; II. 3, 13, 14, 15; III. 1, 2, 3, 4, 5, 30; IV. 2, 3, 14; Ep. 2, 7; Sat. I. 2, 9; Ep. II. 3. (1—150); Tac. Ann. I. 1—50. Pryw.: Hor. Sat II, Liv. ab urbe c. II, Verg. Aen. VIII.

Lektura z języka greckiego.

- KLASA V. Xenoph. (podł. Chrestom. Fiderera) Anab. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 13; Cyrop. 1, 2; Hom. II I. Pryw.: Xenoph. Anab. 9, 10, 11, 12, 18; Cyrop. 4, 7, 8.
- KLASA VI. Hom. II, III, VI, XVI, XVIII; Herod. VII; Xenoph. Memor. (podł. Chrestom Fiderera) 1. 3.; Prywat.: Hom. II. XIX.

KLASA VII. Dem. Ol. I, II, III; Hom. Od. I (1—88), V, VI, VII, IX, X Prywat.: Dem. *πρὸς εὐφρονας*, Hom. Od. I, II, III, IV.
KLASA VIII. Plat. Apol. Crito, Faed. (ost. rozdz.); Soph. Antigona; Hom. Od. XIII, XV.: Prywat.: Soph. Aias; Plat. Euthyphron

Lektura polska.

KLASA V. Oprócz ustępów, znajdujących się w Wypisach, przeczytano w całości „Pana Tadeusza“ Mickiewicza i „Wybór nowel“ w wydaniu Kopii.

KLASA VI. Czytano i zdawano sprawę z dzieł i wyjątków, zawartych w Wypisach (cz. I do okresu VI.), a nadto: Heidensteina „Komentarz o wojnie Stefana Batorego“ „Pamiętnik“ Paska, Krasickiego „Przypadki Doświadczeńskiego (cz. I), Rzewuskiego „Listopad“ Trylogię Sienkiewicza.

KLASA VII. Oprócz ważniejszych wyjątków i całych utworów z Wypisów (cz. I i II do Krasieńskiego) czytano w całości: Kraszewskiego „Powrót do gniazda“, Korzeniowskiego „Spekulanta“, Słowackiego: „Kalderona“, „Księcia Niezłomnego“ „Balladynę“ i „Lillę Wenedę“, tudzież dzieła Mickiewicza, Fredry, Malczewskiego, z których wyjątki tylko znajdują się w Wypisach.

KLASA VIII. Oprócz Wypisów cz. II. czytano w całości Krasieńskiego: „Nieboską komedję“ i „Irydyona“,

Lektura z języka niemieckiego.

KLASA V. Stifter: Erzählungen (Auswahl), nadto Nibelungenlied.

KLASA VI. Goethe; Hermann und Dorothea; Lessing: Emilia Galotti.

KLASA VII. Shakespeare: Hamlet, Goethe: Goetz von Berlichingen, Dichtung und Wahrheit.

KLASA VIII. Schiller: Wallenstein I, II, III; Goethe: Iphigene auf Tauris.

Lektura z języka ruskiego.

KLASA V. Oprócz ustępów zawartych w wypisach poznali uczniowie następujące utwory w całości: Могильники:

Скит Манявский; Франко: Лис Микита, Захар Беркут; Котляревский: Енеїда; Устянович: Месть Верховинця. Страстний четвер.

KLASA VI. Nauka odbywała się wedle planu z r. 1903 i instrukceji z r. 1893. Przerobiono historyę literatury od najdawniejszych czasów do Skoworody. W drugiej połowie II. półr. przerobiono usną literaturę i czytano Barwińskiego; Руска читанка д. для в. кл. ч. I. Prywatnie czytali uczniowie i zdawali sprawę z wyjątków staror. literatury, zawartych w chrestomatyi Ogonowskiego, o ile nie były przerobione obowiązkowo w szkole, a nadto: Kostonarowa „руска історія в житєписях єї найгодовійших діятелїв w przekładzie A. Barwińskiego T. I; historya literatury ruskiej E. Ogonowskiego T. I; O. Ogonowskiego: Гальшка Острожка; I. Франка: Захар Беркут; В. Барвіньского: Скошений цвіт; Марка Вовчка: Институтка; Івана Левицького: Кайдашево сімя; Чайченка: Соняшний промінь; М. Устяновича: Месть верховинця; Грінченка: За батька; I. Котляревского: Наталка Полтавка; Квітки-Основяненка; Перекотиполе.

KLASA VII. Oprócz ustępów z wypisów Barwińskiego cz. II. poznali uczniowie w całości: Кудіша Досвітки, Орися; Левицького: Над чорним морем; Чайченка: Соняшний промінь.

KLASA VIII, Oprócz ustępów czytanych w szkole z chrestomatyi Ogonowskiego przeczytali uczniowie: Барвіньского: Скошений цвіт; Гушадевича: Сельскі пдениотенти; Франка: Учитель, Соц княза Святослава. Ярополк; Ільницького: З ріжних країв і народїв.

Nauka rysunków odręcznych

(dla klas od I—VIII obowiązkowo).

KLASA I. Przysposobienie do ozdób swobodnych na podstawie zasad geometrycznych. Swobodne ozdoby płaskie o motywach roślinnych. Materiał: węgiel, ołówek, farba. Objasnienia: Zastosowanie i znaczenie rysowanych ozdób o stylizowaniu roślin.

KLASA II. Perspektywiczne rysowanie z poglądu modeli geometrycznych o powierzchniach płaskich, pojedynczo i

w grupach ułożonych. Ciąg dalszy rysowania ozdób swobodnych, indywidualny układ motywów roślinnych przy użyciu luster. Materiał: węgiel, ołówek, farba, pióro. Objasnienia: Zasady rysunku perspektywicznego z poglądu. Wyjaśnienia o rozwoju i celu ozdób.

KLASA III. Ciąg dalszy rysunku perspektywicznego z modeli o powierzchniach krzywych tudzież zdobienie płaszczyzn o danych rozmiarach. Przejście do ozdób wypukłych podług modeli gipsowych. Materiał: węgiel, ołówek, farba, pióro. Objasnienia: o zdobieniu płaszczyzn, o rodzajach ozdób i tworzeniu się stylów.

KLASA IV. Ciąg dalszy rysunku perspektywicznego według kształtów naczyń oraz części architektonicznych. Rysowanie ozdób plastycznych tudzież ozdób stylizowanych. Materiał: ołówek, farba, pióro, węgiel. Objasnienia: Ogólne pojęcia o architekturze, nauka o stylach.

KLASA V. Rysunki figuralne podług odlewów gipsowych, anatomiczne części głowy ludzkiej tudzież formy zwierzęce podług martwej natury. Ćwiczenia w szkicowaniu. Materiał: węgiel, ołówek, farba, pióro. Wyjaśnienia budowy anatomi znej głowy ludzkiej.

KLASA VI. Ciąg dalszy rysunku figuralnego. Rysowanie form zwierzęcych podług natury. Ćwiczenia w szkicowaniu. Materiał: węgiel, ołówek, farba. Objasnienia anatomiczne.

KLASA VII. Ciąg dalszy rysunku głów ludzkich z modeli gipsowych, tudzież z natury. Ptaki i zwierzęta podług martwej natury. Ćwiczenia w szkicowaniu. Materiał: ołówek, węgiel, farba.

KLASA VIII. Powtórzenie całego materiału na podstawie odpowiednich wzorów.

Nauka gimnastyki.

(dla klas I—V obowiązkowa).

Nauka gimnastyki odbywała się wedle planu i instrukcyi ministeryalnej z r. 1897. Gry poznali uczniowie następujące: **Klasa I.** Kot i mysz, murzyn, rybacy, piłka w kole, rzucanka. **Klasa II.** Kot i mysz, piłki w kole, rzucanka, kurnik. **Klasa III.** Rzucanka, odrzucanka, piłka uszata, wieża. **Klasa IV.** Rzucanka, wieża, piłka nożna w kole, piętówka, piłka nożna w kole, piłka uszata, **Klasa V.** Rzucanka, wieża, piłka nożna w kole, piętówka, palant.

Nauka przedmiotów nadobowiązkowych.

Historia kraju rodzinnego. Nauki tej udzielano według instrukcyi, poleconej przez c. k. Radę szkolną krajową i rozporządzenie z dnia 8 stycznia 1903 w klasie III, IV i VII w obu półroczach, w klasie VI w drugim półroczu a w klasie VIII w pierwszym półroczu po jednej godzinie tygodniowo. Remuneracya roczna wyznaczona po 100 koron za jedną godzinę nauki w tygodniu. **Kaligrafii** udzielano uczniom I i II klasy w dwóch oddziałach po jednej godzinie tygodniowo. Ćwiczone uczniów w piśmie polskiem ruskiem i niemieckiem, podług wzorów, wypisanych przez nauczyciela na tablicy, tudzież podług wzorów Nowickiego i Piórkiewicza. Remuneracya roczna za 2 godziny nauki wynosi 200 koron. **Nauki śpiewu** udzielano w dwóch oddziałach po 2 godziny tygodniowo. W oddziale pierwszym, przeznaczonym dla początkujących, uczono teoryi śpiewu, w drugim ćwiczone uczniów w śpiewie choralnym Uczniowie oddziału drugiego śpiewali na głosy podczas nabożeństwa w kościele i cerkwi, nadto wykonali kilka pieśni świeckich na porankach, urządzonych na cześć Adama Mickiewicza i Tarasy Szewczenki. Remuneracya roczna za naukę śpiewu 320 koron. Ks. Poleukt Kmit uczył śpiewu cerkiewno-ludowego uczniów obrz. gr. kat. niższego gimnazjum w każdej niedzieli i święta po pół godziny. Śpiewano Тронари і кондаки воскресні і празникам, самогласні восьми гласів, болгарскі гл. Ъ., полівдеф, Благославиен вси Господи, коляди і пісні набожні.

Poza godzinami nauki śpiewu zbierali się uczniowie pod dozorem nauczyciela śpiewu i w części u niego, w części u swoich kolegów pobierali naukę na instrumentach dętych i smyczkowych. **Orkiestra gimnazjalna** składała się w b. roku szkolnym z 24 uczniów i brała udział we wszystkich uroczystościach szkolnych, nadto urządziła 2 koncerty publiczne. Grywano utwory na orkiestrę mieszaną, oraz kwartety smyczkowe. Do fachowego prowadzenia orkiestry opłacano zawodowego muzyka. Nuty nabywano częścią drogą zakupną, częścią pożyczano je i przepisywano, częścią otrzymywano w darze. Kawałków muzycznych posiada orkiestra 28. Zakupiono za zebrane pieniądze 2 klarnety, 1 flet i 1 altówkę. Profesor Nowak ofia-

rował smyczek do basu i pożyczył instrumentów dętych do nauki. Orkiestra gimnazjalna miała w b. roku szkolnym w dochodzie: 1. z dwóch koncertów 376 koron, 2. od Dyrekeji na nuty 12 kor., od uczniów 31 kor., od profesorów 27 kor., 50 hl., razem 446 kor. 50 hl., w rozchodzie zaś wykazuje: 1. za opłatę nauczyciela fachowego 220 kor., 2. za instrumenta 131 kor. za struny, naprawę instrumentów i inne potrzeby muzyczne 32 kor. 76 hl., za druki, światło, usługę i pożyczanie nut 30 kor. 12 hal., razem 416 kor., 50 hal., Profesorowi W. Nowakowi za gorące zajęcie się orkiestrą i utrzymywanie jej jak również za naukę kilku uczniów, uczniom S. Kreisbergowi J. Kubali i I. Aschkenazemu za bezinteresowną naukę kolegów, nie należących jeszcze do orkiestry, a Towarzystwu „Sokół“ w Starym Sączu za pożyczanie nut składa Dyrekeja gorące podziękowanie.

Geometrii wykreślnej udzielano uczniom kl. V — VIII w dwóch oddziałach po 2 godziny tygodniowo. I. Oddział: Rzuty prostokątne punktu, prostej, płaszczyzny i bryły, z uwzględnieniem rzutu krzyżowej. Kłady i obroty płaszczyzn. II. Oddział: Perspektywa geometryczna i perspektywa wolna. Zasadnicze ćwiczenia perspektywy punktów prostych, płaszczyzn, oraz brył z wyznaczeniem ich cieniów rzuconych i własnych.

Remuneracya roczna 400 Koron za 4 godziny nauki w tygodniu.

GIMNASTYKI jako nauki nadobowiązkowej w w roku szkolnym nie udzielano.

Fizyczne wychowanie młodzieży.

Młodzież tut. zakładu przepędzała wszystkie p a u z y, o ile dozwalały warunki atmosferyczne, na boisku gimnazjalnem, Dla zabawy mieli uczniowie stale umieszczone przyrządy gimnastyczne a nadto urządzali sobie w porządku, ułożonym na klasy i pausy, różne ćwiczenia i gry jak pochody na szrudłach lub bez nich, mocowania się za pomocą liny, różne rodzaje skoków przez linę, gry w piłkę nożną, uszatą, w palanta i t. d. W zimie byli uczniowie trudniejsi do sprowadzenia na podwórze, dopiero wprowadzone sanki zaczęły ich powoli wyciągać z klas i korytarzy. Do wzmocnienia fizycznego przyczyniały się różne roboty, które uczniowie

podczas pauz wykonywali, jak oczyszczenie boiska z kamieni, czy śniegu, przekopanie rowku, uprawa ogródka botanicznego.

Zakład ten jest tak zbudowany, że na niedostateczną wymianę powietrza (karzyć się nie można. Mimo to jednak korzystali ci nauczyciele, których przedmiot na to pozwalał, aby uczyć poza budynkiem szkolnym, na miejscach zupełnie otwartych. Najzręczniejszą rzecz da się urządzić i w istocie urządziła przy nauce botaniki i niektórych partyi zoologii, ale także nauczyciele rysunków i geometrii wyzyskiwali, o ile możliwości, sposobność uczenia na wolnem powietrzu.

W godzinach pozaszkolnych odbywały się wycieczki naukowe z ograniczoną ilością uczniów i wycieczki dla gier i zabaw. Szczególniej od czasu kiedy udało się Dyrekcji wynająć od gminy plac wolny dla wyłącznego użytku uczniów, pomnożyła się ilość wycieczek i odbyło ich się w II. półroczu 13 ($\frac{3}{4}$, $\frac{18}{5}$, $\frac{29}{5}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{8}{6}$, $\frac{10}{6}$, $\frac{11}{6}$, $\frac{18}{6}$, $\frac{19}{6}$, $\frac{21}{6}$, $\frac{25}{6}$, $\frac{2}{7}$, $\frac{6}{7}$) ale udział w nich brali głównie uczniowie niższych klas, bo uczniowie z klasy V. tylko dwa razy a z VI i VII. tylko raz tak że liczba ogólna uczniów chętnych do wspólnej zabawy, wynosiła nie wiele po nad 20%. Nadto odbyła klasa IV. wycieczkę do Stebnika, część uczniów klasy V. do Schodnicy, uczniowie klasy VII, dwudniową wycieczkę do Podhorzec, aby oglądnąć tamtejszy zamek i ojczyste pamiątki w nim przechowywane a dnia 29-go maja uczniowie obrz. grecko-kał. wycieczkę do Nahujuw, gdzie korzystając z obecności swego Najprzewielebniejszego Arcypasterza ks. Biskupa K. Czechowicza, przyczynili się śpiewem podczas mszy św. do podniesienia uroczystości z powodu kanonicznej wizytacyi tejże parafii. Tamże przedstawieni Najprzw. ks. Biskupowi przez ks. katechetę Kmita usłyszeli serdeczne słowa zachęty do nauki i do wytrwałości w życiu religijno-moralnem.

Na wszystkich wycieczkach byli uczniowie pod opieką nauczycieli.

W sezonie zimowym mogli uczniowie korzystać ze ślizgawki urządzonej przy ul. Liszniańskiej, ale z powodu ostrych wichrów korzystało ich nie wielu.

IV. Tematy do wypracowań piśmiennych.

a) W języku polskim.

KLASA V. 1. Opis miejsca poznanego w czasie wakacji. 2. Zgon Hektora.* 3. Księga I „Pana Tadeusza“ jako ekspozycja poematu. 4. Wieczera w zamku. Na podst. ks. I. „Pana Tadeusza.“* 5. Epizody w czterech pierwszych księgach „Pana Tadeusza“ i ich znaczenie. 6. Wskazać podobieństwa i różnice w objawach miłości ojczyzny u Łatarnika Sieczkiewicza i Sruła z Lubertowa Szymańskiego.* 7. Dodatnie i ujemne strony naszej zimy. 8. Opis zamku. Na podst. „Pana Tadeusza.“ 9. Rymwid jako doradca i wierny sługa Litawora.* 10. Pogrzeb ryceza polskiego. Na podst. ust. z Mohorta“. 11. Powody skłaniające szlachtę do zajazdu na Soplicowo.* 12. Losy Haliny. Na podst. „Wiesława.“ 13. Które postaci, występujące w „Wyborze nowel“ wyd. przez Kopię, najczęściej mi się podobają i dla czego?* 14. Komiczność sytuacji i postaci w „Zemście“ Fred.y.

KLASA VI. 1. Woda jako żywioł użyteczny i szkodliwy. 2. Zajęcia gospodarskie poczciwego szlachcica Reya.* 3. Ideal obywatela w pojęciu Reya i Górnickiego. 4. Znaczenie chórów w „Odprawie posłów“ Kochanowskiego.* 5. Jak mamy kochać ojczyznę. Na podst. „Kazań sejm.“ Skargi. 6. Pierwiastek społeczny w sielankach Szymonowicza.* 7. Duma a pycha. 8. Skąpy a oszczędny. 9. Główne myśli w „Lamencie“ Starowolskiego.* 10. Obraz publicznego i domowego życia szlachcica polskiego w drugiej połowie XVII. w. Na podst. Pam. Paska. 11. Reformatorska działalność Konarskiego.* 12. Środki komunikacyjne dawniej a dzisiaj. 13. Czyny bohaterskie Skrzetuskiego* 14. Wpływ wychowania na życie braci Strawińskich.

KLASA VII. 1. Sprawozdanie z dzieła przeczytanego w czasie wakacji. 2. O klasycyzmie i romantyczności. Na podstawie Listów Morawskiego i rozprawy Brodzińskiego. 3. Znaczenie Wiesława w literaturze polskiej.* 4. Zasadnicza myśl poematu Mickiewicza „Farys“ 5. Tło historyczne poematu p. t. „Konrad Wallenrod.“ 6. Związek wielkiej „Improwizocy“ ze sceną „Widzenie ks. Piotra“.* 7. Bajronizm w „Maryi“ Malczewskiego. 8. Ukraina

* Tematy opatrzone gwiazdką były zadane do opracowania w szkole.

w utworach Zaleskiego, Goszczyńskiego i Malczewskiego.* 9 Rochów a Zalesie. Charakterystyka dwu przeciwnych obozów na podst. powieści Kraszewskiego „Powrót do gniazda“.

KLASA VIII. 1. Zagajenie Mickiewiczowskiej uroczystości. Mowa. (Tło. „Oda do młodości“). 2. Ukraina w poezji Malczewskiego, Goszczyńskiego i Zaleskiego. 3. Tok myśli i znaczenie „Wstępu do Irydyona.“* 4. Tło społeczne Nieboskiej komedyi. 5. Zasadniczy nastrój wiersza Słowackiego „Smutno mi Boże“.* 6. Bracia Strawińscy jako przedstawiciele dwu odrębnych cywilizacji za czasów St. Augusta. Na podst. „Listopada“ Rzewuskiego.* 7. Epigoni romantyzmu w kraju i na romantykach wykształceni poeci przed r. 18-3.* 8. Wpływ Francyi na Polskę w XVIII. w.*

b) Tematy z języka ruskiego.

KLASA V. 1. Образ селяського життя в осени 2. Зміст шостої книги Гомерові одиссеї.* 3. Опис празнику храмового на селі. 4. Битва на ріці Калці (після Слова о полку Ігора).* 5. Розвій римської держави за часів Сервія Тулія (після Лівія). 6. Стріча Дантого з Вірґілем (після Дантого Божественній комедії).* 7. Опис Різдвянних свят на селі. 8. Опис торжества Іорданського в Дрогобичи. 9. Москалева криниця (оповідає після поеми Т. Шерченка)* 10. Народні ігри у старинних Греків їх значінь. 11. Значінь міста Львова в краю і за границею в другій половині 15 віку (після лектури шкільної).* 12. Значінь рослин в природі і житю людскім. 13. Поранок весняний на селі. 14. Які забаванки мав Мартин Боруля і в які впавав клопоти. (після комедії Карпюшка Карого)*

KLASA VI. 1. Ріка а жите людске (порівнянє). 2. Переклад і поясненє точок договору Руси з Греками р. 911.* 3. Розвій християнства в Римі до Собору Никейского I. 4. Tok мислий „Поученія дѣтямъ“ Володимира Мономаха.* 5. Образок життя ученика пильного а лінивого. 6. В який спосіб примінені звїрята до життя? 7. Значінь одного з памятників старорускої літератури XII. столїтя.* 8. Діяльність Метелля в війні против Югурти. 9. Обряди підчас руских мітичних пісень* 10. Ядерні черти характеру головних лиць перчитаного твору (з приватної лектури).

KLASA VII. 1. Значіне пословиці „Кто в літі гайнуе, В зимі голодуе.“ 2. Естетичний розбір Т. Шевченка Оди до Основяненка.* 3. Значіне слів Т. Шевченка: І чужему научайтесь І свого не цурайтесь, Бо хто матір забуває, Того Бог карає. 4. Характеристика Бруховецького в Чорній радї Куліша.* 5. Заслуга монастирів в середних віках. 6. Пояснити і довести правдивість пословиці „З яким пристаєш, таким ся стаєш.“ 7. Характеристика головної особи в повісти М. Вовчка „Інститутка“.* 8. Характеристика князя Володимира в трагедії К. Устияновича „Ірополк І. Святославич“. 9. Який пожиток приносить нам звиджованє країв висших культурою? (після записок В. Ільницького).* 10. Гуттенберг і Колюмб (історичне порівнанє).

KLASA VIII. 1. Виказати стійність слів Куліша: „В житю сю правду знай, Ні на кого ти не щитай, До праці сам рук прикладай, В тогді і Боже помагай“. 2. Перші виправи Русинів до Греції і їх значіне (на основі договору князя Ігора).* 3. Порівнанє Атен зі Спартою під взглядом суспільним і культурним. 4. Похід князя Святослава до Греції і его смерть (після літописи Нестора).* 5. Дячого Сократ не дав ся памовити до утечи з в'язниці? 6. Культурне значіне Дунаю для Австро-угорської Монархії.* 7. Битва над рікою Калкою і її наслідки (після галицько-волинської літописи).* 8. Пращальне слово ученика опускаючого гімназию по матурі.*

Tematy niemieckie.

KLASA V. 1. Nutzen der Haustiere. 2. Inhaltsangabe des Gedichtes „Die Glücklichen“.* 3. Die Annehmlichkeiten des Herbstes. 4. a) Landschaftsschilderungen, b) Der Pfarrer von Steinkaar nach Stifters Erzählung „Kalkstein“.* 5. Welchen Nutzen gewähren uns hohe Gebirge. 6. Inhaltsangabe der Schillerschen Ballade „Die Bürgschaft“.* 7. Erinnerungen an meine Weihnachtsferien. 8. Themistokles, der Begründer der athenischen Seemacht. 9. a) Die Unterwelt nach griechischer Vorstellung, b) Die Bestrafung der Mörder des Ibykus.* 10. Was sollen wir von der Biene lernen? 11. Ovids Leben (auf Grund Tristia IV. 10).* 12. Bedeutung der Blumen im Haushalte des Men-

schen. 13. a) Siegfrieds Heldentaten, b) Gunters Verbung um die Hand Kriemhildens.* 14. Die Vorteile einer Fussreise ins Gebirge.

KLASA VI. 1. Bedeutung der Punischen Kriege für die Entwicklung des römischen Reiches. 2. Warum gewinnt Dietrich v. Bern unsere volle Sympathie? (nach dem Nibelungenliede).* 3. Es sind die Gründe für die Überlegenheit Germanen im Kampfe mit den Römern anzugeben. 4. a) Der tragische Untergang der Ostgoten, b) Telemachos lässt sich von Menelaus erkennen.* 5. Wer nicht vorwärts geht, kommt zurücke. 6. a) Der Pfarrer und der Apotheker als Berater Hermanns, b) Der historische Hintergrund in Hermann u. Dorothea (nach Goethes Herm. u. Dorothea).* 7. Die Schicksale Georgs v. Sturmfeder im I. Buche des Hauff'schen Romans „Lichtenstein.“ 8. Die Ursachen der Kreuzzüge. 9. a) Dornröschen, b) Wunschring u. d. Schullektüre.* 10. Besser arm in Ehren als reich in Schande. 11, a) Die Macht der Selbstverleugnung und der Opferwilligkeit, b) Ist das merkwürdige Benehmen des Kommandanten des Forts Ratoneau gerechtfertigt? Nach Der Schullekt.* 12. Der Mann ist wacker, der, sein Pfund benützend, Zum Dienst des Vaterlandes kehrt seine Kräfte 13. a) Wie entschuldigt Lessing das Verbrechen des Prinzen in Em. Galotti. b) Ist die Ermordung der Emilia Galotti durch ihren Vater gerechtfertigt? * 14. Eintracht gibt Stärke.

KLASA VII. 1. Die nachteiligen Folgen der bösen Gesellschaft. 2. Die Grundbegriffe der germanischen Mythologie.* 3. Übergang des Mittelalters in die Neuzeit. 4. Die Gemütsumwandlung Hamlets. 5. Einfluss Luthers auf das literarische Leben Deutschlands.* 6. Unterhaltungsbücher sind unsere Freunde, bisweilen auch Feinde. 7. a) Der Heldenmut des Philotas. b) Gottsched und die Schweizer im Lichte der Lessing'schen Kritik * 8. Es ist an einigen Beispielen aus der Geschichte und aus dem praktischen Leben zu beweisen, dass das Bedürfnis der Freundschaft ein edler Trieb des menschlichen Wesens ist. 9. Wichtige Momente aus Goethes Kinder — und Jugendalter, die in seinem Leben Umwandlungen hervorgerufen haben. (Nach Dichtung und Wahrheit).* 10 Ein unnütz Leben ist ein früher Tod.

KLASA VIII. 1. Geschichte des deutschen Romans im 18. Jahrhunderte. 2. Don Karlos und Marquis Posa (Parallele).*

3. Die Elektrizität und ihre praktische Verwendung.* 4. a) Wie hat Octavio Piccolomini den Obersten Buttler Wallenstein abwendig gemacht? b) Bau des Schiller'schen Dramas „Wallenstein.“ 6. Das Drama der deutschen Literatur im 18. Jahrhundert. 6. Horaz als Liryker.* 7. In wie weit ist die romantische Poesie in Deutschland eine Reaktion gegen den Klassicismus Goethes und Schillers.* 8. Wer wählt sich am besten seinen zukünftigen Beruf?

V. Tematy do piśmiennego egzaminu dojrzałości.

1. **Temat łacińsko-polski**: Cic. Ep. ad fam. XI. 27. 2. **Temat polsko-łaciński**: Modrzewski: O poprawie rzeczypospolitej r. 3 od słów: „Trafiło się w niektórym powiecie“ do słów: „aby wszyscy obywatele spokojnie a szczęśliwie żyć mogli“. 3. **Temat Grecko-polski**: Platona Gorgias r. 80. 4. **Z języka polskiego**: Jakie wpływy zewnętrzne oddziaływały na rozwój literatury polskiej od najdawniejszych czasów do chwili obecnej? 5. **Z języka ruskiego**: Вплив моря на побережних мешканців. 6. **Z języka niemieckiego**: Wer verdient gebildet genannt zu werden und auf welche Weise erwirbt man sich die wahre Bildung? 7. **Temat matematyczny**:

$$1. \quad \begin{aligned} x^4 - x^3y - x^2y^2 - xy^3 - y^4 &= 211 \\ x^4 - x^3y - x^2y^2 - xy^3 - y^4 &= 55 \end{aligned}$$

2. Obliczyć objętość piramidy prostej, trójbocznej, jeżeli suma dwu boków podstawy: $a + b = 23$ m, trzeci bok: $c = 10$ m, kąt temuż przeciwległy $\gamma = 28^\circ 4'$, a krawędź boczna tworzy z podstawą kąt $\psi = 45^\circ$.

3. Jaki kąt tworzą z sobą promienie wodzące elipsy: $16x^2 - 25y^2 = 400$, wykreślone do punktu styczności prostej: $y = -\frac{3}{5}x - 5$.

VI. Zbiory naukowe.

A) Biblioteka nauczycielska.

Biblioteka nauczycielska wykazuje obecnie 3033 pozycyi. W roku bieżącym przybyły do biblioteki nauczycielskiej następujące dzieła :

a) przez kupno: 1. Tarnowski-Wójcik: Wypisy polskie dla klas wyższych. Cz. I. wyd. III, 2. Gotthelf: Wie Uhl der Knecht glücklich wird? Taine: Philosophie der Kunst, 4. Goszczyński: Pisma, 5. Aug. Mau: Pompeji in Leben und Kunst, 6. Wł. Łoziński: Prawem i lewem, 7. Wachnianin: Opowiadania i humoreski, 8. R. Wagner: Sztuka i rewolucya; 9. Dr. H. Stending: Denkmäler antiker Kunst, 10. Ostrowski: Rys historyczny kampanii w r. 1809, 11. Dr. Paweł Popiel: Satyry i listy Horacego 12. St. Smolka: Unia litwy z Koroną, 13. Dr. Sabat: Freski pompejańskie, 15. Bobrzyński: Statut Rady Szkolnej kr. galic., 15. Brückner: Z dziejów języka polskiego — Studya i szkice. 16. Eurypides: Cyklop; przełoż. Kasprowicz, 17. Abgar Sołtan: Widziane i odczute, 18. Kłośnik: Wybór nowel zagranicznych autorów, 19. Szadłowski A.: Z dziejów państwa kościelnego 775 — 1846 — 1870. 20. Dębicki: Z dawnych wspomnień 1846 — 1848. 21. Titi Livii ab urbe condita liber I J. Kubliński, 22. Stefan Lamy: Kobieta i wiedza, 23. Ioost: Was ergibt sich aus dem Sprachgebrauch Xenophons in der Anabasis? 24. Schimmelpfeng: Die erziehliche Horazlektüre, 25. Sophokles von F. W. Schneidewin Nauck Bruhm, 7 Tragödien mit Anhang (8. Bände), 26. Stasiak: Brandenburg, 27. Tarnowski: History literatury polskiej T. I. II., 28. Kunsterziehung. Ergebnisse und Anregungen des Kunsterziehungstagen in Drezden, 29. Dr. Caro: Słownik hebrajsko-polski, 30. Ernest: Astronomia gwiazd stałych, 31. Klaczko: Studya dyplomatyczne 1863—1865. część II., 32. Zawiliński: Poradnik językowy III. Tarnów 1903.

a) Otrzymano w darze: 1. Wydawnictwa Akademii Umiejętności w Krakowie, tomów 26., 2. Sprawozdanie c. k. Rady szkolnej krajowej o stanie wychowania publicznego 1903 3. Podręcznik statystyki T. VII wyd. kraj. biura stat., 4. ks. Nuckowski: Logika, 5. Ks. Nuckowski: Kilka uwag o podręczniku logiki.

c) Zakład prenumeruje nast. pisma: 1. Biblioteka uniwersalna, 2. Biblioteka warszawska, 3. Deutsche Rundschau, 4. Dwutygodnik katechetyczny, 5. Gazeta lwowska wraz z Przewodnikiem literackim, 6. Geograph. Zeitschrift, 7. Lehrproben und Lehrgänge, 8. Literaturno naukowyj wistnyk. 9. Misyje katolickie, 10. Muzeum, 11. Pamiętnik literacki, 12. Poradnik językowy, 13. Przegląd filozoficzny, 14. Przegląd polski, 15. Przewodnik bibliograficzny, 16. Verordnungsblatt Min. f. Kultus und Unterricht, 17. Wszecławiat, 18. Zeitschrift für österr. Gymnasien, 19. Encyklopedia wychowawcza (c. d.), 20. Thesaurus linguae lat. (c. d.) 21. Zeitschrift für Zeichenlehrer.

Biblioteka dla młodzieży.

a) POLSKA.

W sposobie pożyczania książek do czytania nastąpiła w b. r. ta zmiana, że klasy V—VIII otrzymały każda dla siebie osobną szafę na książki, umieszczoną w ich sali. Wskutek tego mogli nauczyciele wypożyczać uczniom książki po każdej godzinie podczas pauzy, a równocześnie i czasu oszczędzić sobie i uczniom i mieć większą kontrolę lektury, gdyż dla każdej klasy wydzielono książki dla niej potrzebne i stosowne. Kilku uczniów korzystało także z biblioteki nauczycielskiej. W klasach niższych otrzymywali nauczyciele jęz. polskiego na swe imię z biblioteki uczniów pewną ilość książek, by je uczniom rozdać a następnie przeprowadzać ich wymianę i kontrolę lektury. Z biblioteki korzystali uczniowie od kl. II—VIII. W r. 1903/4 zakupiono do polskiej biblioteki uczniów następujące dzieła:

1. Bełza: Wrażenia z podróży; 2. Kipling: Druga księga puszczy; 3. Kowerska: Powieści; 4. Orzeszkowa: Mirtala; 5. Piotrowski: Ucieczka z Syberji; 6. Rydel: Na zawsze; 7. Tur: Uniwersytet wileński; 8. Maciejowski: Na pobojuwisku; 9. Orzeszkowa: Przędze; 10. Zych: Rozdziobią nas kruki; 11. Koneczny: Dzieje Polski za Jagellonów; 12. Jerlicz: Dług ojcowski; 13. Jerlicz: Wytrwałością a pracą; 14. Przyborowski: Na San Domingo; 15. Trzeciński: Jak się oryentować; 16. Verne: Testament dziwaka; 17. Koneczny: Dzieje Polski za Piastów; 18. Orzeszkowa: Anastazy; 19. Pol: Mohort; 20. Pamiętniki Winnickie-

go; 21. Pieśni Janusza; 22. Cieszewski: Sierotki hetmańskie; 23, Defoe: Przygody Robinsona; 24. Prus: Emancypantki; 25. Trzeciński: Przez tajgi; 26. German: Przegląd dziejów lit. powsz. III.; 27. Szalay: Królewskie pachole; 28. Belza: Wśród ruin Grecyi; 29. Nittmann: Jan Kiliński; 30 Feliński: Barbara; 31. Goszczyński: Król zameczyska; 32. Sobótka; 33. Zamek Kanipwski; 34 Karpiński: Sielanki; 35. Klonowicz: Worek Judaszów; 36. Krasicki: Bajki; 37. Monachomachia; 38. Myszeis; 39. Satyry; 40. Wojna chocimska; 41, Lenartowicz: Lirenka; 42, Mickiewicz: Księgi narodu; 43. Żywila-Karylla; 44. Molier: Świętoszek; 46. Niemcewicz: Lejbe i Sióra; 46 Rey; Żywot poczciwego człowieka; 47. Słowacki: Jan Bielecki; 48. Kordyan; 49. Marya Stuart; 50. Syrokomla: Janko Cmentarnik; 51. Margier; 52. Jan Dęboróg; 53. Stare wrota, 54. Szkolne czasy; 55. Szymonowicz: Sielanki; 56. Trembecki: Zofiówka; 57. Woroniez: Sybilla; 58. Zimorowicz: Roksolanki; 59. Sielanki; 60. Żółkiewski: Wojna moskiewska; 61—69. Biblioteka arcydzieł Westa Nr. 1—21 (2 egz.); 80. Album zasłużonych Polaków i Polek (c. d.) D a r y a) ks. Czermińskiego; 81. Ks. Hołubowicz: Wyspy Sandwichskie; 82. Ks. Kobyłecki; Ks. Mar Morawski; 83. Ks. Czermiński: Misyonarz Baldinucei; 84. Życiorys Allvavivy; 85. Kolonie polskie w Bośni; 86. Ks. Zaborski: W północnej Ameryce; 88. Trzy roczniki Misji katolickich; 88. Turczyński: Nasza golgota (2 egz.) dar autora. c) dary uczniów. 89 Verne: Do bieguna północnego; 90. Marrene: 30 lat wśród dzikich; 91. Fredro: Komedye t. 3; 92. Tennyson: Enoch Boden; 93. Chodźko: Obrazy litewskie t. 3; Biblioteka polska obejmuje obecnie 1405 dzieł w 1800 tomach.

b) RUSKA.

Z biblioteki ruskiej wypożyczano książki raz w tygodniu naprzemian uczniom z klas niższych i wyższych. W roku szkolnym 1903/4 zakupiono następujące dzieła: 1. Абгар Солтан: При стрілецькій ватрі; 2. М. Гоголь: Ревізор; 3. В. Чайченко: Книга казок; 4. Ф. Герстекер-Вербенко: Розбішаки на ріці Місісіпі; 5. К. Гуцков: Уріель Акоста; 6. В. Короленко: Судний день; 7. Т. Бурдуляк: Близні; 8. П. Гончаров: Обломов; 9. Б. Лепкий: Нова збірка оповідань; 10. В. Гете; Іюгенія в Таврії; 11. Твори Кониського Т. III.; 12. Бальзака: Батько

Горіо; 13. Петро Байда: Гомерова Одиссея Ч. II; Йосиф Застирец. Історія рускої літератури; 15. Осип Барвіньскій: Павло Полуботок; 16. Тобилевич: Драми і комедії Том. III, IV. Biblioteka ruska obejmuje obecnie 360 dzieł.

c) NIEMIECKA.

Klasy V – VIII otrzymały także na książki niemieckie szafki, umieszczone w ich salach, stąd wypożyczanie książek niemieckich odbywa się tak samo, jak książek polskich. Klasie IV wydawano książki co niedzielę. W r. 1903/4 zakupiono następujące dzieła: 1. Goethes Werke. ed. Heinemann. Bd. IV. XV. II. X; 2. O. Harnach: Goethe in der Epoche seiner Vollendung; 3. O. Weise: Meisterstücke deutscher Prosa. (2 egz.) 4. G. Lutz: Wanderungen in Begleitung eines Naturkundigen; 5. Fr. Helbel: Die Nibelungen; 6. R. Menge: Ithaka; 7. A. Höck: Herodot und sein Geschichtswerk; 8. K. Hachtmann: Akropolis; 9. E. Schulze: Die römischen Grenzanlagen; 10. Velhagen u. Klasing: Moderne erzählende Prosa; 2. Bd. 11. Patriotische Prosa; 12. H. Taine: Philosophie der Kunst; 13. Gaudeamus: Blätter für die Jugend. 1903. 1904.

C) Zbiór map i obrazów historycznych.

Map i obrazów historycznych liczy obecnie zakład 110. obrazów zaś do nauki biblii i filologii klasycznej 157. W b. roku kupiono 7 map 8 obrazów i 1 dzieło w 2 tomach z widokami okolic, miast i typów mieszkańców.

C) Gabinet przyrodniczy.

Inwentarz gabinetu obejmuje z końcem r. 1903/4 854 pozycyi. W bieżącym roku zakupiono: Talpa europea, Foetorius putorius, Mus minutus z gniazdem, Corvus monedula, Corvus frugilegus, Fringilla chloris, Picus martius, Coturnix communis, Fulica atra, Scolopax rusticola, Gasterosteus aculeatus, Teredo novalis, Julus terrestris, metamorfozy motyli sztuk 8, zoologiczne obrazy tablic 10, Hempel und Wilhelm: Bäume u. Sträucher

d. Waldes Bd. II u. III, drucianą prasę do roślin, torf i korek, szklane naczynia na preparaty, klisze do dyapozytywów.

E) Gabinet fizykalny.

W roku 1903/4 zakupiono do gabinetu fizykalnego następujące przyrządy: dwa akumulatory, przyrząd po robieniu odciśków galwanoplastycznych, zwierciadło wklęsło-wypukłe, lunetę z podwójnym okularzem astronomicznym i ziemskim i statywem drewnianym, lampę żarowo naftową o sile 300 świec. Przybyło zatem 5 pozycyi. — Sprawa wyrobu dyapozytywów w tutejszym zakładzie rozwija się pomyślnie i uniwersytet lwowski, wiele szkół w kraju, a nawet pozakrajowych zaopatruje się w przeźrocza u nas. Dla własnego użytku zakład posiada dwa scyoptykony i dwie sale urządzone do rzucania obrazów świetlnych. Poniżej podaje się pierwsza część opisu dyapozytywów gotowych.

Starożytna Grecya.

1. Ateny — widok z Akropolis	26. Sparta
2. za czasów Hadryana	27. " dromos
3. Akropolis dziś	28. " ćwiczenia młodzieży
4. " rekonstrukcja	29. Korynt — kamieniołomy
5. " plan	30. Mykene
6. " wnętrze	31. " skarbiec Atreusza
7. " świątynia zwycięstwa	32. Eleusis — propyleje
8. " wnętrze Partenonu	33. Dolina Tempe w Tessalii
9. " Erechteion	34. Wejście do domu greckiego
10. " " str. zach.	35. Aula i prostas " "
11. " Propyleje	36. plan teatru i hippodromu
12. Ateny — Rynek	37. " "
13. ulica i wieża wiatrów	38. wnętrze "
14. ulica grobów	39. scena "
15. Tesejon	40. siedzenie "
16. pomnik Lyzykratesa	41. Głowa Aresa
17. teatr Dyonizosa	42. porwanie Polixeny
18. Pireus	43. Zeus dodoński
19. droga do Eleusis.	44. głowa Apolina
20. Olympia	45. Afrodyta
21. miejsce uroczystości	46. Głowa Meduzy
22. świątynia Zeusa	47. Chimera
23. rzeźby na tejże	48. Spoczywający Ares
24. wnętrze tejże	49. " Hermes
25. palestra	50. Pallas Atene
	51. Niobe
	52. Pozejdon.

53. Apollo jako bóg muzyki
54. Dyana.

Obrazy do Odyssei.

55. Odjazd z pod Troi
56. Bitwa z Kikonami
57. Leukotea ratuje Odysseusa
58. Syreny
59. Odysseus w podziemiu
60. Powrót Ulisesa z polowania
61. Kradzież wołów Heliosa
62. Ucieczka z jaskini Polifema
63. Polifem miotający kamieniami
64. Odysseusz i Kalipso
65. Circe
66. Hermes przynoszący ziele przeciw czarom
67. Odysseus i Nauzyka
68. Przeniesienie Ulisesa na Itakę
69. Telemach u Eumejosa
70. Odysseus i Laertes.

Starożytna Italia.

71. Rzym — Zamek Anioła
72. Panteon
73. „ wewnątrz
74. „ plan
75. Kolosseum zewnątrz
76. „ wewnątrz
77. Bazylika Konstantyna
78. wodociąg Klaudyusza
79. wieża niewolników
80. piramida Cajusa Cesta
81. świątynia Minerwy
82. „ Wenery
83. „ Romulusa
84. „ Westy
85. „ Fortuny
86. „ Pallady
87. Kolumna Trajana
88. „ „ postument
89. „ Marka Aureliusza
90. Łuk Konstantyna z przodu
91. „ „ z tyłu
92. „ „ z boku
93-96. „ „ rzeźby na nim
97. „ Drususa
98. „ Tytusa

99. Łuk Septima Sewera.
100. Łuk Trajana w Benewentum I.
101. „ „ „ „ II.
102. Rzym — Grób na via Nomentana
103. „ Cecylii Metelli
104. „ Euzyki
105. Kolumbaryum
106—114. Sarkofagi i cynerarya
115. Procesya za czasów Augusta płaskorzeźba
116. Posągi: Cezar August
117. Marek Aureliusz
118. Nero
119. Nil
120. Junona
121. Kupido
122. Amor z delfinem
123. Urania
124. Biga
125. Faustyna
126. Marcellus
127. Domicya
128. Agrypina
129. Kamilus
130. Kleopatra
131. Brutus
132. Wilczyca
133. Pompei — Forum civile
134. teatr
135. dom Dyomedesa
136. dom z balkouem
137—140. malowidła
141. Plan domu rzymskiego
142. wewnątrz domu „
143. dom rzymski zewnątrz.

Zamki na kresach polskich.

144. Trembowla ruiny I.
145. „ „ II.
146. plan zamku
147. oblężenie przez Turków w 1675.
148. Buczacz — ruiny
149. Przemyśl — zamek rekonstrukcyja
150. Bodzanów — ruiny
151. Rakowiec — ruiny
152. Czortków — ruiny
153. Halicz — ruiny
154. Mikulińce — ruiny

- 155. Sidorów — ruiny
- 156. Biały Kamień — ruiny
- 157. Jazłowiec — ruiny
- 158. Dobromil — ruiny
- 159. Toki — ruiny
- 160. Krasiczyn — zamek
- 161. Olesko — zamek
- 162. Laszki murowane — zamek
- 163. Stare sioło — zamek
- 164. Lwów zamek — rekonstrukcja
- 165. Czernelica — zamek brama
- 166. Brody — plan twierdzy
- 167. Żółkiew — zamek w 1847 r.
- 168. Żółkiew — zamek brama
- 168. Żółkiew — zamek sypialnie król.
- 170. Brzeżany — zamek
- 171. Brzeżany — kaplica zamkowa
- 172. Zbaraż — zamek I.
- 173. Zbaraż — zamek II.
- 174. Zbaraż — zamek brama
- 175. Złoczów — zamek
- 176. Złoczów — zaurek budynek mieszkalny
- 177. Złoczów — zamek wieża
- 178. Podhorce — zamek I.
- 179. " " II.
- 190. " sala rycerska
- 181. " " zwierciadlana
- 182. " " zielona
- 183. " kościół.

Ryciny do wojen szwedzkich w Polsce.

- 184. Oblężenie Częstochowy
- 185. Zygmunt III.
- 186. Władysław IV.
- 187. Jan Kazimierz
- 188. Stanisław Leszczyński
- 189. August Mocny
- 190. Karol IX. król Szwecji
- 191. Gustaw Adolf
- 192. Karol XI.
- 193. Karol XII.
- 194. ks. Kordecki
- 195. Stefan Czarniecki
- 196. Karol Chodkiewicz
- 197. Stanisław Żółkiewski
- 198. Stanisław Revera Potocki
- 199. Krzysztof Radziwiłł

- 200. Jan Zamojski
- 201. Jerzy Lubomirski
- 202. Warszawa w r. 1630.
- 203. Poddanie Torunia 1655.
- 204. Oblężenie Krakowa 1655.
- 205. Bitwa pod Warszawą 1656 dzień I.
- 206. " " " " " II.
- 207. " " " " " III.

Ziemie polskie.

- 203. Kraków — widok ogólny
- 209. Wawel od Wisły
- 210. " od Bernardynów
- 211. Sukiennice
- 212. Kościół Maryacki
- 213. wnętrze tegoż
- 214. rondel bramy floryan.
- 215. nowy uniwersytet
- 216. nowy teatr
- 217. mogiła Kościuszki
- 218. Wieliczka — wnętrze kopalni soli
- 219. Tatry — dolina białej wody
- 220. wodospad Mickiewicza
- 221. dolina Jaworzynka
- 222. polana Huciska
- 223. widok z Czerwonego wierchu
- 224. " z Zawratu
- 225. Czarny staw nad Morskiem Okiem
- 226. Widok z Koziego wierchu
- 227. Miguszowiecki i Mnich
- 228. dolina stawów gąsienic.
- 229. Widok z Krzyżnego
- 230. " na Łomnicy
- 331. Świstowa Turnia
- 232. Czarny staw pod Kościelisk.
- 233. Zakopane.
- 234. Lubowla
- 235. Czorsztyn
- 236. Pieniny — Siodółko
- 238. " zakręt Dunajca
- 238. Schodnica
- 239. Borysław
- 240. Urycz I.
- 241. " II.
- 242. Skały w Spasie
- 243. Delatyn pod Malawą
- 244. Między Bolechowem a Ciszowem

245. Skała w Bubniszczach
 246. Jaskinia Dobosza w Bubniszczach
 247. Most kolejowy w Jaremczu
 248. Uscierki nad Czeremoszem
 249. Warszawa - Zjazd
 250. Teatr w Łazienkach
 251. Pałac w Łazienkach
 252. Kolumna Zygmunta
 253. Zamek królewski
 254. Sala w zamku król.
 255. Pomnik Mickiewicza
 256. Plac teatr.
 257. wielki teatr
 258. Ratusz
 259. Stare miasto
 260. Krakowskie przedmieście
 261. Plac i pałac saski
 262. ulica Freta - Szeroka
 263. Plac i kościół Alexandra
 264. Katedra św. Jana
 265. ul. Mariensztad
 266. Most żelazny i widok drogi
 267. Łódź
 268. Szaoleń -- zamek
 269. Wrocławek -- Katedra
 270. Chęciny -- zamek
 271. Olsztyn - zamek
 272. Kazimierz nad Wisłą
 273. Julianów pod Łodzią
 274. Płock
 275. Płock -- katedra
 276. Ciechocinek
 277. Radzin -- zamek
 278. Sandomierz - ratusz
 279. wnętrze Katedry
 280. Lublin -- Kościół Maryacki
 281. Brama krakowska
 282. Kościół Bernardynów
 283. zamek
 284. Częstochowa Kościół
 285. wnętrze tegoż
 286. wnętrze kaplicy
 287. refektarz
 288. sala rycerska
 289. Pieskowa skała
 290. Ojców -- dolina Prądnika
 291. Zamek
 292. Brama krakowska
 293. Grota Łokietka
 294. Wilno -- widok ogólny
 295. Góra zamkowa
 297. widok z góry zamk,
 299. Ostra Brama
 299. Kościół św. Jana
 300. kościół św. Anny
 301. wybrzeże Wilii
 302. Ruiny zamku w Trokach
 303. Mińsk -- kaplica kalwaryjska
 304. " złotej Góry
 305. katedra
 306. Kowno -- widok ogólny
 307. most na Niemnie
 308. Wilebsk
 309. Kamieniec podolski -- baszta
 Wołodyjowska.
 310. Kijów -- Ławra petersberska
 311. Monastyr wydobycki
 312. Pomnik św. Włodzimierza
 313. Widok Kreszcziatku
 314. Płoskirów
 315. Poznań -- Stary ratusz
 316. wnętrze sali ratuszowej
 317. Kościół Maryi Mag.
 318. wnętrze tegoż.
 319. " Maryi Panny
 320. " Bożego Ciała
 321. " Bernardynów
 322. Kaplica Mieczysława i Bol.
 323. Posąg Mieczysława i Bol.
 324. Grób Przemysława i plac
 Sapieżyński
 325. Szkoła realna
 326. Biblioteka Raczyńskich
 327. Pomnik Mickiewicza
 328. Gmach tow. przyjaciół
 nauk
 329. Galerya artystów polskich
 330. Teatr. polski
 331. Fabryka maszyn Cegielskiego
 332. Gniezno Katedra
 333. " drzwi
 334. " Grób św. Wojc.
 335. " Nawa środk.
 336. " " hoczna
 337. " Nagrobek Ole-
 śnickiego
 338. Bydgoszcz
 339. Innowrocław, Kościół Maryacki

340. Królewiec — Zamek
 341. Sala w zamku
 342. Wnętrze Kościoła zamkow.
 343. Sala w Ratuszu
 344. najstarszy spichlerz
 345. Toruń Kościół Maryacki
 346. Stale w tymże
 347. Gdańsk Kościół Maryacki
 348. Cekhaus
 349. Ratusz
 350. Giełda
 351. Port
 352. Oliwa Kościół i klasztor
 353. wewnętrzne klasztoru
 354. Ołtarz marmurowy
 455. Organy
 356. Sala pokoju
 357. Tylża
 358. Szczecin — port
 359. Płuczka bursztynu
 360. Kopalnie bursztynu

Obrazy do literatury polskiej.

361. Mickiewicz: Pan Tadeusz — woźny
 z pozwem
 362. Zosia z Tadeuszem
 363. Tak tak Gerwareńku...
 364. Kraszewski. Stara baśń. Hengo u
 Wisza
 365. Postrzyżyny
 366. Hengo u Brunhildy
 Sienkiewicz:
 a) Ogniem i mieczem:
 367. Spotkanie Skrzetuskiego z Chmiel-
 nickim
 368. Poznanie Skrzetuskiego z Heleną
 369. Pochód Chmielnickiego
 370. Zagłoba i Bohun w drodze do
 Rozłogów
 371. Rzeź w Rozłogach
 372. Książę Jeremi na Mogile
 373. Podbipięta z Półjanem

374. Zagłoba ze sztandarem
 375. Pojedynek Wołodyjow. z Bohunem
 376. Ucieczka Heleny
 377. Śmierć Podbipięty
 378. Wyjście Skrzetuskiego ze Zbaraża.

b) Krzyżacy

379. Natarcie Zbyszka na Lichtensteina
 389. Zbyszko ślubuje Danusi
 381. Poznanie Zbyszka z J. gienką
 882. Pojedynek Zbyszka z Rotgierem
 383. Rozpacz i zemsta Juranda
 384. Pogrzeb Danusi.

c) Quo vadis

385. Lygia Calina
 386. Z rozkazem Cezara
 387. Powrót z Ostryanu
 388. św. Piotr błogosławi Lygii i Wi-
 nicyuszowi
 389. Quo vadis
 390. Urbi et orbi
 391. Ocalenie Lygii
 392. Śmierć Petroniusza

Obrazy Matejki z dziejów Polski

393. Wjazd Bolesława Chrobrego do
 Kijowa
 394. Śmierć Przemysława
 395. Bitwa pod Grunwaldem
 398. Hołd pruski
 397. Iwan Groźny
 398. Dzwon Zygmunta
 399. Unia Lubelska
 400. Batory pod Pskowem
 401. Kazanie Skargi
 402. Sobieski pod Wiedniem
 403. Konstytucja 3-go maja
 404. Raclawice
 405. Rejtan
 406. Rok 1863.

c. d. w r. 1905.

F) Gabinet rysunkowy

Ze zwyczajnej dotacji w tym roku zakupiono następujące modele gipsowe: 1. kogut, 2. koń, 3. krowa z cielęciem, 4. wy-

żeł, nadto 5 Album de la decoration T. 1—2; 6. luster 50 sztuk i 7. pisma fachowe. Liczba ogólna wzorów, książek przyrządów i modeli przekracza cyfrę 3000.

G. Inwentarz muzyczny.

A) INSTRUMENTA. a) dawne: 1. kontrabas, 2. helikon, 3. basflügelhorn, 4. dwie Es trąbki, 5. B trąbka, 6. C trąbka, 7. Es klarnet, 7. B klarnet; b) nabyte w r. 1903/4: 1. altówka, 2. dwa C klarnety, 3. C flet; c) prof. Nowak darował smyczek do basu. B) NUTY: I kościelne: a) nabyto przez zakupno: M. Signio: Kolędy; W. Flaszka: Śpiewnik kościelny; b) dary: 1. Requiem aeternam, 2. Dies irae, 3. Agnus Dei, 4. Sanctus, 5. Boże Ojców, 7. Ojciec nasz, 7. Chwałę Panu, 8. Z Ciebie płynie (J. Wojtowicz VIII kl.), 9. Msza Św. Ks. Mioduszewskiego w układzie Stohla. 10. Lauda Sion. (R. Pawłowski z VI kl.), II. ORKIESTRA. a) zakupiono: 1. Görner: Kwartet G-dur, 2. Stia: Pizzicato Polka, 3. André: Effeutzanz, 4. Wroński: Różny Walenty Mazur, 5. Galop, 6. Marek: Chyżantemy, 7. Uruski: Nad ruczajem, 8. Gleissner: Friedenspalmen, 9. Schaeffer: Die Post im Walde, 10. Frosch - Concert - Marsz Wagnera, 11. Gillot: Loin du Bal, b) darowane lub przepisane przez prof. Nowaka i uczniów: Kubalę Miecz. IV kl., Kubalę Józefa z VII, Wojtowicza z VIII kl.: 1. Aletter: Roccoco, 2. Verdi: Traviata, 8. Wroński: Kołomyjka, 4. Leistner: Auf den Bergen, 5. M. Nowak: Niezapominajki, 6. Trzy Marsze, 7. Tosti: Żeby umrzeć, 8. Serenada na Waltornie i flet z akomp. ork.

VII. Wykaz książek szkolnych na r. 1903/4

KLASA I.

Religia. (rzym.-kat.) Ks. Ślusarz, Katechizm religii katol. (gr.-kat.) A. Тороньский, Катехизм христ. катола J. ł. ciński. Samolewicz, Związła gramatyka języka łacińskiego. Steiner i Scheindter, Ćwiczenia łacińskie dla I. klasy. Wydanie 2 i 3. J. polski.

Konarski, Związła gramatyka języka polskiego. Próchnicki i Wójcik Wypisy polskie dla I klasy. Wyd. 2 i 3. **J. rusk.** Kosowski, Gramatyka jęz. ruskiego. Wypisy ruskie dla I, klasy szkół średnich **J. niemiecki.** German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla I. klasy, Wyd. 5. **Geografia.** Benoni i Tatomir, Krótki rys geografii. **Matematyka.** Ignacy Kranz. Arytmetyka i Algebra Cz. I. na kl. I. i II. Jamrógiewicz, Geometrya poglądowa **Hist. natur.** Nussbaum-Wiśniewski, Podręcznik zoologii dla niższych klas szkół średnich. Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe.

KLASA II.

Religia. (rz.-kat.) Ks. Dąbrowski, Historia biblijna zakonu zakonu starego. (gr.-kat.) A. Тороцький, Історія біблійна старого завіта. **J. łaciński.** Gramatyka jak w kl. I. Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla II. klasy. **J. pols** i Gramatyka jak w kl. I. Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla II. kl. **J. ruski.** Gramatyka jak w kl. I, Wypisy ruskie dla II. klasy. Wyd. 2. **J. niemiecki.** German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla II. klasy. Wyd. 4. **Geogr. i Hist.** Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna. Wyd 6—9. Semkowiez, Opowiadania z dziejów powszechnych Część I. **Matematyka.** Baraniecki. Podręcznik arytmetyki i algebry. Część I. i II. Jamrógiewicz, Geometrya poglądowa. **Hist. nat.** Zoologia i botanika jak w kl. I.

KLASA III.

Religia. (rz. kat.) Ks. Dąbrowski, Historia biblijna zakonu nowego. (gr. kat.) A. Тороцький, Історія біблійна нового завіта. **J. łaciński.** Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego Część II Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla kl. III. Cornelius Nepos. Wyd. III. Kłaka. **J. grecki.** Fiderer, Gramatyka języka greckiego, Wyd. 2. Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. **J. polski.** Małecki. Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. Czubek-Zawiliński. Wypisy polskie dla III. klasy. **J. Ruski** Gramatyka Stockiego. Czytanka ruska dla kl. III. **J. niemiecki,** German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy III. Petelenz. Deutsche Grammatik. Wyd. 2. **Geogr. i Hist.** Geografia jak w kl. II. Semkowiez,

Opowiadania z dziejów powszechnych. Część II. Rawer, Dzieje ojczyzste. **Matematyka.** Ignacy Kranz. Arytmetyka i algebra Cz. II. Jamrógiwicz, Geometrya Poglądowa. **Fizyka.** Kawecki i Tomaszewski. Fizyka dla niższych klas szkół średnich Wyd. 2. **Hist. natur.** Wiśniowski. Wiadomości z mineralogii dla klas niższych

KLASA IV.

Religia (rzyms. kat.): Ks. Jougan. Liturgika. (gr. kat): A. T. Тороньский, Литурґика. **J. łaciński.** Gramatyka jak w III kl. Próchnicki. Ćwiczenia łacińskie dla klasy IV. Caesar, Commentarii de bello Galico. Wyd. Terlikow kiego. Ovidius, Wyd. Skupniewicza, **J. grecki** Gramatyka jak w III, kl. Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. **J. polski.** Gramatyka jak w III. kl. Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla IV klasy **J. ruski.** Gramatyka Stockiego, Czytanka dla kl. IV, szkół śr. **J. niemiecki.** German-Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla IV. klasy Wyd. 3. Gramatyka jak w kl. III. **Geogr. i hist.** Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część III. Wyd. 2, Benoni-Majerski, Geografia austr. węgierskiej monarchii. Rawer, Dzieje ojczyzste. **Matematyka.** Baraniecki, Początki arytmetyki i algebry. Część III i IV, Jamrógiwicz. Geometrya poglądowa. **Fizyka.** Jak w kl. III.

KLASA V.

Religia (rz. kat.); Ks. Jougan, Katolicka dogmatyka ogólna. (gr. kat.) A. Тороньский, Доґматика фундаментаљна і аполоґетика для клас висших. **J. łaciński.** Livius. Wyd. Majchrowicza, Ovidius. Wyd. Skupniewicza jak w kl. IV. Gramatyka jak w kl. III **J. grecki.** Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Homera Iliada, Cz. I. Wyd. Sołtysika. Gramatyka jak w III. kl. Wyd. 1—2. **J. polski.** Próchnicki, Wzory poezyi i prozy. **J. ruski.** Łuczakowski; Wzory prozy i poezyi dla kl. V. **J. niemiecki.** Petelenz-Werner. Deutsches Lesebuch für die V. Klasse. **Geogr. i hist.** Zakrzewski, Historia Powszechna Część I. **Matematyka.** Baraniecki, Algebra dla klas wyższych. Moenic - Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wyd. 5. **Hist. natur.** Wiśniowski, Mineralogia i geologia, Rostafiński, Botanika szkolna dla klas. wyższych. Wyd. 2.

KLASA VI.

Religia. (rz.-kat.) Ks. Jougan, Dogmatyka szczegółowa. (gr.-kat.) A. Тороньский, Доґматика частна для виешних клас. **J. łaciński.** Sallustius, Wyd. Sołtysika. Vergilius, Wyd. Rzepińskiego. Cicero, in Cat. Sołtysika. Gramatyka jak w III kl. **J. grecki.** Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Homera Iliada. Część I. i II. Wyd. Sołtysika. Herodot, Wyd. Terlikowskiego. Gramatyka jak w III kl. **J. polski.** Tarnowski i Wójcik, Wypisy polskie. Część I. Wyd. III. **J. ruski.** Ogonowskiego, Staroruska chrestomatya, Barwińskiego, Wypisy dla klas wyższych Część I. **J. niemiecki.** Petelenz-Werner, Deutsches Lesebuch für die VI. Klasse. **Geogr. i Hist.** Zakrzewski, Historya powszechna. Część I. Zakrzewski, Historya powszechna Część II. Zakrzewski, Historya powszechna Część III. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. **Matematyka.** Algebra i geometrya jak w V. kl. Kranz Logarytmy. **Hist. natur.** Petelenz, Zoologia dla klas wyższych szkół średnich.

KLASA VII.

Religia. (rz.-kat.) Ks. Szczeklik, Etyka katolicka. Wyd. 3. (gr.-kat.) Валер-Нюрко, Наука христ. катол. етики для виешних клас. **J. łaciński.** Cicero, Pro Roscio, pro Archia, Cało Maior. Wyd. Sołtysika. Vergilius, Wyd. Rzepińskiego. Gramatyka jak w VI. kl. **J. grecki.** Homera Odyssea. Wyd. Jezienickiego. Demostenes, Wyd. Schmidta. Gramatyka jak w III. kl. **J. polski.** Wypisy polskie Tarnowskiego i Wójcika. Część I. Wypisy polskie, Tarnowskiego i Próchnickiego. Cz. II. **J. ruski.** Barwiński Wyimki z nar. literatury XIX w. Cz. I. **J. niemiecki.** Petelenz-Werner, Deutsches Lesebuch für die VII. klasse. **Geogr. i Hist.** Zakrzewski, Historya powszechna. Część III. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. **Matematyka.** Algebra i geometrya jak w V. kl. Kranz, Zbiór zadań matematycznych dla klas wyższych. Kranz, Logarytmy. **Fizyka.** Kawecki-Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas. Tomaszewski, Chemia. **Proped. filozof.** Nuckowski, Początki logiki ogólnej.

KLASA VIII.

Religia (rz.-kat.) Ks. Jougan, Historya kościoła katolickiego. (gr.-kat.) Валер Стефанович, — История христ. католицкой

церкви. **J. łaciński.** Horatius, Wyd. Dolnickiego. Tacitus, Wyd. Staromiejskiego. Gramatyka jak w III. **J. grecki** Platon, Wyd. Lewickiego. Sofokles, Wyd. Majchrowicza. Homera Odyssea, Wyd. Jezienickiego. Gramatyka jak w III. kl. **J. polski.** Wypisy polskie Tarnowskiego i Próchnickiego. Cz. II. **J. ruski.** Ogonowskiego Staroruska chrestomatya. **J. niemiecki.** Petelenz-Werner Deutsches Lesebuch für die VIII. Klasse, **Geogr. i Hist.** Głabiński Finkel, Historia i statystyka austriako-węgierskiej monarchii. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. **Matematyka** jak w VI kl. **Fizyka.** Jak w VII kl. **Proped. fik.** Lindner-Kulczyński. Wykład psychologii.

VIII. Pomoc doraźna dla biednych uczniów

A) BURSYP.

a) Bursa polska im. Adama Mickiewicza dla młodzieży gimnazyalnej narodowości polskiej obrz. rz. kat. utrzymywała w r. szk. 190¹/₄ 38 wychowanków a trzech przyjęła na obiady. Zachowanie się wychowanków było dobre, wynik klasyfikacyi pomyślny. Bursą zarządza Wydział, którego prezesem jest Stanisław hr. Tarnowski ze Śniatynki; prefektem burs był w b. r. prof. Sieczyński, dopomagali mu zaś w nadzorze prof. Nowak i z. naucz. Pytel. Pomocy lekarskiej udzielali bezpłatnie pp. Dr. Pelczar i Dr. Kozłowski. W b. r. bursa została rozszerzoną tak, że od przyszłego roku szkolnego znajdzie w niej pomieszczenie 50 wychowanków, nadto dobudowano skrzydło, w którym znajduje się mieszkanie wiceprefekta i pomieszczenie dla służby osobno zaś pawilon izolacyjny z łazienką na wypadek zakaźnej jakiej choroby. Wydatki na utrzymanie bursy pokrywa się z opłat uczniów i dobrowolnych ofiar Dobrodziejów młodzieży.

b) Bursa św. Jana Chrzciciela dla uczniów narodowości ruskiej obrz. gr. kat. utrzymywała 26 wychowanków, trzem uczniom dochodzącym dawano obiad a dwom uczniom miesięczne stałe zapomogi. Bursą pośrednio zarządzał Wydział, bezpośredni zaś nadzór wykonywał p. M. Dub, em. nauczyciel szkoły ludowej. Pomocy lekarskiej udzielali bezpłatnie pp. Dr. Kozłowski, Dr. Eliasiewicz, i Dr. Hoffner. Wydatki pokrywano z o-

płat uczniów i dobrowolnych ofiar, wpływających na ręce prof. Paślowskiego.

c) Bursa im. Hirscha dla uczniów wyzn. mojż. nie utrzymuje internatu lecz udziela zasiłków pieniężnych na opłatę szkolną, ubranie i utrzymanie. W ostatniem sprawozdaniu wykazuje w funduszu żel. 7306-88 kor., w dochodzie 4171-13 kor., w rozchodzie 3052-54 kor.

B) PUSZKI.

Fundusz ten powstaje z dobrowolnych datków, składanych a) przy wpisach, b) przez uczniów i nauczycieli podczas egzort, c) przez instytucje lub Dobrodziejów. Rachunek z tego funduszu w r. 1904. tak się przedstawia :

1. Dochód

1. Pozostałość z r. 1903	49 kor. 62 h.
2. z wpisów	422 „ 18 „
3. Datki ofiarodawców	46 „ 80 „
4. „ z fund. Jachniewiczówny	84 „ — „
5. Z puszek	58 „ 61 „
6. Częściowy zwrot zapomogi	10 „ — „
	<hr/>
	Bazem 671 kor. 31 h.

2. Rozchód

1. Książki	152 kor. 80 h.
2. Ubrania	374 „ 15 „
3. Część opłaty szkolnej	15 „ — „
4. Pomoc w chorobie	40 „ — „
	<hr/>
	Razem 481 kor. 95 h.

Pozostaje na rok przyszły 189 kor. 26 h.

IX. KRONIKA ZAKŁADU.

Rok szkolny rozpoczął się dnia 3, września 1903 uroczystem nabożeństwem w kościele parafialnym obrz. rz. kat.

Wpisy uczniów odbywały się dnia 15 lipca 1903 do klasy I. a. 30 i 31 sierpnia 1903 do klas wszystkich.

Egzamin wstępny do klasy I odbył się dnia 15 i 16 lipca a następnie dnia 1 i 2 września 1903. Do tego egzaminu przy-

puszczono w ogółie 140 uczniów publicznych i 33 prywatnych. Z tych reprobowano 26 uczniów publicznych i 15 prywatnych.

W ciągu całego roku zapisało się 574 uczniów publicznych i 12 prywatnych (w tem 5 prywatystek). Uczniów tych rozmieszczono w 13 klasach, klasa I miała 3 oddziały, klasy II, III, IV po 2 oddziały, klasy V—VIII po jednym.

Dnia 10. września i 19 listopada 1903. odbyło się uroczyste nabożeństwo żałobne za spokój duszy śp. Cesarzowej Elżbiety.

Dzień 4. października jako dzień imienin Najjaśniejszego Pana obchodził zakład uroczystem nabożeństwem,

Dnia 19 grudnia odbył się uroczysty poranek ku czci A. Mickiewicza w sali gimnastycznej. Następnego dnia powtórzono część muzykalno deklamacyjną dla publiczności w tejże samej sali a dochód przeznaczono na muzykę gimnazjalną,

Dnia 28. grudnia 1903 po krótkich cierpieniach zakończył życie katecheta dla religii rz. kat. śp. ks. **Szymon Cetnarski**, który w zakładzie tutejszym pełnił obowiązki katechety od września 1892 r. i spodziewał się po trzydziestoletniej pełnej pracy służbie nauczycielskiej zażyć stałego odpoczynku wśród swoich najbliższych od drugiego półrocza 1904. Grono nauczycielskie straciło w nim nagle i niespodziewanie szczerego kolegę a uczniowie wzór pobożności, wzór odmawiania sobie, by zadość uczynić potrzebom drugich, prawdziwego przyjaciela i troskliwego opiekuna. W odprowadzeniu zwłok na miejsce wiecznego spoczynku w Stryju wzięła udział większa część uczniów z klas IV — VIII a w nabożeństwie żałobnem odprawionem w Drohobyczu za spokój duszy zmarłego cały zakład.

Dnia 25. marca odbył się uroczysty poranek ku czci T. Szewczenki w sali gimnastycznej.

Dnia 26—29 marca odbywały się rekolekcyje wielkopostne. Dnia 28. i 29. marca przystąpiła młodzież do spowiedzi Wielkanocnej.

W czasie od 9—14 maja odbył się w zakładzie pisemny a w dniach 20—25 czerwca ustny egzamin dojrzałości pod przewodnictwem c. k. kraj. inspektora szkół Wielm. P. E. Dworskiego. Dnia 26. czerwca wręczono arbituryentom w sposób uroczysty świadectwa dojrzałości. Do uświetnienia uroczystego aktu przyczyniła się muzyka gimnazjalna odegraniem odpowiednich utworów i hymnu ludowego.

Dnia 28. czerwca wzięła młodzież wraz z gronem nauczycielskiem udział w nabożeństwie żałobnem, odprawionem za spokój duszy śp. Cesarza Ferdynanda.

Dnie 2. lipca po kilkuletnich cierpieniach, opatrzony św. Sakramentami zakończył życie uczeń klasy VI, Stanisław Gawlik. Nieuleczalna choroba, do której w ostatnich dniach przyłączyło się zapalenie płuc porwała zakładowi jednego z najlepszych uczniów a rodzicom syna, który przy lepszym zdrowiu mógł się stać ich prawdziwą pociechą i rokować najpiękniejsze nadzieje. W odprowadzeniu zwłok na cmentarz miejscowy i w nabożeństwie żałobnem za spokój duszy zmarłego wzięło udział całe grono i wszyscy uczniowie.

W ciągu roku młodzież przystępowała trzy razy do św. Sakramentów Pokuty i Ołtarza.

Rok szkolny zakończono dnia 15. lipca uroczystem nabożeństwem dziękczynnym i rozdaniem świadectw szkolnych.

X. Statystyka uczniów.

(Liczby drobniejszym drukiem oznaczają prywatystów).

	K L A S A												Razem		
	la	lb	lc	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VII		VIII	
														Va 30 Vb 31	
I. Liczba uczniów.															
1. Z końcem roku szkolnego 1903.	46	38 ¹	41 ¹	44	40	38 ¹	38	54			61	42 ¹	31	24	497 ⁶
2. Z początkiem r. szk. 1904 przyjęto															
a) z innych zakładów :															
a) z promocyą	39 ²	35	39	3 ¹	1	0 ¹	1	—	—	—	—	—	1	—	119 ¹
b) repentów	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	3
c. po przerwie przyjętych . .	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2
b) z tutejszego zakładu :															
a) z promocyą	—	—	—	42 ¹	39	33	28	26 ¹	25	41 ²	44	44	37	29	344 ⁴
b) repentów	8	10	12	5	8	4	8	4	2	9	0 ¹	0 ¹	1	1	72 ¹
c) po przerwie przyjętych . .	3	6	1	1	3	—	—	—	—	1	0 ¹	0 ¹	—	—	15 ¹
Razem	50 ²	52	52	51 ²	51	39 ¹	38	30 ¹	27	52 ²	44 ²	39	39	30	555 ¹⁰
3. W ciągu I. półrocza przyjęto .	1	1	—	1	—	—	1 ¹	—	1	3	1	1	—	—	9 ¹
" " " " ustąpiło	2	8	6	2	—	—	3	1	—	4 ¹	1	—	—	—	27 ¹
Pozostało z końcem I. półrocza .	49 ²	45	46	50 ²	51	39 ¹	36 ¹	29 ¹	28	51 ¹	44 ²	39	39	30	537 ¹⁰

	K L A S A											Razem		
	I a	I b	I c	II a	II b	III a	III b	IV a	IV b	V	VI		VII	VIII
4. W ciągu II. półrocza przyjęto	—	1	—	—	0 ¹	2	2	1	—	—	1	3 ¹	—	10 ²
ustąpiło	6	8	8	3	2	2 ¹	5 ¹	—	1	4	1 ¹	0 ¹	—	40 ¹
Liczba uczniów z końcem r. szk. 1904.	42 ^a	38	38	47 ¹	49 ¹	39	33	30 ¹	27	47 ¹	44 ¹	42	30	507 ^s
A) Według miejsca urodzenia.														
a) z Drohobycza	13	12	15	8 ¹	23	10	18	9 ¹	7	19	13 ¹	14	16	177 ²
b) z powiatu drohobyckiego	11	7	13	20	8	9	1	7	9	14	9	4	6	118 ¹
c) z Galicji wraz z ks. Krakow.	18 ¹	19	9	18 ¹	15 ¹	19 ¹	14	14	10	14	20	24	6	200 ⁵
d) z Bukowiny	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	1	—	1	5
e) z Węgier	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2
f) z Rumunii	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2
g) z Niemiec	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
h) z Rosyi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
i) z Ameryki	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
B) Według miejsca pobytu rodziców.														
a) z Drohobycza	23 ^a	20	26	23 ¹	34 ¹	20	29	18 ¹	17	26	27 ¹	28	21	312 ⁶
z powiatu drohobyckiego	16	11	9	19 ¹	8	11	1	6	8	14 ¹	8	7	4	122 ²
z poza powiatu drohobyckiego	4	7	3	5	7	8	3	6	2	7	9	7	5	73
C) Według umieszczenia.														
a) u rodziców	23 ^a	20	26	23 ¹	34 ¹	18	25	18 ¹	17	24	25 ¹	27	20	300 ⁷
b) w bursie polskiej	6	—	—	4	—	11	—	4	—	5	4	2	1	37

	K L A S A								Rezem						
	Ia	Ib	Ic	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa		IVb	V	VI	VII	VIII	
Lat 22 miało	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	7	
23 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	
H) Frekwencya na przedmioly nad- obowiązkowe i względnie obowiązkowe :															
a) jęz. ruski (wzgl. obowiązkowy)	32	24	27	16	9	6	10	7	9	15	14	8	5	182	
b) historia kraju rodzinnego	—	—	—	—	—	39	33	30	27	—	44	42	—	215	
c) geometrya wykresina	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	8	4	10	30	
d) śpiew	5	5	4	6	5	4	3	3	6	6	14	10	8	79	
e) kaligrafia	14	14	12	13	19	—	—	—	—	—	—	—	—	72	
II. Funduze na zbiory naukowe :															
Taksy wstępne	184	180	172	200	210	16	80	210	4	20	16	80	210	673	20
Datki na zbiory naukowe	106	108	104	108	108	82	80	64	56	114	94	86	60	1170	
Duplikaty świadectw	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	
III. Oplatą szkolna :															
W I. półr. było placących	27	20	27	25	18	16	20	9	10	29	12	23	10	246	
„ II. „	14	10	16	24	22	10	16	12	13	27	18	25	13	219	
Uwolnionych od opłaty w I. półr.	22	25	17	27	33	23	16	21	18	25	33	16	20	296	
„ II. półr.	32	31	26	24	28	30	26	18	15	23	26	17	17	307	
Oplatą wynosiła w I. półroczu	810	600	810	750	540	480	600	270	300	870	360	690	300	7410	
„ „ „ II. „	420	300	480	720	660	300	480	360	390	810	540	750	390	6900	

	K L A S A												Razem					
	I		II		III		IV		V		VI			VII		VIII		
	a	b	c	a	b	a	b	a	b	a	b	a		b	a	b	a	b
b) Klasyfikacya uczniów z końcem r. sz. 1904.																		
Stopień celujący otrzymało . . .	2 ¹	1	1	2 ¹	—	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2 ¹
" pierwszy . . .	24	17	22	27 ¹	33 ¹	32	24	24 ¹	18	22	34 ¹	34 ¹	27	27	28	28	332 ⁴	
" drugi . . .	5	8	6	12	4	4	5	1	6	9	3	3	4	4	—	—	67	
" trzeci . . .	8	3	5	1	5	—	1	1	—	5	—	—	3	3	—	—	32	
Przeznaczono do egzam. popraw. . .	3	9	4	5	7	2	2	2	1	9 ¹	5	4	4	4	—	—	53 ¹	
Przeznaczono do egzam. zupełn. . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	
Razem . . .	43	38	38	47	49	39	33	30	27	47	44	42	42	30	30	30	507 ^s	

XI. Klasyfikacya uczniów

za II. półrocze 1904.

KLASA IA.

Stopień celujący:

Bedronek Władysław	Błażkiewicz Jan
Staromiejska Jadwiga (pryw.)	Tiegermann Ign. (pryw.)

Stopień pierwszy:

Bachmann Chaim	Pallas Stefan
Bleicher Chaim	Piotrowski Franciszek
Chmiółek Maryan	Roth Abraham
Dudek Józef	Safirstein Izak
Kaczmar Włodzimierz	Schreier Liepe
Keller Julian	Schreier Ozyasz
Kędzierski Wojciech	Siedor Moses
Knebloch Bronisław	Sternbach Józef
Knebloch Władysław	Szemelowski Michał
Langiert Władysław	Urbanowicz Jan
Meth Sygfryd	Werenicki Jan
Niedźwiedzki Jan	Zubczewski Stefan

Stopień drugi otrzymało uczniów 5, trzeci 8. Do egzaminu poprawczego po wakacjach przeznaczono 3, do egzaminu uzupełniającego 1.

KLASA IB.

Stopień celujący:

Fastmann Józef

Stopień pierwszy:

Aschkenazy Joel	Kucan Jan
Babiak Piotr	Lów Sisia
Błahut Michał	Schneeweis Meilech
Bodnyk Jan	Schöpp Adolf
Gabrysz Wawrzyniec	Serwatka Władysław
Jurków Bazyl	Uhrynowicz Franciszek
Kalaman Jan	Wagmann Rafael
Kotschy Stefan	Wagschal Majer

Waldmann Elias

Stopień drugi otrzymało 8 uczniów, stopień trzeci 3. Do egzaminu poprawczego przeznaczono 9.

KLASA IC

Stopień celujący:

Lisowski Stanisław

Stopień pierwszy:

Andrusyk Teodor	Młynarz Klemens
Baczyński Wiktor	Pilpel Emanuel
Dąbrowski Henryk	Petrykiewicz Włodzimierz
Fuhrman Mendel	Polakowski Władysław
Garfunkel Samuel	Sauszak Teodor
Herschdörfer Mojżesz	Sochański Michał
Kleiner Dawid	Strzelczyński Konstanty
Kłoś Franciszek	Szczerbak Franciszek
Krupiczka Stefan	Szypajło Mikołaj
Lów Jonas	Tokarzewski Michał
Luczyński Alfred	Turteltaub Samuel

Stopień drugi otrzymało 6 uczniów, stopień trzeci 5. Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4.

KLASA IIA.

Stopień celujący:

Burghardt Bronisław	Gawlik Czesław
Taubenfeld	Karol (pryw.)

Stopień pierwszy;

Adler Hermann	Kluzowicz Jan
Backenroth Salamon	Kmetyk Stefan
Birnbaum Wolf	Książek Ferdynand
Ciupka Ignacy	Matukiewicz Witold
Dulig Józef	Meth Max Jakób
Fink Hersch	Partyka Ignacy
Frommer Benedykt	Pawlikowski Wojciech
Hałuszka Mikołaj	Rogawski Adam (pryw.)
Hopfinger Hersch	Rosenberg Alexander
Hrapkiewicz Piotr	Sandauer Juda Leib
Kahane Abraham	Stewkowski Alexander
Kanarienstein Samuel	Szczur Jan
Kelhoffer Dawid	Tatarski Teofil
Kleinberg Friedrich	Walter Jerzy

Stopień drugi otrzymało 12 uczniów, trzeci 1 uczeń. Do egzaminu poprawczego po wakacjach przeznaczono 5 uczniów.

KLASA IIB.

Stopień pierwszy:

Bigoraj Edward	Maczek Stanisław
Czupkiewicz Wiktor	Niemcówna Stanisława (pryw.)
Fedyna Roman	Pola Michał
Goldhammer Henryk	Roth Józef
Hopfinger Maks	Rudawski Alexander
Jahn Bartłomiej	Schergel Abraham
Janczałek Henryk	Schulz Bruno
Jasienicki Eug.	Schwarz Markus
Kaiser Baruch	Siiberschlag Salamon
Krajczyk Emil	Stern Abner
Kreisberg Berl	Sternbach Aleksander
Lanner Mojżesz	Terlecki Mikołaj
Laurynów Władysław	Trau Kelman
Linn Eissig	Wacławik Stanisław
Lityński Tadeusz	Wagmann Leisor
Löwenberg Jakób	Weingarten Dawid
Maczek Franciszek	Zdebski Włodzimierz

Stopień drugi otrzymało uczniów 4, trzeci 5. Do egzaminu poprawczego przeznaczono 7.

KLASA IIIA.

Stopień celujący:

Semec Bazyli

Stopień pierwszy:

Berger Mojżesz	Lippmann Emanuel
Ciosłowski Klemens	Melnyk Andrzej
Dąbrowski Kazimierz	Münich Michał
Dub Teofil	Osmakiewicz Józef
Fedorowski Maryan	Pomeranz Wolf
Gawlik Michał	Popel Teodor
Jednaki Julian	Przybylski Jan
Kahane Maxymilian	Rajchel Jan
Kocko Bazyli	Rosenbusch Maxymilian
Koerbel Berisch	Rotenberg Alojzy
Komarnicki Henryk	Stankiewicz Bronisław
Kuhmerker Leon	Sternbach Jakób
Kuźmin Stanisław	Wagner Michał
Lachowicz Tadeusz	Wąsowicz Kazimierz
Lecker Izaak	Woszczyński Stanisław
Leśniński Józef	Zeńczak Maryan

Stopień drugi otrzymało uczniów 4, Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po wakacjach przeznaczono 2.

KLBSA IIIB.

Stopień celujący:

Reinharz Hersch

Stopień pierwszy:

Antler Mojżesz	Kuspyś Eustachy
Berger Abraham	Landes Aron
Bohonos Mikołaj	Lisieniecki Roman
Buchwald Leopold	Lustig Aron
Czystohorski Józef	Mermelstein Jakób
Durchschnitt Izrael	Miahkij Julian
Dziedziniewicz Alfons	Rabach Mojżesz
Flecker Oskar	Rohrberger Abraham
Fritz Jan	Serwacki Stanisław
Hampel Henryk	Schuster Fabian
Hermann Ernest	Starak Franciszek
Horowitz Herman	Trau Szaje

Stopień drugi otrzymało 5 uczniów, stopień trzeci 1. Do egzaminu poprawczego przeznaczono 1.

KLASA IVA.

Stopień celujący:

Dobosiewicz Stanisław Mansberg Izrael

Stopień pierwszy:

Adamowicz Józef	Keleman Miron
Bojda Julian	Kubala Mieczysław
Borczy Wojciech	Lachowicz Feliks
Broś Władysław	Löw Abraham
Dąbrowski Wojciech	Łebiszczak Jakób
Dauerman Salomon	Michajłowski Teofil
Feuerstein Łazarz	Pospiszal Walery Wolimir
Fleischer Herman	Przyłęski Józef
Hauser Zygmunt	Słoński Julian
Hexel Jan	Szayna Józef
Hruszowski Józef	Szwabowicz Tadeusz
Janowicz Mirosław	Urbanowicz Sebastian

Stopień drugi otrzymał 1 uczeń, stopień trzeci 1. Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu przeznaczono 2.

KLASA IVB.

Stopień celujący;

Gerstenfeld Jakób Herbst Edward

Stopień pierwszy;

Bartoszewski Władysław	Lachowicz Ignacy
Brüch Józef	Owczar Jan
Buchwald Józef	Rerutkiewicz Stanisław
Chajes Markus	Strzelczyński Longin
Duciak Michał	Terlecki Michał
Gawlik Tadeusz	Turner Samson
Gottlessmann Chaskel	Urich Romuald
Kondrat Antoni	Wojtowicz Maryan
Kreisberg Bernard	Zajączkowski Kazimierz

Stopień drugi otrzymało 6 uczniów, Do egzaminu poprawczego po wakacjach przeznaczono 1.

KLASA V.

Stopień celujący;

Dobek Franciszek Hammerschmied Benjamin

Stopień pierwszy:

Baczyński Michał	Koppel Mojżesz
Backenroth Jakób	Kusznir Daniel
Bedronek Józef	Lichtenstein Jakób
Freymann Samuel	Mazurkiewicz Jan
Goldhammer Stanisław	Niementowski Jerzy
Goldschmied Markus	Rutz Franciszek
Händel Aron	Tiegermann Leopold
Ilnicki Roman	Unger Marcelli
Janowicz Antoni	Wawryk Jan
Kniażyński Jerzy	Wojtowicz Ignacy
Kołpiecki Dymitr	Zgud Walenty

Stopień drugi otrzymało 9 uczniów, stopień trzeci 5. Do egzaminu poprawczego przeznaczono 9.

KLASA VI.

Stopień celujący:

Gawlik Stanisław Iwasiwka Michał

Stopień pierwszy:

Baczyński Leon	Oryszkiewicz Aleksander
Borysławski Mikołaj	Osiowski Aleksander
Buczacki Józef	Pasieczynski Nestor
Ciosłowski Józef	Pawłowski Mieczysław
Czarnik Maryan	Pawłowski Roman
Feigler Leib	Pełczyński Julian
Fränkel Feiweł	Pełechaty Kuźma
Gartenberg Izrael	Piotrowski Stanisław
Hampel Jan	Ruhrberg Mendel
Jäger Władysław	Seif Hersch
Kucij Grzegorz	Silberschlag Majer
Lachowicz Marcin	Strzelczyński Leon
Liebermann Joachim	Sussmann Maurycy
Lindenbaum Markus	Wachtel Wilhelm
Maciurak Mikołaj	Widacki Stanisław
Niemczycki Eustachy	Witz Zygmunt
Nikorak Włodzimierz	Zintel Jan
	Zrębowicz Roman

Stopień drugi otrzymało 3 uczniów. Do egzaminu poprawczego przeznaczono 6.

KLASA VII.

Stopień celujący:

Bryda Władysław	Chajes Saul
	Fritz Józef

Stopień pierwszy:

Allerhand Saul	Kondrat Miron
Antonów Andrzej	Kossak Aleksy
Aszkenaze Izrael	Kuczera Mieczysław
Barchasz Sisz	Langrock Tobiasz
Chajes Teofil	Lauterbach Majer
Derszko Leon	Lustig Mojżesz
Drozdowski Bronisław	Majewski Edward
Goldhammer Izydor	Mycak Józef
Grech Włodzimierz	Rosen Berisch
Hopfinger Ignacy	Ruhdörfer Mechel
Hornicki Teofil	Schäfer Jerzy
Jakubowski Bolesław	Schutzmann Ignacy
Kalmus Emil	Walter Józef
	Zinader Joel

Stopień drugi otrzymało 4 uczniów, trzeci 3, Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4, uzupełniającego 1.

KLASA VIII.

Stopień celujący;

Krohn Majer	Tanenbaum Leib
-------------	----------------

Stopień pierwszy:

Aleksandrowicz Oskar	Pałamar Grzegorz
Bachstütz Izak	Panesch Mieczysław
Biliński Włodzimierz	Paślawski Roman
Brune Władysław	Romański Józef
Chajes Arnold	Rosberger Józef
Czyczula Jan	Schreier Kalman
Ettinger Samuel	Skalka Karol
Gartenberg Wilhelm	Sternbach Chaim
Gerstenfeld Zallel	Sternbach Munisch
Gruszkiewicz Teodor	Tarkowski Kazimierz
Kalmus Ludwik	Wegner Józef
Katz Jakób	Weissberg Henryk
Kreisberg Samuel	Wojtowicz Julian
Łańcucki Adam	Zakrzewski Ryszard

XII, Wynik egzaminu dojrzałości,

Do egzaminu zgłosiło się w b. r. szk.

a) uczniów publicznych	27
b) eksternistów	3
	<u>Razem 30</u>

Komisja egzaminacyjna pod przewodnictwem c. k. krajowego inspektora szkół, WP. Emanuela Dworskiego uznała:

a) za dojrzałych z odznac. uczn. publicz.	1
b) za dojrzałych uczniów publicznych	20
c) za dojrzałych eksternistów	1
d) przeznaczyła do egzaminu popraw. z jednego przedmiotu uczniów publicznych	4
e) przeznaczyła do egz. popr. z jednego przedmiotu eksternistów	1
f) reprobowała na rok uczniów publ.	2
g) „ bez terminu eksternistę	1
	<u>Razem 30</u>

Ustny egzamin dojrzałości odbywał się w dniach 20—25 czerwca.

Wykaz imienny abiturjentów:

a) dojrzały z odznaczeniem: Tanenbaum Leib,

b) dojrzały: Aleksandrowicz Oskar, Bachstütz Izak, Brunné Władysław, Chajes Arnold, Czyczuła Jan, Ettinger Samuel, Gerstenfeld Zallel, Gruszkiewicz Teodor, Kalmus Ludwik, Kreisberg Samuel, Łańcucki Adam, Pałamar Grzegorz, Panesch Mieczysław, Paślawski Roman, Rosberger Józef, Rosenblatt Józef, (ekst.) Schreier Kalman, Sternbach Chaim, Tarkowski Kazimierz, Weissberg Henryk, Wojtowicz Julian.

XIII. Do wiadomości rodziców i opiekunów.

Wpisy uczniów na rok 1904/5, odbywać się będą w dniach 30. i 31. sierpnia r. b. Późniejsze zgłoszenia nie będą uwzględnione.

Do wpisu winni się uczniowie zgłosić osobiście w towarzystwie rodziców lub opiekunów, przedłożyć świadectwo z ostatniego półrocza i zapłacić 2 kor. na zbiory naukowe; uczniowie nowo do zakładu wstępujący mają wykazać się metryką, świadectwem szczepienia ospy lub rewakcynacyi, odbytej nie dawniej jak przed rokiem i uiścić takse wstępną w kwocie 4 koron 20 h.

Egzamin wstępny do I kl. odbywa się w 2 terminach z końcem roku szkolnego 15. i 16. lipca i dnia 1. i 2. września. W każdym z tych terminów rozstrzyga się o przyjęciu ucznia stanowczo, a powtórzenie egzaminu wstępnego w innym zakładzie jest wzbronione.

Do egzaminu wstępnego do klasy I. ma każdy uczeń przynieść z sobą książkę polską i niemiecką z IV. kl. szkoły ludowej i przybory do pisania.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do kl. I.:

a) *Z religii*: wiadomości, których według teraźniejszego rozkładu nabyć powinien uczeń w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki szkolnej w szkołach czteroklasowych.

b) *Z języka wykładowego*: Czytanie płynne i wyraziste objaśnianie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli; opowiadanie treści większymi ustępami, znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników, znajomość zdania pojedynczego rozszerzonego i rozbiór jego części składowych pod względem składni zgody i rządu; poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom i piśmienny rozbiór jednego zdania pojedynczego z kilku zwykłymi określeniami.

c) *Z języka niemieckiego*: Czytanie płynne i zrozumiałe, znajomość odmiany rodzajników, rzeczowników, przymiotników, i zaimków (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych),

odmiany słów posiłkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiana najzwyczajszych czasowników mocnych, zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych, poprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść poda się uczniom przed podyktowaniem w języku wykładowym.

d) *Z rachunków*: Pisanie liczb do miliona włącznie, biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi, pewność w tabliczce mnożenia, znajomość ważniejszych miar metrycznych.

Egzamina poprawcze odbędą się dnia 30 i 31 sierpnia.

Oplata szkolna w kwocie 30 kor. na każde półrocze musi być złożoną w pierwszych sześciu tygodniach każdego półrocza. Uczniowie klasy I. złożą ją za I. półrocze w ciągu miesiąca listopada.

Według rozp. c. k. Rady Szk. kraj. z dnia 15. kwietnia 1894 l. 7312 ma każdy uczeń między 1. a 15. lutego złożyć 1. kor. na cele zabaw szkolnych.

Rodzice i opiekunowie powinni zasięgnąć wiadomości w Dyrekcyi przed umieszczeniem ucznia na stancyi, aby uniknąć często niemiłych następstw. Również jest obowiązkiem rodziców i opiekunów porozumiewać się często ze szkołą o postępie i prowadzeniu się uczniów. W tym celu będą się gromadzili panowie profesorowie co drugą niedzielę po nabożeństwie w sali konferencyjnej i z całą gotowością będą udzielali potrzebnych wyjaśnień.

W Drohobyczu dnia 15. lipca 1904.

Józef Staromiejski.